

Univerza
v Ljubljani
Fakulteta
*za gradbeništvo
in geodezijo*

*Janova 2
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon (01) 47 68 500
faks (01) 42 50 681
fgg@fgg.uni-lj.si*

Univerzitetni program Geodezija,
smer Prostorska informatika

Kandidatka:

Julijana Barkovič

Merila za določanje meje mestnih območij

Diplomska naloga št.: 721

Mentor:

izr. prof. dr. Anton Prosen

Somentor:

doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek

Ljubljana, 2. 10. 2007

STRAN ZA POPRAVKE, ERRATA

Stran z napako

Vrstica z napako

Namesto

Naj bo

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana **JULIJANA BARKOVIČ** izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge z naslovom: »**MERILA ZA DOLOČANJE MEJE MESTNIH OBMOČIJ**«.

Izjavljam, da prenašam vse materialne avtorske pravice v zvezi z diplomsko nalogo na UL, Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo.

Ljubljana, 18.09.2007

Julijana Barkovič

BIBLIOGRAFSKO-DOKUMENTACIJSKA STRAN Z IZVLEČKOM

UDK:	711.4(043.2)
Avtor:	Julijana Barkovič
Mentor:	izr. prof. dr. Anton Prosen
Somentorica:	viš. pred. mag. Alma Zavodnik Lamovšek
Naslov:	Merila za določanje meje mestnih območij
Obseg in oprema:	125 str., 52 pregl., 14 graf., 26 sl.
Ključne besede:	kazalnik, merilo, meja, mestno območje, Pivka, Postojna

Izvleček

Naloga obravnava merila za določanje meje mestnih območij, in sicer z namenom, da se določijo za razmejitev mestnega območja od ostalega prostora. Novi Zakon o prostorskem načrtovanju uvaja urbanistični načrt za določena naselja, kar je predstavljalo eno izmed izhodišč za izdelavo te naloge.

Diplomska naloga je razdeljena na dva dela. V prvem delu sta podana pregled in primerjava kazalnikov in meril za določanje majhnih in srednje velikih mest iz tuje in domače literature. Podan je tudi nabor kazalnikov za podrobnejšo določanje meje mestnih območij. Drugi del vsebuje analizo, v kateri so preizkušeni predlagani kazalniki in oblikovana merila za določanje meje mestnih območij. Rezultati so prikazani na testnih primerih mestnih naselij Pivke in Postojne.

Pri določanju meje mestnih območij sta bili v ospredju morfološki merili sklenjenost pozidave in tip stanovanjskih hiš, ki sta zelo primerna za razmejevanje urbanih in ruralnih površin.

Z nalogo smo skušali dodati prispevek k oblikovanju kazalnikov in meril za določanje meje mestnih območij, saj v Sloveniji tovrstnega metodološkega pristopa še ni izdelanega.

BIBLIOGRAPHIC-DOCUMENTALISTIC INFORMATION

UDC:	711.4(043.2)
Autor:	Julijana Barkovič
Supervisor:	Assoc. dr. Anton Prosen
Co-Supervisor:	Sen. Lect. Msc. Alma Zavodnik Lamovšek
Title:	Criteria to define the border of urban area
Notes:	125 p., 52 tab., 14 graph., 26 fig.
Key words:	indicator, criteria, border, urban area, Pivka, Postojna

Abstract

This thesis deals with criteria defining the border of urban area and aims to define criteria for delimitation of towns from other areas. The new Spatial Planning Law defines an urban plan for urban area; this was one of the main points of this thesis.

The thesis consists of two parts. The first part examines and compares the indicators and criteria that define small and medium-sized towns from national and foreign literature. The indicators for defining the precise border of urban area are also included in the thesis. The second part analyses the suggested indicators and defines criteria for determination of urban area border. The results are shown on the examples of Pivka and Postojna.

Morphological criteria for defining the border of urban area are: continuous built-up area and the type of residential house. The criteria used are the most appropriate for distinguishing between urban and rural area.

Since this kind of methodological approach is still not developed in Slovenia, this thesis tries to contribute to forming of criteria and indicators for defining the border of urban area.

ZAHVALA

Za strokovno pomoč pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem mentorju izr. prof. dr. Antonu Prosenu in somentorici viš. pred. mag. Almi Zavodnik Lamovšek.

Hvala Anki Lisec za vsestransko pomoč pri nastajanju naloge.

Zahvaljujem se tudi moji družini za vso podporo skozi študijska leta, da sem lahko brezskrbno uživala v študentskih letih.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	DEFINICIJA MESTA, OBMEŠTJA, MESTNE REGIJE IN MESTNEGA OBMOČJA	3
2.1	Mesto	3
2.2	Obmeštje	4
2.3	Mestna regija.....	6
2.4	Mestno območje.....	7
3	DOLOČANJE URBANIH OBMOČIJ – PREGLED TUJIH PROJEKTOV	8
3.1	Skupna strateška mreža za prostorski razvoj in implementacijo	8
3.1.1	Perspektiva CONSPACE	8
3.1.2	Namen in cilji projekta.....	11
3.1.3	Regionalni, prostorski in okoljski kazalniki za vrednotenje regionalnega razvoja, strukture in potencialov.....	11
3.2	Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja: Majhna in srednje velika mesta.....	17
3.2.1	Različni pristopi definiranja urbanih območij v Evropi.....	17
3.2.2	Kazalniki za določanje majhnih in srednje velikih mest.....	26
3.3	Spremljanje vzdržljivosti Alpske regije.....	26
3.3.1	Namen in cilji projekta.....	27
3.3.2	Kazalniki	27
3.4	Regionalni policentrični urbani sistem	29
3.4.1	Namen in cilji projekta.....	29
3.4.2	Kazalniki	30
4	DOLOČANJE URBANIH OBMOČIJ – PREGLED LITERATURE DOMAČIH AVTORJEV.....	34
4.1	Geografska izhodišča pri omejevanju mest in njihovih vplivnih območij in problemi z opredeljevanjem mest in mestnih občin v Sloveniji.....	35
4.2	Merila za oblikovanje mest in določitev poselitvenih območij v Sloveniji.....	36
4.3	Opredelitev mestnih naselij v Sloveniji in poselitvena območja ter usmeritve in merila za razvoj in urejanje naselij	40

4.4 Določanje mestnih naselij in naselij mestnih območij v Republiki Sloveniji za statistična izkazovanja	43
4.4.1 Merila za določanje urbanih območij	44
4.4.2 Ugotovitve	47
5 NABOR MOŽNIH KAZALNIKOV	50
5.1 Primerjava kazalnikov po programih in avtorjih	50
5.2 Predlog možnih kazalnikov	68
6 ANALIZA NA PODLAGI IZBRANIH KAZALNIKOV NA PRIMERIH MESTNIH OBMOČIJ PIVKE IN POSTOJNE	70
6.1 Rezultati analize na podlagi izbranih kazalnikov na primerih mestnega območja Postojna	74
6.1.1 Prebivalstvo	74
6.1.2 Infrastruktura	81
6.1.3 Gospodarstvo	82
6.1.4 Omrežje naselij	83
6.1.5 Graditev naselij	83
6.2 Rezultati analize na podlagi izbranih kazalnikov na primerih mestnega območja Pivka	90
6.2.1 Prebivalstvo	90
6.2.2 Infrastruktura	96
6.2.3 Gospodarstvo	97
6.2.4 Omrežje naselij	98
6.2.5 Graditev naselij	98
6.3 Izbira meril za določanje meje mestnih območij	104
7 ZAKLJUČEK	107
VIRI	110

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Seznam kazalnikov za vrednotenje regionalnega razvoja.....	12
Preglednica 2: Seznam kazalnikov za merjenje (prostorskih) razvojnih potencialov	14
Preglednica 3: Seznam prostorskih kazalnikov za merjenje (prostorske) učinkovitosti.....	15
Preglednica 4: Predlagan seznam okoljskih kazalnikov	15
Preglednica 5: Razdalja med naselji in populacijski prag pri določanju urbanih območij v evropskih državah	19
Preglednica 6: Definicije urbanih jeder po državah in njihovo ime	21
Preglednica 7: Definicija notranjega obroča po državah in njegovo ime	22
Preglednica 8: Definicija zunanjega obroča po državah in njegovo ime.....	23
Preglednica 9: Pristopi in njihovi načini določanja urbanih površin v evropskih državah.....	25
Preglednica 10: Kazalniki za določanje majhnih in srednje velikih mest.....	26
Preglednica 11: Seznam gospodarskih kazalnikov	27
Preglednica 12: Seznam okoljskih kazalnikov.....	28
Preglednica 13: Seznam družbenih kazalnikov	28
Preglednica 14: Pregled kazalnikov v programu REPUS	30
Preglednica 15: Kazalniki samo za analize.....	33
Preglednica 16: Dopolnjeni kazalniki samo za analize.....	33
Preglednica 17: Kazalniki po rangih in gostota	33
Preglednica 18: Nabor kazalnikov po Ravbarju	38
Preglednica 19: Kazalniki za spremljanje poselitvenih razmer in urejanja naselij.....	42
Preglednica 20: Nabor kazalnikov po Drozgu	42
Preglednica 21: Primerjava kazalnikov po programih ter avtorjih programov.....	51
Preglednica 22: Predlog kazalnikov.....	69
Preglednica 23: Naselja v občini Postojna.....	70
Preglednica 24: Naselja v občini Pivka.....	73
Preglednica 25: Število prebivalcev po naseljih in spolu v občini Postojna.....	74
Preglednica 26: Število prebivalcev po starostnih skupinah v mestu Postojna	75
Preglednica 27: Prebivalstvo po tipu selitve v mestu Postojna.....	75
Preglednica 28: Izobrazba prebivalstva, starega 15 let ali več v mestu Postojna	76
Preglednica 29: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji po naseljih v občini Postojna	76

Preglednica 30: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji po naseljih v občini Postojna	79
Preglednica 31: Dolžine cest po kategorijah v občini Postojna.....	81
Preglednica 32: Stanovanja po napeljavah in pomožnih prostorih v mestu Postojna	82
Preglednica 33: Število ležišč na 1.000 prebivalcev v občini Postojna.....	82
Preglednica 34: Stanovanja glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob v mestu Postojna.....	83
Preglednica 35: Stanovanja in stanovanjska površina po uporabi v mestu Postojna	84
Preglednica 36: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Postojna	84
Preglednica 37: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Postojna	85
Preglednica 38: Gospodinjstva, družine, stavbe in stanovanja v mestu Postojna	86
Preglednica 39: Število prebivalcev po naseljih in spolu v občini Pivka.....	90
Preglednica 40: Število prebivalcev po starostnih skupinah v mestu Pivka.....	90
Preglednica 41: Prebivalstvo po tipu selitve v mestu Pivka.....	91
Preglednica 42: Izobrazba prebivalstva, starega 15 let ali več v mestu Pivka	91
Preglednica 43: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji po naseljih v občini Pivka	92
Preglednica 44: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji po naseljih v občini Pivka.....	94
Preglednica 45: Dolžine cest po kategorijah v občini Pivka	96
Preglednica 46: Stanovanja po napeljavah in pomožnih prostorih v mestu Pivka.....	96
Preglednica 47: Število ležišč na 1.000 prebivalcev v občini Pivka	97
Preglednica 48: Stanovanja glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob v mestu Pivka	98
Preglednica 49: Stanovanja in stanovanjska površina po uporabi v mestu Pivka.....	99
Preglednica 50: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Pivka.....	99
Preglednica 51: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Pivka.....	100
Preglednica 52: Gospodinjstva, družine, stavbe in stanovanja v mestu Pivka.....	100

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela v občini Postojna.....	78
Grafikon 2: Dnevni migranti po kraju dela v občini Postojna	78
Grafikon 3: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju prebivališča v občini Postojna	80
Grafikon 4: Dnevni migranti po kraju prebivališča v občini Postojna	80
Grafikon 5: Stanovanja glede na število sob v mestu Postojna	84
Grafikon 6: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Postojna.....	85
Grafikon 7: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Postojna.....	85
Grafikon 8: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela v občini Pivka.....	93
Grafikon 9: Dnevni migranti po kraju dela v občini Pivka.....	93
Grafikon 10: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju prebivališča v občini Pivka.....	95
Grafikon 11: Dnevni migranti po kraju prebivališča v občini Pivka	95
Grafikon 12: Stanovanja glede na število sob v mestu Pivka.....	99
Grafikon 13: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Pivka.....	100
Grafikon 14: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Pivka.....	100

KAZALO SLIK

Slika 1: Sklenjeno pozidane površine.....	18
Slika 2: Urbano jedro.....	21
Slika 3: Notranji obroč	22
Slika 4: Zunanji obroč	23
Slika 5: Mestna naselja in naselja mestnih območij (156) v Republiki Sloveniji, 1.1.2003	49
Slika 6: Občina Postojna	70
Slika 7: Naselja v občini Postojna.....	71
Slika 8: Mestno naselje Postojna	72
Slika 9: Občina Pivka	72
Slika 10: Naselja v občini Pivka.....	73
Slika 11: Mestno naselje Pivka.....	73
Slika 12: Območje enostanovanjskih zgradb v mestu Postojna.....	86
Slika 13: Območje večstanovanjskih zgradb v mestu Postojna	87
Slika 14: Urbanistična postavitev enostanovanjskih zgradb	87
Slika 15: Urbanistična postavitev enostanovanjskih in večstanovanjskih zgradb.....	87
Slika 16: Območje večstanovanjskih zgradb z mešano namensko rabo v mestu Postojna	88
Slika 17: Mestno območje Postojna.....	89
Slika 18: Območje enostanovanjskih zgradb v mestu Pivka.....	101
Slika 19: Območje večstanovanjskih zgradb v mestu Pivka	101
Slika 20: Območje večstanovanjskih zgradb z mešano namensko rabo v mestu Pivka.....	102
Slika 21: Mestno območje Pivka.....	103
Slika 22: Pogled proti Stari vasi	104
Slika 23: Območje Zaloga	105
Slika 24: Zahodni del, kjer se konča Postojna.....	105
Slika 25: Prehod iz Pivke v Petelinje	105
Slika 26: Konec mesta Pivka	106

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
CONSPACE	Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation (slov.: Skupna strateška mreža za prostorski razvoj in implementacijo)
ESPON	European Spatial Planning Observation Network (slov.: Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja)
MARS	Monitoring the Alpine Regions' Sustainability (slov.: Spremljanje vzdržljivosti Alpske regije)
REPUS	Regional Polycentric Urban System (slov.: Regionalni policentrični urbani sistem)
SKTE	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
SMESTO	Small and Medium-Sized Towns (slov.: Majhna in srednje velika mesta)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats (slov.: Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti)
TEN-T	Trans-European Transport Networks (slov.: Transevropska prometna omrežja)
TINA	Transport Infrastructure needs assesment (slov.: Ocene potreb po prometni infrastrukturi)
TIS	Telefonski imenik Slovenije
UE	Upravna enota

1 UVOD

Naselja se v splošnem delijo na mestna (urbana) in podeželska (ruralna). V Sloveniji imamo veliko majhnih urbanih naselij, kjer se srečujemo s težavo razmejevanja med urbanimi in neurbanimi območji.

Razmejevanje urbanih in neurbanih območij vselej predstavlja strokovni izziv, kajti prehodi med njimi skoraj nikoli niso ostri, povsod se pojavljajo širša ali ožja prehodna območja. Ker so značilnosti poselitve v geografsko različnih pokrajinah različne in so prehodi med urbanimi in neurbanimi območji težko določljivi, splošno uporabna metoda za razmejevanje mestnih in nemestnih naselij ne obstaja (Pavlin, 2003: 19f).

V Sloveniji meje mestnih območij niso določene. Zato je potrebno, da se vzpostavi nabor takšnih meril, ki bodo pomagali pri določitvi dejanskega stanja.

Novi Zakon o prostorskem načrtovanju uvaja urbanistični načrt za določena naselja. Merila za določanje teh naselij bodo oblikovana šele v podzakonskem aktu oziroma v obliki priporočil. Z nalogo smo skušali dodati prispevek k oblikovanju kazalnikov in meril za določanje meje mestnih območij, saj v Sloveniji tovrstnega metodološkega pristopa še ni izdelanega.

Diplomska naloga je razdeljena na dva tematska dela. Prvi del vsebuje pregled in primerjavo kazalnikov in meril iz domače in tuje literature in določanje nabora kazalnikov za določanje meje mestnih območij. V drugem delu je podana analiza in rezultati le-te na podlagi izbranih kazalnikov na primeru mestnih naselij Pivke in Postojne ter izbira meril za določanje mestnih naselij.

Namen diplomske naloge je določiti merila za razmejitev mest od ostalega prostora in na njihovi osnovi narediti analizo na testnih primerih Pivke in Postojne.

Cilji diplomske naloge so:

- določiti nabor kazalnikov s poudarkom na podrobnejši določitvi meje mestnega območja,

- analiza in rezultati le-te na podlagi izbranih kazalnikov na testnem primeru mestnih naselij Pivke in Postojne,
- izbira meril za določanje mestnih naselij, da bo mogoče mesto razmejiti od ostalega prostora, ne glede na druge upravne delitve.

Prvi del diplomske vsebuje pregled domače in tuje literature v zvezi z obravnavano problematiko. V okviru tuje literature smo proučili projekte CONSPACE (kratica za Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation - Skupno omrežje za prostorsko planiranje in izvedbo), ESPON 1.4.1 »SMESTO« (kratica za Small and Medium-Sized Towns - Majhna in srednje velika mesta), MARS (kratica za Monitoring the Alpine Regions' Sustainability – Spremljanje vzdržljivosti Alpske regije) in REPUS INTERREG IIIB (kratica za Regional Polycentric Urban System - Strategija za regionalni policentrični urbani sistem v osrednji in vzhodni Evropi). Od domačih avtorjev pa so napisali Ravbar, Vrišer in Drozg. Ker imata projekta CONSPACE in MARS ter avtorja Vrišer in Drozg podane zgolj kazalnike, se na njihova merila ni bilo mogoče upreti. V zaključku prvega dela diplomske naloge je podana primerjava kazalnikov po tujih projektih ter slovenskih avtorjih. Podan je predlog možnih kazalnikov. Izbor meril mora biti na eni strani čimbolj prilagojen slovenskim razmeram, na drugi strani pa je potrebno upoštevati mednarodna določila. Izdelati je potrebno lastno metodologijo, s pomočjo katere bodo zbrani podatki, uporabni za analizo (Klement, 2006: 2). Pri tem se srečujemo s številnimi težavami. Marsikatero merilo je lahko ustrezno, vendar so podatki težko dostopni oziroma neustrezni.

V drugem delu diplomske naloge je podana analiza, s katero smo želeli preizkusiti predlagane kazalnike in oblikovati merila za določanje meja mestnih naselij. V analizo sta vključeni mestni naselji Postojna in Pivka. Pri določanju mej mestnih območij smo se osredotočili predvsem na morfološka merila. Morfološki merili sklenjenost pozidave in tip stanovanjskih hiš sta sicer zelo primerni za razmejevanje urbanih in ruralnih površin, sta pa toliko težje določljivi. Tako je bil v pomoč tudi ogled terena.

2 DEFINICIJA MESTA, OBMEŠTJA, MESTNE REGIJE IN MESTNEGA OBMOČJA

Naselja so poleg površja in rastja najizrazitejši element pokrajine (Ravbar, 1995: 15). Pojem mesto moramo razlikovati od pojma naselje. Naselja so manjše ali večje skupine zgradb in spremljajočih ureditev prostora, ki predstavljajo naselbinsko celoto. Poleg mestnih (urbanih) in podeželskih (ruralnih, agrarnih) se naselja delijo še na počitniška, turistična, zdraviliška, univerzitetna itd. Naselje mestnega značaja ima večfunkcionalen značaj, saj ne živi od zemljišča, na katerem stoji, temveč od neagrarnih funkcij, ki jih opravlja tudi za širše območje (Pogačnik, 1999: 4).

Ravbar (2001) deli poselitvena območja, ki temeljijo na podobnih strukturnih in funkcijskih značilnostih, izmerjenih s pomočjo ekonomskih in socialno-geografskih ter fiziognomskih kazalnikov, v naslednje skupine (Ravbar, 2001: 12-13):

1. Mesta.
2. Obmestja.
3. Urbanizirana in pol urbanizirana podeželska naselja.
4. Podeželska naselja.

V nadaljevanju bodo sledile razlage mest, obmestij in mestnih regij.

Vsak od navedenih pojmov ima svoj razvoj, zato je pojmovna razjasnitev za nadaljnje razumevanje nujna.

2.1 Mesto

Mesta so zapleten družbeni pojav, ki se spreminja v času in prostoru in glede na to nastopajo v različnih oblikah in z različnimi funkcijami (Vrišer, 1984, v Ravbar, 1993: 9).

Po svojem značaju so predvsem območja koncentracije prebivalstva in gospodarskih dejavnosti, ki nudijo delovna mesta prebivalstvu. So središča materialne proizvodnje, znanosti, izobrazbe in kulture ter tudi oskrbnih dejavnosti in trgovine. Hkrati so žarišča

gospodarskega in socialnega razvoja v širšem prostoru in imajo praviloma tudi relativno zaključeno, gosto pozidavo in svojstveno notranjo strukturo (Kronert, 1981, v Ravbar, 1993: 9).

Območja mest se nenehno povečujejo. Zaradi koncentracije številnih dejavnosti na razmeroma majhni površini so usmeritve za urejanje specifične (Pavlin et al., 2003: 15f).

Fizični oziroma morfološki pomen (Hall in Hay, 1980) nakazuje predvsem gostoto zazidave, torej večje število zgradb, ki pa imajo zelo različne funkcije: stanovanjsko, delovno, nakupovalno in rekreacijsko. Razmeroma malo površin ni zazidanih in so posebej namenjene javni ali zasebni rekreaciji.

Drugo pojmovanje urbanega (Hall in Hay, 1980) postavlja v ospredje njegovo funkcijo. Med gospodarskimi funkcijami je, posebej še v preteklosti, v mestih prevladovala industrija in različne usluge, socialne funkcije pa so prišle do izraza v medsebojnih interakcijah na širši ravni.

Tretja definicija urbanega (Hall in Hay, 1980) pa je politična ali administrativna. Mesto ima v svojem upravnem območju določene zadolžitve ali pooblastila, ki so drugačne od drugih uporabnih enot (Hall in Hay v Zasnova urbanizacije, 1996: 6).

2.2 Obmestje

Obmestje tvori ožji prostor okoli mest. To je tisto območje okoli mesta, kjer le-to prehaja v ruralno okolico. Je tesno povezano z mestom in predstavlja njegovo ožje vplivno območje. V obmestje ali primestno cono vključujemo prostor, katerega prebivalstvo je v pretežni meri zaposleno v mestu ali uporablja njegove urbane usluge (nakupuje, uporablja izobraževalne, zdravstvene, kulturne, upravne in druge mestne funkcije). To je prostor, ki služi za šport, vsakodnevno rekreacijo in počitek mestnega prebivalstva. Je tudi zelen pas okoli mesta, prostor za vrtičkarstvo, za razne mestne komunalne dejavnosti in javne službe (Pogačnik, 1999: 4).

Obmestja so gosto poseljena, kar je bolj posledica stopnje urbanizacije in manj velikosti samih obmestnih naselij, ki so praviloma majhna (Pavlin et al., 2003: 16f).

V obmestja se seli vedno več oskrbnih, storitvenih in tudi proizvodnih dejavnosti ter delovnih mest (Ravbar, 2001: 12).

Obmestja tako predstavljajo najvitalnejšo življenjsko in hkrati gospodarsko območje za bivanje in delo. Prav zato jih spremljajo intenzivni in preobražajoči se procesi v demografski, zaposlitveni in socialni sestavi prebivalstva, s čimer se spreminja ekonomska, funkcijska in fiziognomska struktura široke ob(mestne) pokrajine (Ravbar, 2006: 210).

Raziskava (Slovene Cities and suburbs in transformation, 1997) o sodobni preobrazbi mest in njihovih obmestij opozarja na dva problema. Prvo pomembno spoznanje je, da je dinamična preobrazba obmestij posledica intenzivnega priseljevanja, dnevne migracije ipd. povezana s pospešeno izgradnjo stanovanj in drugimi (ekonomskimi) aktivnostmi prebivalstva. Drugo pomembno spoznanje je v privlačnosti obmestij, ki rezultirajo pojav dodatnih prostorskih obremenitev v donedavna podeželskem prostoru. Obremenitve se izražajo s pritiskom na spreminjanje avtentične (klasične) rabe podeželja in z vsakodnevnim potovanjem delovne sile, ki je zaradi »individualnega prometnega sistema« velik porabnik časa in energije (Ravbar, 1997: 107).

Zahteve (in izsiljevanja) po nepretrganem naraščanju novih (pretežno) stanovanjskih površin v obmestjih slovenskih mest pospešuje nizka cena (stavbnih) zemljišč, nedorečena zemljiška politika in neizdelana zasnova nadaljnega razvoja poselitvenega sistema, ki je stihijski in zaradi pretežno dolinskega reliefa linearen, čeprav se pojavlja v »plasteh« okoli mest itd. Vidne posledice pa postopoma vodijo k izgubljanju (uničevanju) ekološko vrednih in »nezazidljivih« prostih površin. To pa v nekdanji podeželski pokrajini poleg rasti podeželskih naselij predstavlja še vsaj dva nasprotujoča si pojavi: na eni strani fizično povečanje naselij, ki nimajo lastnega značaja, na drugi strani pa nastajajo, v nasprotju s predpisano regulativo, stran od obstoječih nova naselja z novimi, nekonvencionalnimi oblikami (obcestna naselja, izolirane lokacije, »obrobljanje« ipd.) (Ravbar, 1997: 107).

2.3 Mestna regija

Mesto s svojo urbanizirano okolico (obmestji) sestavlja aglomeracijo, ki jo ponavadi poimenujemo **mestna regija**. Sestavlja jo osrednje mesto skupaj z bližnjo okolico, ki predstavlja prostorsko celoto in si jo mnogi zamišljajo kot vozlišče različnih funkcij v pokrajini (Ravbar, 1993: 13).

Določamo jo na podlagi morfoloških, demografskih in socialnoekonomskih meril, kot so: gostota naseljenosti, pozidava z urbanim značajem, videzom in funkcijo zgradb, struktura in dinamika prebivalstva ipd. Za razmejevanje mestnih aglomeracij od ostalih naselij se običajno uporabljajo naslednja merila: neprekinjena pozidanost, visoka gostota prebivalcev, nadpovprečna rast prebivalstva med dvema popisnima obdobjema, zanemarljivo nizek delež kmečkega prebivalstva in povišan delež dnevnih migrantov, usmerjenih iz bližnjih obmestij proti mestnemu središču (Ravbar, 1993: 13).

Mesta so bila s svojimi obmestji od nekdaj v zelo tesni zvezi, kjer je vedno šlo za medsebojno funkcionalno dopolnjevanje. Prehod mesta v urbanizirano okolico je torej že realiziran, čeprav dokončna oblika te nove etape še ni določena. Naloga poklicnih urejevalcev prostora in politikov je dati temu urbanemu območju zadostno soodvisnost, ki bo omogočila harmoničen razvoj gospodarskih in socialnih dejavnosti. Urbana ekspanzija preko tradicionalnih mestnih meja in nastajanje aglomeracij se je znašla pred neobstoječimi ali slabimi (bolje: nepripravljenimi) možnostmi za načrtovanje, ki bi bilo zmožno usmerjati razvojne težnje. Predvidljivi razvoj širjenja urbanizacije bo pripeljal še do poslabšanja neskladij med mesti in bližnjimi obmestji. Zato je eden možnih ukrepov za doseg tega cilja lahko tudi pravna ali upravna ureditev mest skupaj z urbanimi območji. Slovenska mesta morajo organsko rasti, prerasti sedanje meje in predvsem v prostorsko-organizacijskem smislu zaživeti kot mestne (urbane) regije. Pri tem imamo v mislih delitev funkcij in izgradnjo razvojnega koncepta, vendar ne tako kot doslej, v smislu enostavne »razpršene pozidave«. Prav zato, ker se okoli vseh slovenskih mest bližnja naselja preprosto neusklajeno širijo, je prav zadnji čas, da pričnemo organizirano in na usklajen način usmerjati proizvodne kapacitete, centralne in mestotvorne dejavnosti ter gradnjo stanovanj na eni strani, na drugi pa ohranjati vmesne zelene površine (Ravbar, 1997: 107-108).

2.4 Mestno območje

Mestno območje je območje, na katerem se nahaja centralno mestno naselje, ki daje mestnemu območju ime, vključuje pa tudi sosednja naselja, ki mejijo na centralno naselje in se vanj postopno prostorsko vraščajo. S centralnim naseljem so povezana s sklenjenim nizom zgrajenih površin (stavb, ulic, trgov), prometnicami, javnimi parki in drugimi elementi urbane strukture. Merilo za oblikovanje mestnega območja je sklenjena pozidava z urbanim značajem med centralnim naseljem in obmestnim naseljem vsaj na enem delu območja obmestnega naselja. To lahko obsega tudi večje nepozidane površine. Čeprav npr. zunanja meja enega dela naselja mestnega območja sega v gozdno območje, se ta upošteva kot zunanja meja mestnega območja kot celote (Pavlin et al., 2003: 19f).

3 DOLOČANJE URBANIH OBMOČIJ – PREGLED TUJIH PROJEKTOV

3.1 Skupna strateška mreža za prostorski razvoj in implementacijo

CONSPACE je kratica za Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation (Skupna strateška mreža za prostorski razvoj in implementacijo) in je eden izmed projektov v okviru programa INTERREG III B CADSES. Začel se je leta 2003, zaključen pa je bil junija 2006.

Program CADSES (Central European, Adriatic, Danubian, South-Eastern European Space) je eden izmed temeljnih programov Evropske pobude skupnosti INTERREG III (European Community Initiative INTERREG III) in je namenjen mednarodnemu sodelovanju na področju prostorskega razvoja v okviru INTERREG III B programa, v katerem sodelujejo države in regije Srednje Evrope, Jadrana, Podonavske države in države jugo-vzhodne Evrope.

Vodilni partner v projektu CONSPACE je bila Avstrijska Koroška, ostali partnerji v projektu so bili Avstrijska Štajerska, Regija Veneto, Provinca Gorica, Avtonomna regija Furlanija-Julijska krajina, Slovenija, Županija Primorje-Gorski Kotar, Regija Istra in Južna podonavska regija (Černe, 2005: 280).

3.1.1 Perspektiva CONSPACE

Perspektiva CONSPACE obravnava štiri bistvena prednostna področja delovanja:

1. Vzpostavitev enotnega razumevanja logičnega okvira, vsebine in elementov načrtovanja uravnoveženega prostorskega razvoja policentričnih prostorskih struktur ter spodbujanje inovativnih instrumentov:

- zagotoviti policentrično strukturo za regijo CONSPACE, ki obsega evropsko mezoregijo v jugovzhodnem delu Srednje Evrope in se razteza na območja Avstrije,

Hrvaške, Madžarske, Italije in Slovenije ter krepiti pole rasti in njihovo medsebojno sodelovanje ob upoštevanju funkcionalnih zmožnosti in ustreznih povezav,

- zagotoviti večnamenske centre in policentrične osrednje regije v vsaki partnerski regiji ob upoštevanju razvoja povezovalnih funkcij (multimodalna logistika, znanje, raziskave in razvoj) in sektorskih ter intraregionalnih celostnih pristopov k načrtovanju,
- krepiti položaj regionalnih središč in organizirati odnose med mestom in podeželjem ob upoštevanju prometne in transportne infrastrukture ter čezmejnih vidikov.

2. Ohranjanje kulturne in naravne dediščine v regionalnem razvoju in njuno vključevanje v strategije urejanja prostora:

- izboljšati varovanje in upravljanje naravne in kulturne dediščine ob upoštevanju integracije prostorskega načrtovanja, varstva in regionalnega razvoja, vpeljave strateške okoljske presoje v nacionalne standarde ter izboljšanja podatkovne zbirke in instrumentov načrtovanja,
- spodbujati mreženje, sodelovanje in povezovanje območij in krajev ob upoštevanju čezmejne, medregionalne in nadsionalne razsežnosti zavarovanih območij in razvoja omrežja Emerald (Network of Areas of Special Conservation Interest for Europe - Omrežje za območja s posebno ohranitvijo interesov za Evropo), ki vključuje ekološke koridorje v regiji CONSPACE,
- spodbujati trajnostno izkoriščanje in valoriziranje kulturne in naravne dediščine ob upoštevanju možnosti za trajnostni regionalni razvoj in regionalno identiteto.

3. Prostorska integracija ukrepov posodabljanja regionalnih transportnih omrežij za boljšo povezavo do koridorjev TEN (Trans-European Networks - Transevropska omrežja) in TINA (Transport Infrastructure needs assesment):

- povezovati regijo CONSPACE z drugimi evropskimi regijami ob upoštevanju povezav med omrežjema TEN-T in TINA ter infrastrukturnimi koridorji, dostopnosti obrobni območij, odpravljanja ozkih grl in vloge sistemov obmorskih pristanišč in letališč,
- zagotavljati notranje povezave v regiji CONSPACE s podpiranjem predvidene policentrične strukture in okolju prijaznih transportnih sistemov (železnice) ter ob upoštevanju posodabljanja in medsebojnega povezovanja logističnih platform, dostopa obrobne regije do transportnega omrežja visokega ranga, udeležbe zasebnih subjektov,

skupnih dejavnosti na obmejnih območjih in preusmerjanja prevoza tovora s cest na železnice in/ali ladje,

- razvijati mobilnost v skladu s potrebami („po meri izdelani“ regionalni transportni sistemi) ob upoštevanju trajnosti, zunanjih stroškov, intermodalnosti, vloge sodobnih železniških terminalov, spodbujanja storitev regionalnega javnega transporta, ki imajo dostop do koridorjev TEN in TINA, ter upravljanja regionalne mobilnosti.

4. Izboljšanje enotnosti orodij in postopkov načrtovanja, združljivosti sedanjih zbirk podatkov o načrtovanju in informacijskih instrumentov ter pristopov k načrtovanju:

- izboljšati bazo znanja in izmenjavo strokovnega znanja in izkušenj,
- preskrbeti podatkovno zbirko in skupno analizo prostorskih struktur ob upoštevanju sistema in standardov zbiranja podatkov, razvojnih trendov in možnosti, določiti sistem kazalnikov, metod in modelov za analizo ter skupnega prihodnjega delovanja,
- izboljšati financiranje uravnoteženega razvoja ob upoštevanju javno-zasebnih partnerstev ter sožitja med mestom in podeželjem,
- izboljšati in razvijati instrumente prostorskega načrtovanja ob upoštevanju usklajenosti z zadevno zakonodajo Evropske unije in Združenih narodov, izkoriščanja programov financiranja Evropske unije, vključevanja čezmejnih vidikov in načrtovanja, vključevanja instrumentov prostorskega načrtovanja in okoljskih instrumentov (strateške okoljske presoje), sodelovanja na ravni upravnih organov in udeležbe javnosti,
- prilagoditi organizacijo nadnacionalnega sodelovanja na področju prostorskega načrtovanja, vključno z uvedbo koordinacijske delovne enote („sekretariata“), ob upoštevanju horizontalne in vertikalne integracije struktur sodelovanja na različnih ravneh, priprave instrumentov načrtovanja in kartografije, vzpostavitve „opazovalnice CONSPACE“ (skupnega telesa za opazovanje) za zagotovitev zbiranja in analiziranja podatkov ter institucionalizacije struktur medregionalnega sodelovanja.

Perspektiva CONSPACE poudarja prispevek celovitega in celostnega prostorskega načrtovanja k uravnoteženemu prostorskemu razvoju, pri čemer upošteva sektorsko, vertikalno in ozemeljsko integracijo ter sodelovanje na področju prostorskega načrtovanja, koordinacijo prostorskih politik in programov financiranja, sodelovanje in skupne ukrepe na podlagi skupne (prostorske) vizije (CONSPACE Report, 2006: 27-29).

3.1.2 Namen in cilji projekta

Temeljni namen raziskovalnega projekta CONSPACE je analizirati in ovrednotiti celovite regionalne in prostorske razmere ter pogoje kot podlago za opredelitev območja držav, dežel, regij, provinc in županij, ki sodelujejo v projektu CONSPACE kot mogoče bodoče evropske regije. Raziskovalni projekt je del skupnega projekta z naslovom: Harmonizacija orodij, podatkov in postopkov ter spremljanja prostorskega razvoja CONSPACE-PP5-WP2 (Harmonisation of Tools, Data and Procedures and Monitoring of Spatial Development CONSPACE-PP5-WP2) (Černe, 2005: 280).

Osnovni cilj projekta je izdelava transnacionalne regionalne razvojne strategije, ki naj pokaže poti izboljšanja in pospeševanja obstoječih prostorskih struktur in zmanjšanja regionalnih razlik. Ta skupna transnacionalna strategija, ki se osredotoča na prostorsko planiranje, naj bi bila usmerjena v trikotniku ciljev Evropske prostorske razvojne perspektive in snovana na že obstoječih izkušnjah projektnih partnerjev (Work package – Delovna skupina 6) (INTERREG III B projekti v Sloveniji, 2005: 44).

3.1.3 Regionalni, prostorski in okoljski kazalniki za vrednotenje regionalnega razvoja, strukture in potencialov

Sistem regionalnih, prostorskih in okoljskih kazalnikov je namenjen opredeljevanju značilnosti regionalne strukture. Pri planiranju je najbolje izbrati tiste kazalnike, ki v največji meri odražajo uravnoteženo kombinacijo gospodarskih, socialnih, prostorskih in okoljskih ciljev. Prikazani sistem kazalnikov je bil razvit v okviru drugega delovnega paketa, ki je bil namenjen prikazu harmonizacije planerskih orodij in procesov v projektni regiji (Černe, Kušar, 2006: 40).

Sistem regionalnih kazalnikov naj bi meril regionalno učinkovitost in razvojne težnje. Z njimi opisujemo regionalno strukturo in merimo napredek pri doseganju regionalnih in prostorskih ciljev. Kazalniki so razvrščeni v 10 skupin s skupaj 104 kazalniki, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 1: Seznam kazalnikov za vrednotenje regionalnega razvoja (Černe, Kušar, 2006: 34-35)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Demografska struktura	1.1	Število prebivalstva
	1.2	Gostota prebivalstva
	1.3	Naravna rast prebivalstva
	1.4	Migracijski saldo
	1.5	Migracijski saldo (tujci)
	1.6	Mehanska rast prebivalstva (priseljevanje)
	1.7	Starostne skupine (otroci)
	1.8	Starostne skupine (starostniki)
	1.9	Starostne skupine (delovno aktivna populacija)
	1.10	Število gospodinjstev
2. Ekonomsko socialna struktura	2.1	BDP mesta
	2.2	BDP na zaposlenega
	2.3	Struktura BDP
	2.4	R&D strošek
	2.5	R&D osebni
	2.6	Nizka izobrazbena struktura
	2.7	Visoka izobrazbena struktura
	2.8	Študenti
	2.9	Zaposlena populacija
	2.10	Aktivna populacija
	2.11	Zaposlenost v kmetijstvu
	2.12	Zaposlenost v industriji
	2.13	Zaposlenost v servisnih dejavnostih
	2.14	Izobrazbena struktura zaposlenih
	2.15	Dnevne migracije
	2.16	Brezposelnost
	2.17	Brezposelnost (ženske)
	2.18	Brezposelnost (mladi)
	2.19	Brezposelnost (dolgoročna)
	2.20	Nerazvita območja
3. Naselitvena struktura	3.1	Urbana območja
	3.2	Funkcionalna urbana območja
	3.3	Prebivalstvo v gosto poseljenem območju
	3.4	Gostota urbanizacije
	3.5	Suburbana območja
	3.6	Ruralna območja
	3.7	Odnosi centralnih območji
	3.8	Moč urbano - ruralnih migracijskih tokov
	3.9	Moč ruralno-urbanih migracijskih tokov
4. Podeželje	4.1	Območja z nizko gostoto poselitve
	4.2	Hribovita in gorska območja
	4.3	Aktivna ruralna populacija (starostna struktura)
	4.4	Aktivna ruralna populacija (izobrazbena struktura)
	4.5	Število kmetov

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
4. Podeželje	4.6	Število kmetij
	4.7	Velikost kmetij
	4.8	Biološko kmetijstvo
	4.9	Dodatne aktivnosti na kmetiji
	4.10	Zaposlenost v drugih dejavnostih
5. Kakovost življenja	5.1	Nova stanovanja
	5.2	Življenjski standard (št. Sob)
	5.3	Življenjski standard (m ² na prebivalca)
	5.4	Življenjski standard (enostanovanjske hiše)
	5.5	Zdravstveni indikator
	5.6	Varnost
	5.7	Socialni delež in povezovanje
6. Infrastruktura	6.1	Število potnikov
	6.2	Tovorni transport
	6.3	Cestni tovor
	6.4	Ladijske povezave
	6.5	Potni stroški
	6.6	Indeks dostopnosti (center)
	6.7	Indeks dostopnosti (avtocesta)
	6.8	Indeks dostopnosti (postajališča)
	6.9	Državne, regionalne in lokalne ceste (gostota)
	6.10	Državne, regionalne in lokalne ceste (nova izgradnja)
	6.11	Železniška mreža (gostota)
	6.12	Železniška mreža (nova izgradnja)
	6.13	Telefonske povezave
	6.14	Mobilni telefoni
	6.15	Gospodinjstva z internetnim dostopom
	6.16	Javni dostop do interneta
	6.17	Kabelske povezave
	6.18	Proizvajanje energije
	6.19	Proizvajanje električne energije
	6.20	Poraba električne energije
	6.21	Poraba električne energije na zaposlenega
	6.22	Zaloga vode
	6.23	Poraba vode
	6.24	Količina očiščene odpadne vode
	6.25	Kanalizacija
	6.26	Odstranjevanje trdnih odpadkov
7. Raba prostora	7.1	Kmetijska območja
	7.2	Njive
	7.3	Travniki
	7.4	Gozdovi
	7.5	Pašniki
	7.6	Vodna območja
	7.7	Pozidana območja

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
8. Zaščitena območja	8.1	Zaščitena območja (državna, regionalna, pokrajinska, naravni parki, zaščiteni gozdovi, naravno okolje, kulturna dediščina)
	8.2	Zaščitena območja (natura 2000)
	8.3	Zaščitena kmetijska območja
	8.4	Zaščitena vodna območja
	8.5	Indeks nege okolja
9. Degradirana območja	9.1	Degradirana industrijska in rudarska območja
	9.2	Uničeni gozdovi
	9.3	Onesnažena območja
	9.4	Onesnaženost zraka
	9.5	Onesnaženost vode
	9.6	Onesnaženost podzemne pove
10. Izpostavljena območja	10.1	Območja poplav
	10.2	Območja erozije in plazov
	10.3	Območja snežnih plazov
	10.4	Nevarnost naravnih nesreč

Kazalniki za merjenje obstoječih prostorskih potencialov in za identifikacijo prihodnjih (načrtovanih, predlaganih) prostorskih potencialov so urejeni v 6 skupin s skupaj 29 kazalniki in so prikazani v spodnji preglednici.

Preglednica 2: Seznam kazalnikov za merjenje (prostorskih) razvojnih potencialov (Černe, Kušar, 2006: 35-36)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Prometno omrežje	1.1	Prometne povezave (obstoječe, planirano)
	1.2	Prometna križišča povezave (obstoječe, planirano)
	1.3	Postaje povezave (obstoječe, planirano)
	1.4	Prometna multimodalna vozlišča povezave (obstoječe, planirano)
	1.5	Potniki in tovorni promet povezave (obstoječe, planirano)
	1.6	Potniki in tovorni promet: multimodalna vozlišča povezave (obstoječe, planirano)
2. Infrastruktura za rekreacijo in turizem	2.1	Delež BDP v turističnem sektorju
	2.2	Turistični centri in rekreacija povezave (obstoječe, planirano)
	2.3	Površine za turizem in rekreacijo povezave (obstoječe, planirano)
	2.4	Infrastruktura za zimski in poletni turizem in rekreacijo povezave (obstoječe, planirano)
3. Gospodarske cone/razvojna območja	3.1	Delež BDP v industrijskih in servisnih dejavnostih
	3.2	Zaposlenost v industrijskem in servisnem sektorju

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
3. Gospodarske cone/razvojna območja	3.3	Gospodarske cone/razvojna območja (obstoječe, planirano)
	3.4	Trgovinske cone (obstoječe, planirano)
	3.5	Industrijski kraji (obstoječe, planirano)
	3.6	Trgovinsko/industrijske cone (obstoječe, planirano)
	3.7	Tehnološki in industrijski parki (obstoječe, planirano)
	3.8	R&D parki (obstoječe, planirano)
	3.9	Skladišče in trgovina (obstoječe, planirano)
	3.10	Ostala specializirana območja (obstoječe, planirano)
4. Urbana mreža	4.1	Urbana mreža (obstoječe, planirano)
5. Krajinska območja in območja naravne in kulturne dediščine	5.1	Krajinska območja in območja naravne in kulturne dediščine (obstoječe, planirano)
6. Socialna infrastruktura	6.1	Univerze (obstoječe, planirano)
	6.2	Izobrazbena in kvalificirana struktura (obstoječe, planirano)

Prostorski kazalniki opisujejo in merijo prostorsko učinkovitost sedanjega prostorskega razvoja v regijah. Z opisovanjem in merjenjem prostorske učinkovitosti prihodnjega prostorskega razvoja se lahko uporabljajo tudi za pripravo različnih planerskih predlogov. Razvrščeni so v 5 skupin, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 3: Seznam prostorskih kazalnikov za merjenje (prostorske) učinkovitosti (Černe, Kušar, 2006: 36-37)

SKUPINA KAZALNIKOV
1. Teritorialne mreže
2. Omrežje naselij
3. Prometno omrežje
4. Omrežje naselij in transporta
5. Ostali kombinirani kazalniki

Okoljske kazalnike tako sestavlja 10 skupin s skupaj 37 kazalniki, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 4: Predlagan seznam okoljskih kazalnikov (Černe, Kušar, 2006: 38)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Kmetijstvo	1.1	Pod zaščito organske kmetije
	1.2	Celoten delež prehrane

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
2. Onesnaženja ozračja in izginjanje ozona	2.1	Emisija kisle snovi
	2.2	Emisija ozonske snovi
	2.3	Emisija primarnih delcev in sekundarnih delcev snovi
	2.4	Prekomerne vrednosti kakovosti zraka v urbanih območjih
	2.5	Izpostavljanje ekosistemov kisanju
	2.6	Ozon
	2.7	Proizvodnja in poraba ozona izpraznitvi substanc
3. Biotska pestrost		Ni definiran
4. Podnebne spremembe	4.1	Imenovanje območij
	4.2	Vrsta gostote
	4.3	Ogrožene in zaščitene temperaturne spremembe
	4.4	Atmosferske toplogredne plinske koncentracije
	4.5	Globalna in evropska temperatura
	4.6	Toplogredne plinske emisije
	4.7	Projekcije toplogrednih emisij
5. Energija	5.1	Končna potrošnja energije po sektorjih
	5.2	Obnovljiva elektrika
	5.3	Obnovljiva energijska potrošnja
	5.4	Popolna energetska poraba olja
6. Ribišтво	6.1	Intenzivna ribiška proizvodnja
	6.2	Ribiška ladjedelska kapaciteta
	6.3	Status ribiške marine
7. Kakovosti tal	7.1	Izmera tal
	7.2	Razvoj upravljanja z onesnaženim prostorom
8. Promet	8.1	Potreba tovrnega prometa
	8.2	Potreba potniškega prometa
	8.3	Uporaba čistih in alternativnih goriv
9. Odpadki	9.1	Generalizacija in recikliranje pakiranih odpadkov
	9.2	Mestni odpadki
10. Voda	10.1	Kakovost vode za kopanje
	10.2	Klorofil
	10.3	Obalna in marinska voda
	10.4	Hranljive snovi v sladkih vodah
	10.5	Potrošnja kisika v rekah
	10.6	Ravnanje z urbaniimi vodnimi odpadki
	10.7	Uporaba sladkovodnih virov

Skupna definicija za urbana območja ne obstaja. Visoka gostota prebivalstva je lahko tudi uporabljena kot merilo za identificiranje urbanega območja. V različnih državah so različna merila. Dokler ni skupne definicije, bi morda bila urbana območja definirana po formalnih nacionalnih oblasteh in bila podana v km² in številu prebivajočih prebivalcev na tem območju (Černe et al., 2006: 58-59).

3.2 Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja: Majhna in srednje velika mesta

ESPON je kartica za angleški izraz (European Spatial Planning Observation Network), kar pomeni Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja.

SMESTO je kratica za angleški naslov projekta ESPON 1.4.1 Small and Medium-Sized Towns, kar pomeni majhna in srednje velika mesta. ESPON 1.4.1 se je začel leta 2003, zaključen pa je bil junija 2006. Vodilni partnerji v projektu ESPON 1.4.1 SMESTO je Avstrija, ostali partnerji pa so Francija, Madžarska, Nemčija, Italija, Poljska, Španija, Švedska.

Velik del študije vsebuje pregled literature, vključno z analizami poročil ostalih ESPON-ovih projektov. Drug vir informacij predstavljajo odgovori na vprašalnik, ki je bil razposlan vsem partnerjem pri projektu (Franciji, Španiji, Avstriji, Italiji, Madžarski, Nemčiji, Grčiji, Finski, Poljski in Cipru) in vsem nacionalnim kontaktnim točkam v državah, ki sodelujejo pri programu ESPON 2006.

V različnih državah se uporabljajo različni pristopi določanja urbanih območij, vendar se je najpogosteje uporabljal statistični pristop določanja urbanih območij.

3.2.1 Različni pristopi definiranja urbanih območij v Evropi

Poznamo naslednje pristope določanja urbanih območij:

- **Administrativni pristop** definira urbano območje na podlagi administrativnega statusa območja. Temelji na pravno določenih administrativnih mejah, kot so občinske meje in meje pokrajine. Ta pristop omogoča večjo strukturo, organizacijo in kontrolo znotraj države.
- **Morfološki pristop** definira urbano območje na podlagi urbanih sklenjeno pozidanih površin, števila prebivalcev in razmerja med mestnim območjem in urbanim naseljem.
- **Funkcionalni pristop** definira urbano območje na osnovi medsebojnega vplivanja med jedrom območja, ki je določeno po morfološkem merilu in obkrožajočim območjem. Ta pristop upošteva tako socialni kot tudi ekonomski vidik.

V evropskih državah se bolj ali manj uporabljajo vsi pristopi. Nekatere bolj uporabljajo oblasti in imajo uradno veljavo, spet drugi se uporabljajo samo za statistične namene. Nekateri od njih so bili uporabljeni v raziskavah in niso bili primerni za uradno uporabo.

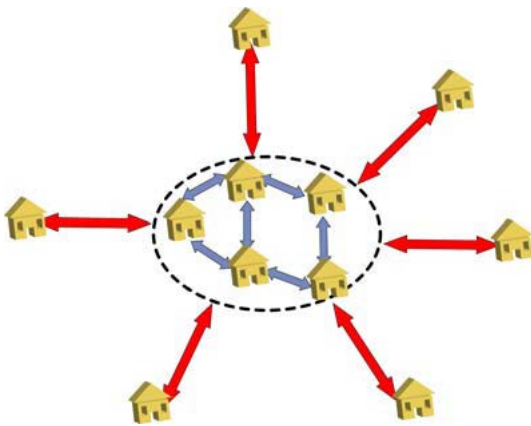
Administrativni pristop

V nekaterih evropskih državah se občine delijo na mestne in podeželske glede na število prebivalcev, na osnovi njihove administrativne vloge, njihovih zgodovinskih pravic ali preprosto z odločitvijo vlade.

Urbani razvoj velikokrat prehiteva administrativne načine določevanja mej mest, zato je potrebno uvesti nove inovativne metode.

Morfološki pristop

V mnogih državah je določitev sklenjeno pozidanih površin (angl. Continuous built-up area) prvi korak pri ločevanju območij od ruralnih. Sklenjeno pozidane površine se na območjih, kjer prihaja do neprestanega širjenja urbanega tipa poselitve, širijo navzven.

Za definiranje sklenjeno pozidanih površin se uporabljata dve merili:

- razdalja med zgradbami mora biti pod določenim pragom in
- celotna populacija stanujočega prebivalstva mora dosegati minimalni prag.

Slika 1: Sklenjeno pozidane površine (ESPON 1.4.1, 2006: 21)

Velikost praga, ki ga določajo med zgradbami, se v evropskih državah razlikuje. Ponekod se uporabljajo tudi kvalitativni pristopi za določevanje sklenjeno pozidanih območij, vendar brez točno določenih vrednosti. Maksimalne razdalje med zgradbami se v evropskih državah gibljejo od 50 m v Angliji in 250 m v Belgiji in Norveškem. Toda največ držav ima določen prag za določanje urbanih območij pri 200 m, kar so predlagali tudi Združeni narodi. V

Sloveniji razdalja med zgradbami v mestnih območij ne sme presegati 300 m (Pavlin, 2003: 21).

Zanimivo je, da se različne rabe površin ne upoštevajo enako po celotni Evropi. Trgovska in industrijska območja so v Franciji izključena iz morfoloških urbanih površin, ostale države, kot so Belgija in Irska, pa jih vključujejo. Posledica tega so bolj razdrobljene urbane površine v Franciji.

Da postanejo sklenjeno pozidana območja urbana, morajo izpolniti še merilo populacijskega praga, ki se razlikuje od države do države. Na Irskem se uporablja število lastnikov stanovanj. V primeru dejanskega števila prebivalcev se prag giblje okrog 200 prebivalcev v Belgiji in do 3.000 prebivalcev v severnih evropskih državah. Na Škotskem in v Angliji je prag določen pri 1.000 prebivalcih, v Franciji pri 2.000 prebivalcih, v Avstriji in Grčiji pri 10.000 prebivalcih, na Irskem pa se kot prag uporablja 50 lastnikov stanovanj. Nekatere države kot na primer Španija, Italija, Poljska in Nemčija ne upoštevajo merila števila prebivalcev.

Preglednica 5: Razdalja med naselji in populacijski prag pri določanju urbanih območij v evropskih državah (ESPON 1.4.1, 2006: 46)

DRŽAVA	RAZDALJA	POPULACIJSKI PRAG
Finska	200 m	200 prebivalcev
Norveška	50 m	200 prebivalcev
Wales	50 m	1.000 prebivalcev
Škotska	50 m	3.000 prebivalcev
Grčija	200 m	10.000 prebivalcev
Irska	200 m	50 lastnikov stanovanj
Belgija	250 m	200 prebivalcev

V Franciji pripada občina morfološkemu urbanemu območju, če več kot 50 % populacije pripada sklenjeno pozidanemu območju, ki ima skupaj več kot 2.000 prebivalcev. V Avstriji in Grčiji je občina obravnavana kot urbana, če sklenjeno pozidane površine na svojem teritoriju izpolnjujejo zgoraj omenjena merila.

Na Škotskem označujemo prostor, ki ima stalno več kot 1.000 prebivalcev, urbano naselje. Če se pozidano območje razprostira skozi več mestnih območij, vsa pripadajo morfološko urbanemu območju (ESPON 1.4.1, 2006: 47).

Države, ki nimajo formalne definicije urbanih območij, kot sta Nemčija in Poljska, uporabljajo kot merilo delitve urbanih območij gostoto prebivalcev. Nemške regije SKTE 3 z gostoto prebivalcev več kot 150 preb./km² so obravnavane kot urbana območja. Na Poljskem ne uporabljajo kvantitativnih meril, temveč le kvalitativne.

Na Nizozemskem je statistični urad definiral pet kategorij urbanizacije. Glavni uporabljeni parameter je število naslovov na kvadratni kilometer. Poznamo naslednje kategorije:

- ekstremno urbanizirana območja: 2.500 naslovov in več,
- zelo urbanizirana: 1.500 do 2.500 naslovov,
- zmerno urbanizirana: 1.000 do 1.500 naslovov,
- komaj urbanizirana: 500 do 1.000 naslovov,
- neurbanizirana: manj kot 500 naslovov.

Urbana območja tako predstavljata prvi dve alineji, tretja predstavlja pol-urbana območja, zadnji dve alineji pa predstavljata ruralna območja.

Na Škotskem obravnavajo kot minimalni prag za določitev urbanih območij gostoto prebivalcev s 500 preb./km² (Denham and White, 1998, v ESPON, 2006: 48).

Funkcionalni pristop

Funkcionalni pristop za določanje urbanih območij se v evropskih državah deli na tri glavne dele:

- urbano jedro, ki je definirano kot središče mesta,
- notranji obroč, ki meji na jedro in ustreza urbanim območjem,
- zunanji obroč, ki ustreza zunanjim mejam mesta in je pogosto bolj raztegnjen kot ostali deli.

Območje, določeno na osnovi teh treh meril, imenujemo urbana regija.

Francija, Belgija in Nizozemska imajo uradno definirane urbane regije. V Angliji, na Irskem, v Španiji in Nemčiji so bile urbane regije določene empirično, z raziskavami nacionalnih inštitutov in agencij.

Funkcionalni pristop temelji na izmenjavi funkcij med različnimi deli urbane regije in se kaže v številu prebivalcev v jedru, številu delovno aktivnih prebivalcev v jedru, območju delovne sile in deležu zaposlenih v posameznem sektorju.

Urbano jedro

Slika 2: Urbano jedro (ESPON 1.4.1, 2006: 26)

Urbano jedro predstavlja najbolj centralni del urbane regije. Kot je razvidno iz spodnje preglednice, urbano jedro določa število prebivalcev ali število delovnih mest, lahko pa tudi oba pogoja. Število delovnih mest se giblje med 2.000 v Švici in 20.000 v Angliji. Države, kot je Avstrija, upoštevajo celo oba pogoja pri določanju urbanih jeder.

Preglednica 6: Definicije urbanih jeder po državah in njihovo ime (ESPON 1.4.1, 2006: 27)

DRŽAVA	IME	DEFINICIJA URBANEGA JEDRA
Francija	Pole urbain (urbano jedro)	Urbano območje z vsaj 5.000 delovnimi mesti, ki ne pripada nobeni drugi aglomeraciji
Belgija	Ville centrale (urbano jedro)	Statistična delitev ozemlja glede na gostoto prebivalcev
Švica	Commune-noyau (občinsko jedro)	Občina z vsaj 2.000 delovnimi mesti in razmerje med številom delovno aktivnega prebivalstva in številom aktivnega prebivalstva nad 0,85
Avstrija	<i>nima imena</i>	Občina z najmanj 10.000 prebivalci in vsaj 5.000 zaposlenimi
Anglija	Metropolitan Economic Labour Areas (velemestna delovno-ekonomska območja)	Vsaj ena občina z najmanj 20.000 delovnimi mesti in gostoto nad 1.235 delovnih mest/km ²
Nizozemska	<i>nima imena</i>	Nima definirano

Notranji obroč

Notranji obroč mesta se smatra kot urbani obroč, če meji na urbano jedro, je urbaniziran in ima dnevne migracije v smislu izmenjave delovne sile z urbanim jedrom.

Notranji obroč je naravno nadaljevanje urbanega jedra in nima večjih strukturnih sprememb.

Slika 3: Notranji obroč (ESPON 1.4.1, 2006: 27)

Preglednica 7: Definicija notranjega obroča po državah in njegovo ime (ESPON 1.4.1, 2006: 28)

DRŽAVA	IME	DEFINICIJA URBANEGA JEDRA
Francija	Banlieue	Občine, ki zunaj urbanega jedra pripadajo urbanemu območju
Belgija	Agglomeration (aglomeracija)	Obsega urbano jedro, ki je definirano z sklenjeno pozidanimi površinami in visoko gostoto populacije
Švica	Agglomeration (aglomeracija)	Okoliške občine z vsaj 1/6 delovne populacije v urbanem jedru, plus 3 od 5 parametrov, ki so: sklenjeno pozidano območje, gostota prebivalcev, delovnih mest, število prebivalcev, ki narašča in maksimalno število delavcev zaposlenih v primarnem sektorju
Avstrija	nima imena	Vsaj 30 % delovne populacije iz sosednjih območij je zaposlenih v urbanem jedru
Anglija	Metropolitan Economic Labour Areas (aglomeracija)	Vsaj 15 % prebivalcev dnevno migrira v urbano jedro; urbano jedro in notranji obroč morata imeti skupaj vsaj 70.000 prebivalcev
Nizozemska	nima imena	Sklenjeno pozidane površine, ki so prilagojene administrativnim mejam, 50.000 delovnih mest in 150.000 potencialnih javnih uporabnikov; velemesto ima skupaj vsaj 100.000 prebivalcev

Najbolj pogost pogoj za določanje notranjega obroča je število dnevni migrantov, ki so zaposleni v urbanem jedru. Ta pogoj variira med 15 % v Angliji in 40 % v Franciji.

Zunanji obroč

Zunanji obroč predstavlja mejo urbane regije. Pogosto je tudi meja med urbanim in ruralnim območjem. V Sloveniji imamo veliko majhnih urbanih naselij, zato je določanje zunanjega obroča toliko zahtevnejše, saj so prehodi med urbanimi in ruralnimi območji težko določljivi.

Slika 4: Zunanji obroč (ESPON 1.4.1, 2006: 29)

Preglednica 8: Definicija zunanjega obroča po državah in njegovo ime (ESPON 1.4.1, 2006: 51)

DRŽAVA	IME	DEFINICIJA URBANEGA JEDRA
Francija	Couronne peri-urbaine (zunanji obroč)	Občine, ki pripadajo istemu urbanemu območju kot urbano jedro, imajo 40% delovnega prebivalstva zaposlenega v urbanem jedru
Belgija	Banlieue (zunanji obroč)	Visoka odvisnost suburbanih območij v smislu dnevnik komunikacij
Švica	nima imena	Ni definirano
Avstrija	nima imena	Ni definirano
Anglija	(Outer ring) zunanji obroč	Občina, katere delovno aktivno prebivalstvo migrira v večjem številu v to velemesto kot v katerokoli drugo
Nizozemska	nima imena	Analiza komunikacij in trgovine med velemestom in obkrožajočimi občinami

V Belgiji, na Nizozemskem in v Veliki Britaniji je zunanji obroč definiran na osnovi dnevnik migracij. V Italiji imajo definicijo velemest, ki določa, katera okoliška območja spadajo zraven. Na Madžarskem za opis zunanjega obroča uporabljajo morfološka merila (neprekinjena naselitev, raba površin, gostota prebivalstva) in funkcionalna merila (dnevne migracije in število delovnih mest). Za določanje vplivnega urbanega območja se uporablja kombinacija suburbanih in periurbanih območij, ki obkrožajo urbano jedro. Urbano vplivno območje tako predstavlja območje, ki ga polarizira urbano jedro.

Določene države se raje za razlikovanje funkcionalnega urbanega sistema poslužujejo območij delovnih mest kot urbanih regij. Območje delovnih mest je definirano na osnovi dnevnih migracij delavcev iz ene občine v drugo. Če aktivni del populacije redno vsakodnevno potuje iz ene v točno določeno drugo občino, in sicer večkrat kot v katero koli drugo, govorimo o območju delovnih mest. Vse države, ki uporabljajo to merilo, imajo točno določene pogoje. Če imajo okoliške občine dnevno migracijo v določeno občino večjo od določenega praga, govorimo, da njihove meje določajo območje delovnih mest.

Na Švedskem se za določanje občin, ki predstavlja območje delovnih mest, uporabljata dva pogoja. Prvi pogoj je, da mora manj kot 20 % delovno aktivnega prebivalstva migrirati v sosednje občine in drugi, da migracija v katero koli drugo občino manjša od 7,5 % celotnih migracij.

V Angliji so območja delovnih mest določena s tem, da mora 70 % delovno aktivnega prebivalstva, ki tam prebiva, tam tudi delati, in število delovne populacije mora biti večje od 20.000. Kot glavno merilo za določanje območij delovnih mest se uporabljajo komunikacijske povezave med občinami, kjer se upoštevajo vsakodnevne migracije delavcev v zasebnem sektorju (ESPON 1.4.1, 2006).

Neskladje med administrativnim in morfološkim pristopom določanja meja kaže na težave pri omejitvi identificiranja mesta kot prostorske entitete. Izbira različne lokacije, zemljiški management, gostota prebivalstva so faktorji, ki vplivajo na rast urbanega prostora in so nasproti administrativnim določanjem mej (ESPON 1.4.1, 2006: 128).

Gostota poseljenosti je statistično težko razumljiva. Obstaja več različnih pogledov glede na gostoto urbanih območij, ki so odvisne od uporabljenih statističnih ravni. Območje SKTE-4 ali SKTE-5 je lahko zelo gosto poseljeno, medtem ko območje SKTE-3 vsebuje manjše prostorske enote, ki niso gosto poseljene. Enak učinek je na občinskih ravneh: manjše mestno območje ima pogosto manjšo gostoto, četudi je zgrajeno zemljišče pozidano z ustvarjenimi strukturami.

Kadar analiziramo gostoto območij naselij, se zdi upoštevanje samo administrativnih meja preprosto. Morfološki in funkcionalni razvoj je že prestopil te ovire in na mnogih primerih je

osnovan na topografskih in ekonomskih okoliščinah. Formula »urbano območje = mestno območje« ni bilo prvič izpodbijano v ESPON 1.1.1, odkar je širjenja mestnega območja znatno opazen pojav.

V nadaljevanju je prikazana še preglednica, v kateri so prikazani ti pristopi določanja urbanih območij glede na uporabo v posamezni državi.

Preglednica 9: Pristopi in njihovi načini določanja urbanih površin v evropskih državah (ESPON 1.4.1, 2006: 54)

O: definicija obstaja

N: definicija ne obstaja

DRŽAVA	MORFOLOŠKI PRISTOP		FUNKCIONALNI PRISTOP		ADMINISTRATIVNI PRISTOP	
	Sklenjeno pozidane površine	Gostota	Urbane regije	Območje delovnih mest	Pomembnost velikosti občine za mesto	Vladna določitev mest
Francija	O	N	O	O	N	N
Švedska	O	N	N	O	N	N
Nemčija	N	O	N	N	O	O
Avstrija	O	N	O	N	O	O
Finska	O	N	N	O	N	N
Norveška	O	N	N	O	N	N
Italija	N	N	O	O	O	O
Španija	O	N	O	N	O	N
Poljska	O	O	O	N	O	O
Madžarska	N	N	O	N	O	O
Anglija	O	N	O	N	N	N
Irski	O	N	O	N	N	N
Nizozemska	N	O	O	N	N	N
Grčija	O	N	N	N	N	N
Češka	N	N	N	N	O	N
Belgija	O	N	O	N	N	N

3.2.2 Kazalniki za določanje majhnih in srednje velikih mest

Ti kazalniki spadajo v naslednje štiri skupine: demografski, geografski, ekonomski in infrastrukturni, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 10: Kazalniki za določanje majhnih in srednje velikih mest (ESPON 1.4.1, 2006: 159)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Geografski in položajni	G_01	razmejitev urbanih območij
	G_02	položaj urbanih centrov
	G_03	razmejitev funkcionalnih območij
2. Demografski	D_01	celotna populacija
	D_02a	število rojstev
	D_02b	število smrti
	D_03a	število emigrantov
	D_03b	število imigrantov
3. Ekonomski	E_01	število brezposelnih oseb
	E_02	število zaposlenih oseb
	E_03	celotno število oseb zaposlenih v primarnem sektorju (kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, rudarstvo, iskanju naravnih virov)
	E_04	celotno število zaposlenih oseb v storitvenih dejavnostih
	E_05	celotno število oseb zaposlenih v proizvodnem sektorju
	E_06	celotno število oseb zaposlenih v poslovno storitvenem sektorju
	E_07a	število prebivalcev mesta, ki so zaposleni zunaj meja mesta
	E_07b	število oseb, ki delajo v mestu in živijo zunaj mesta
4. Infrastrukturni	I_01	seznam srednješolskih izobraževalnih ustanov

3.3 Spremljanje vzdržljivosti Alpske regije

Program MARS (Monitoring the Alpine Regions' Sustainability-Spremljanje vzdržljivosti Alpske regije) je v okviru pobude Skupnosti INTERREG III B, v katerega je bilo vključenih 22 partnerjev iz šestih držav (Avstrija, Švica, Nemčija, Liechtenstein, Italija in Slovenija), katerega vodilni partner je iz Švice. Projekt MARS je bil osnovan poleti 2002, končan pa je bil julija 2005 (MARS Report, 2005: 1).

3.3.1 Namen in cilji projekta

Osnovni namen projekta je bil razvoj podatkovne osnove in kazalnikov za spremljanje trajnostnega razvoja Alpskega prostora in vseh njegovih regij na ravni SKTE 3.

Cilj projekta je bil razvoj in aplikacija uporabnih, sodobnih kazalnikov za spremljanje trajnostnega razvoja na področju gospodarstva, družbenega razvoja in okolja in analize regionalnega razvoja s posebnim poudarkom na ekonomskem področju (INTERREG III B projekti v Sloveniji, 2005: 12).

3.3.2 Kazalniki

Zbirka 45 široko zasnovanih kazalnikov je bila tako izhodišče za primerjavo 33 regij, ki so vključene v projekt. Kot najbolj razvita v smislu trajnostnega razvoja se je izkazala avstrijska zvezna dežela Vorarlberg.

Gospodarske kazalnike sestavljajo 4 skupine s 12 kazalniki, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 11: Seznam gospodarskih kazalnikov (MARS Report, 2005: 6)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Gospodarska storitev	1.1	BDP
	1.2	BDP na zaposlenega
2. Trg delovne sile	2.1	Razmerje med zaposlenimi in prebivalstvom
	2.2	Delovni čas
	2.3	Zaposleni
	2.4	Prebivalstvo
	2.5	Zaposleni po spolu
	2.6	Razmerje med zaposlenimi po spolu in prebivalstvom
3. Delovna storilnost in konkurenčnost	3.1	Urna delovna storilnost na delu
4. Gospodarska struktura	4.1	Dodana vrednost po petih sektorjih
	4.2	Zaposlenost po petih sektorjih
	4.3	Delovna storilnost po petih sektorjih

Okoljski kazalniki so razvrščeni v 5 skupin s skupaj 10 kazalniki, ki jih prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 12: Seznam okoljskih kazalnikov (MARS Report, 2005: 6)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Analiza dotoka snovi	1.1	Intenziteta snovi
	1.2	Razlika med uvozom in izvozom snovi
2. Energija	2.1	Končna potrošnja energije
	2.2	Celotna primarna oskrba z energijo
3. Klimatske spremembe	3.1	CO ₂ emisije
4. Izločanje vode		Ni definiran
5. Ključni primer	4.1	Ekološka stopinja

Družbene kazalce sestavlja 7 skupin z 23 kazalniki, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 13: Seznam družbenih kazalnikov (MARS Report, 2005: 6)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Demografija	1.1	Demografska struktura
	1.2	Migracije
	1.3	Tujci
2. Nezaposlenost	2.1	Delež standardizirane nezaposlenosti
	2.2	Dolgoročna nezaposlenost
	2.3	Nezaposlenost mladih
	2.4	Nezaposlenost po spolih
3. Moč/razdelitev dohodka	3.1	Razmerje moči
	3.2	Razdelitev dohodka
4. Zdravje	4.1	Predvidena življenjska doba ob rojstvu
	4.2	Izgubljena življenjska leta
	4.3	Predvidena življenjska doba pri 65.ih letih
5. Varnost	5.1	Kriminalna dejanja
6. Sodelovanje/družbeni kapital	6.1	Lokalno sodelovanje
	6.2	Zborovanje volilcev
	6.3	Politična udeležba
	6.4	Socialna udeležba
	6.5	Socialni stiki
	6.6	Družinska mreža
7. Izobrazba	7.1	Kvalifikacija zaposlenih
	7.2	Kvalifikacija prebivalstva
	7.3	Javna uporaba

3.4 Regionalni policentrični urbani sistem

REPUS je projekt, ki teče v okviru programa EU INTERREG III B in pomeni Strategija za regionalni policentrični urbani sistem v osrednji in vzhodni Evropi.

Osnovni poudarek projekta je na prostorskem razvoju, ki se nanaša na socialno kohezijo in urbani razvoj. Vodilni partner programa REPUS je inštitut Emilia Romagna Regione v Italiji. Projekt se ukvarja s problemi uravnoveženega in trajnostnega urbanega razvoja ter gradnjo policentričnega urbanega sistema, ki bo prispeval k čvrstim potencialnim ekonomskim integracijskim conam (Potencial Economic Integrating Zone) v srednji in vzhodni Evropi (CEE). Projekt se je začel novembra 2005 in se bo končal novembra 2007.

3.4.1 Namen in cilji projekta

Namen projekta je izdelati regionalni urbani policentrični sistem s poudarkom na razvoju potencialnih ekonomskih integriranih con v centralni in vzhodni Evropi, ki krepijo vlogo majhnih in srednje velikih mest in ustvarjajo podlago za trajnostni razvoj in konkurenco. Pri tem je osnovni cilj projekta najti velike potenciale v vzhodni in srednji Evropi, posebni cilji pa so naslednji:

- identifikacija potencialov regionalnega urbanega sistema, ki vključuje potencialno vlogo v urbani hierarhiji v evropskem prostorskem kontekstu,
- identifikacija dinamike majhnih in srednje velikih mest, ki lahko igrajo ključno vlogo potencialnega regionalnega kapitala za razvoj novih funkcionalnih integracijskih območij,
- pospeševanje povezav med urbanih centri in ruralnimi območji, s poudarkom na vlogi majhnih mest,
- pospeševanje urbanih političnih aktivnosti, ki izboljšujejo institucionalni politični položaj znotraj decentralizacijskega procesa.

Pričakovan rezultat projekta je določitev primernih identifikatorjev za empirično prostorsko analizo, izdelava SWOT analize za vsako državo, s katero bi identificirali potencialne integrirane cone, ter izdelava strategije regionalnega policentričnega urbanega sistema v centralni in vzhodni Evropi (Application Form 3rd Call, 2006: 1-6).

3.4.2 Kazalniki

Za diplomsko nalogo je ključnega pomena tretji delovni paket, v katerem so predstavljeni kazalniki za empirično prostorsko analizo ter izdelava SWOT analize za vsako državo.

Sicer pa je bilo predlaganih kar 79 različnih kazalnikov, ki so prikazani v spodnji preglednici.

Preglednica 14: Pregled kazalnikov v programu REPUS (Adamski et al., 2006: 26-28)

Regionalna SKTE2-R..... regionalna raven

Lokalna SKTE5-L..... lokalna raven

0, 1, 2..... kazalniki kažejo na določitev vrednosti

SKUPINA KAZALNIKOV		STOPNJA ANALIZE	MERILO
1. PREDNOSTI PROSTORA			
1.1.	Oddaljenost od centra mesta do mednarodnega letališča	L	km
1.2.	Oddaljenost od centra mesta do glavnega regionalnega letališča	L	km
1.3.	Oddaljenost od centra mest do regionalnega letališča	L	km
1.4.	Gostota dvopasovnih cest	R	km/km ²
1.5.	Gostota osnovnih cest	R	km/km ²
1.6.	Dostop iz centra mesta z avtom do avtoceste	L	hr., min.
1.7.	Dostop iz centra mesta z avtom do križišča po nacionalni cesti	L	hr., min.
1.8.	Dostop do železnice	L	km
1.9.	Oddaljenost od glavnega mesta	L	km
1.10.	Oddaljenost od regionalnega glavnega mesta	L	km
1.11.	Bližina mednarodnih poti	L	0, 1, 2
1.12.	Lokacija v Evroregiji	L	da/ne
1.13.	Vpliv obremenitve na zunanjo pokrajino	L	0, 1, 2
2. DEMOGRAFSKI KAZALNIKI			
2.1.	Število prebivalstva	L	populacija
2.2.	Gostota prebivalstva	L	oseba/km ²
2.3.	Delež rojstev na 1.000	L	‰
2.4.	Delež dejanskih rojstev na 1.000	L	‰
2.5.	Migracijski saldo na 1.000	L	‰
2.6.	Delež aktivnega prebivalstva	L	%
2.7.	Delež predhodno aktivnega prebivalstva	L	%
2.8.	Delež kasneje aktivnega prebivalstva	L	%
2.9.	Delež srednješolcev na 1.000	L	‰

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV		STOPNJA ANALIZE	MERIL O
3. DELOVNA SILA IN URAVNOTEŽENOST TRGA DELOVNE SILE			
3.1.	Delež ljudi s visokošolsko izobrazbo na 1.000	L	‰
3.2.	Zaposlitvena struktura po sektorjih	L	%
3.3.	Delež kasneje aktivnega prebivalstva na 100 prebivalcev v produktivnih letih	L	%
3.4.	Delež predhodno aktivnega prebivalstva na 100 prebivalcev v produktivnih letih	L	%
3.5.	Delež samozaposlenih na 1.000	L	%
3.6.	Ekonomska rast	L	%
3.7.	Delež brezposelnih	L	%
3.8.	Delež upokojencev	L	%
4. ŽIVLJENJSKI POGOJI			
4.1.	Delež prejemnikov socialne pomoči	L	%
4.2.	Število zdravnikov na 10.000	L	število
4.3.	Število bolniških postelj na 10.000	L	število
4.4.	Število prostorov v varstvenih domovih	L	število
4.5.	Število stanovanj na 100 oseb	L	število
4.6.	Število prekrškov na 1.000	L	število
5. STANJE NACIONALNE EKONOMIJE			
5.1.	Bruto domači proizvod		€
5.2.	Delež zaposlitev po sektorjih	L	%
5.3.	Število podjetij po sektorjih	L	%
5. STANJE NACIONALNE EKONOMIJE			
5.4.	Delež podjetij s tujim kapitalom v vseh podjetjih	L	%
5.5.	Prihodki občin na prebivalca	L	€
5.6.	Delež prihodka prebivalca	L	%
5.7.	Funkcije na administrativni in servisni centri na nacionalni, regionalni in lokalni ravni	L	C, R, L
5.8.	Število rednih razstav in sejmov	L	število
5.9.	Tradicija, specializacija	L	0, 1, 2
5.10.	Delež zaposlenih v nekonkurenčnih podjetjih	L	%
5.11.	Delovanje podjetij v skupinah in mrežah		0, 1, 2
6. UPRAVLJANJE Z ZEMLJIŠČI			
6.1.	Delež pozidanih površin	L	%
6.2.	Povprečna gostota prebivalca na pozidano površino	L	število/ha
6.3.	Površina zelenih površin na prebivalca	L	m ²
6.4.	Število parkirnih prostorov na 1.000	L	število
6.5.	Površina stanovanja na prebivalca	L	m ²
6.6.	Delež neuporabne površine v mestu	L	%

se nadaljuje...

...nadaljevanje

S K U P I N A K A Z A L N I K O V		STOPNJA ANALIZE	M E R I L O
7. INOVACIJE, ZNANOST IN IZOBRAŽEVANJE			
7.1.	Delež podjetij	L	%
7.2.	Delež zaposlenih v kvartarnem sektorju	L	%
7.3.	Število diplomantov na 1.000	L	število
7.4.	Število študentov na 1.000	R	število
7.5.	Delež uporabe interneta v podjetjih	L	%
7.6.	Število internetnih priključkov na 10.000	R	%
7.7.	Vezi med podjetji in R&D enotami	L	0, 1, 2
7.8.	Tehnološki parki in podjetniški inkubatorji	L	0, 1, 2
7.9.	Število ISO 14001 certifikatov na 1.000 podjetij	R	število
8. PODJETNIŠTVO IN SOCIALNE AKTIVNOSTI			
8.1.	Delež novoustanovljenih podjetij	L	%
8.2.	Število razvojnih agencij in ustanov na 100.000	R	število
8. PODJETNIŠTVO IN SOCIALNE AKTIVNOSTI			
8.3.	Delež zborovanja volilcev: lokalna vlada , parlamentarne, predsedniške	L	%
9. KOMUNALA, NARAVNO IN KULTURNO OKOLJE			
9.1.	Delež območij s prekomernim zračnim onesneženjem glede na totalno mestno območje	L	%
9.2.	Delež prebivalcev, ki uporablja kanalizacijo	L	%
9.3.	Delež zaščiteneh območij	L	%
9.4.	Število zaščiteneh naravnih znamenitosti	L	število
9.5.	Delež urbanih kompleksov naravnih znamenitosti	L	%
9.6.	Število objektov kulturne dediščine na UNESCO-vem seznamu	L	%
10. UČINKOVITO UPRAVLJANJE Z ZEMLJIŠČI			
10.1.	Mesto ima strategijo	L	da/ne
10.2.	Delež mestnih območij, ki so conirana na podlagi izdelanega plana prostora	L	%
10.3.	Delež finančnih sredstev nastala iz zunanjih virov v skupnih kapitalskih stroških	L	%
10.4.	Dolgoročni program investiranja kapitala	L	da/ne
10.5.	Aktivno upravljanje z zemljiško politiko	L	0, 1, 2
10.6.	Sodelovanje na pomembnih lokalnih vladnih srečanjih	L	0, 1, 2
10.7.	Vodenje skupnega investiranega kapitala	L	0, 1, 2
10.8.	Mednarodno sodelovanje	L	0, 1, 2

Kazalniki za empirično prostorsko analizo

Preglednica 15: Kazalniki samo za analize (Indikatorji za empirične analize, 2006: 4)

KAZALNIKI SAMO ZA ANALIZE
sprememba in selitev prebivalstva
turizem
sistem SKTE 3 bruto domači proizvod po sektorjih
zaposlenost v največjih sektorjih
stopnja nezaposlenosti
dostop z vlakom, po cesti, na letališče v letu 2001
dostop po scenariju 1
dostop po scenariju 2

Preglednica 16: Dopolnjeni kazalniki samo za analize (Indikatorji za empirične analize, 2006: 4)

DOPOLNJENI KAZALNIKI
staranje prebivalstva
dodana vrednost po mikroregijah
zaposlenost v podsektorjih
FDI (tuja direktna naložba)

Preglednica 17: Kazalniki po rangih in gostota (Indikatorji za empirične analize, 2006: 5)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Prebivalstvo	1.1	Število prebivalcev
	1.2	Gostota
2. Gospodarstva	2.1	Bruto domači proizvod na prebivalca (SKTE 3)
	2.2	Bruto domači proizvod na prebivalca (SKTE 5)
3. Človeški kapital	3.1	Univerzitetna izobrazba
	3.2	Srednješolska izobrazba
4. Znanje	4.1	Število univerzitetnih študentov
	4.2	Število srednješolskih učencev
5. Dostop	5.1	skupna dostopnost
	5.2	dostopnost z vlakom
	5.3	Dostopnost po cesti
	5.4	Dostopnost z letalom
6. Institucije	6.1	Delovanje v politiki

4 DOLOČANJE URBANIH OBMOČIJ – PREGLED LITERATURE DOMAČIH AVTORJEV

Omejevanje mest in mestnih regij ponavadi pokaže, da je prehod od urbanega v urbaniziran prostor skorajda vedno postopen in brez ostrih meja, kateri vzrok je potrebno iskati v socialnoekonomskih spremembah ter razlike med urbanim in ruralnim prostorom niso vedno lahko opazne. Često se srečujemo z vmesnimi območji in s počasnim prehodom. Takšna območja je težko priključiti tako enim kot drugim območjem. Pod vplivom teh dogajanj nastaja po Kokoletu (1976) na obrobju mest »ruralno-urbani kontinuum«, ki ga vse pogosteje poimenujemo po Ravbarju (1992) kot obmestje ali tudi kot suburbanizirana območja. Tako s temi pojmi označujemo široko vmesno cono, kjer se prepletajo tako urbani kot tudi podeželski elementi. Po Vrišerju (1974) se prehodnost kaže tudi v funkciji naselij, v njihovi socialno-ekonomski sestavi in tudi v fiziognomiji pokrajine (Ravbar, 1993: 35).

Pri določanju mestnih mej nam je bližja metodologija evropskih regionalnih planerjev. Tako so v Zahodni Nemčiji konec šestdesetih let na ministrski konferenci za regionalno planiranje uzakonili merila za določitev njihovih zgostitvenih območij, ki so določena s kombinacijo dveh kazalnikov: števila prebivalcev in števila zaposlenih po kraju zaposlitve na km². Tako so na tej podlagi razvrstili zgostitvena območja v dve skupini. Če je bilo število prebivalcev in število zaposlenih po kraju zaposlitve na km² večje od 750 preb./km² in je bila rast prebivalstva v obdobju 1961/67 večja od 10 %, so jih šteli k mestom oz. mestnim regijam. Če pa je bilo število prebivalcev in število zaposlenih po kraju zaposlitve na km² večje od 330 preb./km² in je bila rast prebivalstva v obdobju 1961/67 večja od 20 %, so jih šteli k območjem s podpovprečno stopnjo zgostitve oz. prehodna območja (Ravbar, 1993: 23).

V začetku osemdesetih let je Tonnie (1982) poskušal ponovno ovrednotiti zgostitvena območja. Pri opredeljevanju je izhajal iz kritike dosedanjih modelov, saj po njegovem doslej uporabljeni kazalniki gostote prebivalstva in delovnih mest ne omogočajo diferencialnega razumevanja vzrokov in posledic zgoščevanja prebivalstva v mestih in njihovi najbližji okolici. Tako je postavil nov model, ki je poleg določene gostote prebivalstva in delovnih mest ter spremembe le-te vseboval še obseg dnevne delovne migracije (v %), izobrazbena

raven prebivalstva, delež priselitev in odselitev, delež kmečkega prebivalstva, delež enodružinskih hiš, povprečna cena zemljišča ter delež prostih (odprtih) površin (Ravbar, 1993: 23).

4.1 Geografska izhodišča pri omejevanju mest in njihovih vplivnih območij in problemi z opredeljevanjem mest in mestnih občin v Sloveniji

Vrišer (1965) je v 37. številki revije Geografski vestnik napisal prispevek, v katerem opisuje vpliv geografskih izhodišč pri omejevanju mest in njihovih vplivnih območij. Omenil je štiri skupine metod za razmejitve med mestom in njegovim vplivnim območjem: demografske, fiziognomske, funkcijske in ostale. Kot najpomembnejše merilo med demografskimi navaja velikost aglomeracije. Sem pa uvršča tudi gibanje prebivalstva, socialna sestava prebivalstva, dnevna migracija zaposlenih, delež priseljenega (odseljenega) prebivalstva oz. selitveni saldo, začasno prisotno prebivalstvo v mestih in kombinacijo meril. Pri fiziognomskih metodah se največkrat kot merilo omenja pojem strnjene pozidave, pa tudi število stanovanj na hektar površine, gostota zazidave, število prebivalcev na stanovanjsko stavbo, videz stavb, spreminjanje izrabe tal, funkcije mestnih hiš, etažnost, gabarit, starost, razprostranjenost mestnih komunalnih naprav ipd. Pri funkcijskih merilih gre za prepletanje najrazličnejših gospodarskih in drugih vezi med prebivajočimi in zaposlenimi ter prometne povezave (Vrišer, 1965: 143-160).

Vrišer (1995) je v 11. številki revije Dela napisal prispevek, v katerem je opredelil mesta in mestne občine v Republiki Sloveniji tako, da je določil merila za opredelitev mest, ki izpolnjujejo pogoje za proglašenje mestne občine. Pri tem so zanimivi predvsem kazalniki, njihove vrednosti pa niso tako pomembne, saj so bile namenjene določanju takratnih mestnih občin. Uporabljeni so bili naslednji kazalniki:

- indeks rasti mestnega prebivalstva (za razdobji 1991/1953 in 1991/1981),
- število zaposlenih (delovnih mest), ki pokaže gospodarski pomen mesta,
- razmerje med prebivalci in zaposlenimi, ki bi naj bilo v mestih praviloma izenačeno,
- delež kmečkega prebivalstva, ki potrjuje pretežno urbani značaj naselja,

- visoka gostota prebivalstva (število prebivalcev na hektar),
- gospodarski pomen mesta glede na ustvarjen družbeni proizvod,
- hierarhična stopnja, ki jo je imelo mesto v omrežju naselij in ki je kazalo pomen mesta v sistemu centralnih naselij,
- število pomembnejših funkcij, ki jih je imelo mesto na lokalni in regionalni ravni,
- število prebivalcev na mestnem vplivnem območju na vicinalni, mikroregionalni in mezoregionalni ravni.

Zanje so potem izračunali povprečje, vendar brez upoštevanja Ljubljane in Maribora, saj bi vključitev teh mest zelo dvignila povprečje. Na osnovi določenih mejnih vrednosti za kazalnike so nato določali, če je pogoj izpolnjen ali neizpolnjen (Vrišer, 1995: 77-108).

4.2 Merila za oblikovanje mest in določitev poselitvenih območij v Sloveniji

Ravbar (1993) je oblikoval merila za oblikovanje mest, da bi mestne občine poskušali oblikovati po formalnih, fiziognomskih, funkcijskih, strukturnih in historičnih kazalnikih, saj predlagani izbor vsebuje posebnosti slovenskih mest, hkrati pa upošteva tudi mednarodna priporočila (Ravbar, 1993: 52):

Formalni

- najmanj 10.000 prebivalcev v mestu, v obmestjih najmanj 5.000 prebivalcev,
- več kot 15.000 delovnih mest v mestih,
- letna stopnja rasti števila prebivalcev (za obmestja 0,6 %),
- selitveni saldo (v obmestjih je delež priseljenih pozitiven, presega 50 % od skupnega prebivalstva),
- oddaljenost od mestnega središča največ 15 minut;

Fiziognomski

- gostota poseljenosti (v mestih praviloma najmanj 1.000 preb./km²; v obmestjih praviloma najmanj 300 preb./km²),
- sklenjenost pozidave (stavbna zemljišča), proste oz. kmetijske površine v mestih ne presegajo 200 m širine parcel med zgradbami, v obmestjih ne presegajo 1.000 m širine parcel med naselji;

Funkcijski

- število dnevnih migrantov v obmestjih je najmanj 1.000, delež dnevnih migrantov v mestih presega 25 % zaposlenih;

Strukturni

- vsaj 50 % delovnih mest v terciarnih in kvartarnih dejavnostih,
- delež kmečkega prebivalstva v obmestjih ne presega 10 %;

Historični in upravno-pravni

- v obmestjih je pripadnost prebivalcev regionalnemu centru zaključeno gravitacijsko območje.

Ravbar (2001) je predstavil nabor možnih kazalnikov za oblikovanje in spremljanje poselitvenih območij (Ravbar v Pavlin et al, 2003):

Formalni

- število prebivalcev v naselju (v mestih najmanj 3.000, za sklenjena obmestja najmanj 5.000 prebivalcev),
- število delovnih mest (v mestih več kot 5.000),
- letna stopnja rasti števila prebivalcev (za mesta in obmestja 0,6 %),
- selitveni saldo (v mestih in obmestjih je delež priseljenih pozitiven, presega 50 % od skupnega prebivalstva, za obmestja velja, da prevladujejo selitve, usmerjene iz mest);

Fiziognomski

- gostota poseljenosti (v mestih praviloma najmanj 1.000 preb/km²; v obmestjih praviloma najmanj 300 preb/km²),
- dinamika stanovanjske gradnje (izračun odstopanj od povprečja),
- delež stanovanjskih in večnadstropnih stavb (velja samo za mesta),
- stopnja komunalne/infrastrukturne opremljenosti;

Morfološki

- sklenjenost pozidave (stavbna zemljišča), proste oz. kmetijske površine v mestih ne presegajo 200 m širine parcel med zgradbami, v obmestjih ne presegajo 1.000 m širine parcel med naselji,
- tip stanovanjske hiše (pomemben element za določitev poselitvenih območij);

Funkcijski

- število prebivalcev in delovnih mest v posameznem naselju oz. naselbinskem tipu (gostota prebivalcev + število delovnih mest/km²),

- število dnevnih migrantov v mestih je najmanj 1.000, delež dnevnih migrantov v urbaniziranih središčih presega 25 % aktivnega prebivalstva v mestu,
- oddaljenost od mestnega središča največ 30 minut (z javnim prevoznim sredstvom), merilo je pomembno za obmestje;

Strukturni

- struktura delovnih mest (delež delovnih mest v služnostnih dejavnostih v mestih vsaj 50 %),
- delež kmečkega prebivalstva (oz. gospodinjstev s kmečkimi gospodarstvi) ne presega 10 %.

Kazalniki so lahko kvantitativni ali kvalitativni. Ker slovenska statistika vseh kazalnikov ne spremlja, bi bilo potrebno nastaviti model zbiranja podatkov. Uporaba kvantitativnih kazalnikov zahteva ustrezen informacijski sistem, ki služi zbiranju in obdelavi podatkov (Ravbar, 2001: 44).

V nadaljevanju je predstavljen nabor kazalnikov, ki jih je Ravbar s sodelavci (2001) oblikoval za spremljanje zasnove poselitve.

Preglednica 18: Nabor kazalnikov po Ravbarju (Ravbar et al., 2001: 44-45)

SKUPINA KAZALNIKOV	KAZALNIK
Aglomerativnost (razmestitev prebivalcev in stanovanj) (Naselbinski razvoj in trg nepremičnin v funkciji urejanja prostora; Razvoj in razmestitev števila prebivalcev, razmestitev in intenzivnost stanovanjske graditve; Obseg površja)	Demografske spremembe; Sprememba namenske rabe zemljišč; Sprememba dejavnostne strukture zemljišč; Organizacija dejavnosti v prostoru; % zgoščenega območja v gravitacijskem območju.
Omrežje naselij (Funkcije, pomen in gospodarska moč) (Pomen in vloga centralnih krajev; Medsebojna odvisnost naselij, ki so glede na svoje funkcije pomembne za regijo; Gravitacijska pripadnost; Gospodarska in socialna usmerjenost naselij; Prepletanje in socialnoekonomski odnosi do središč višjega ranga (partnerstvo))	Funkcije, ki jih opravlja mesto za obmestje, podeželje; Služnostne dejavnosti, ki jih nudijo mesta obmestjem, podeželju; Proučevanje gravitacijskih zaledij z vidika osebne potrošnje, komercialne rabe, državne organiziranosti, funkcija trga za prosti čas, družbe.
Atraktivnost in/oz Modernost (Socialno-ekonomska struktura)	Delež brezposelnih, naravni prirastek, starostni indeks; Razmerja: domačini/priseljenci, Slovenci/tujci, migracijski saldo, delež tujih naložb, delež "joint ventures", trgovski drobno prodajni promet; Dejavnostna in izobrazbena struktura delovnih mest, delež študentov, število razvojno-raziskovalnih organizacij –inštitutov.

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV	KAZALNIK
Graditev naselij-bivanjski pogoji (Socialno-ekonomske razmere)	Površina zemljišč za določeno namembnost, posebej površina pozidanih zemljišč Naselbinski razvoj in trg nepremičnin v funkciji urejanja prostora: cena zemljišč za določeno namembnost, cena stanovanj v središču, na robu, v obmestjih, podeželju, cena poslovnih prostorov, najemnina za stanovanja in poslovne prostore, število preb/ha, preb/stanovanje; m ² stanovanjske površine/prebivalca, število gospodinjstev/ha, gospodinjstev/stanovanje, vrsta urbanistične dokumentacije in število LD, izdanih na podlagi PIA, ocena o stanovanjskem primanjkljaju, delež sredstev, namenjenih za prenovo objektov, stanovanjska površina na prebivalca, število novogradenj (stanovanj) po vrsti zazidave (bloki, prosto stoječe enodružinske hiše, vrstne hiše), število novogradenj in stanovanj po centralnih krajih.
Prometna in komunalna opremljenost – gospodarska in družbena infrastruktura (Kvaliteta infrastrukturne opremljenosti in bivalni standard)	Dostopnost do središč, oddaljenost od središča višje stopnje — izohrone in gostota prometnega omrežja, število prebivalcev na bolniško posteljo, povprečno število učencev v razredih osnovnih šol, površina urejenih zelenih in rekreacijskih površin/prebivalca, površina stanovanjskih območij v radiju 5 minutne dostopnosti do postajališč javnega potniškega prometa, število registriranih motornih vozil, površina naselja, ki se ureja z veljavnim PIN; Transitni promet, notranji promet; Razsežnosti prometnih površin po kategorijah.
Stanje in kvaliteta naravnega in ustvarjenega okolja (Kvaliteta bivalnega okolja in bivalni standard)	Naravna ogroženost, identifikacija teh površin (tudi kvalitativne ocene); Območja podtalnice in virov pitne vode; Onesnaženost zraka, hrup (tudi kvalitativne ocene), delež prebivalcev, priključenih na javni vodovod, delež prebivalcev, priključenih na kanalizacijsko omrežje, delež prečiščenih odpadnih voda, število dni s prekoračenimi mejnimi vrednostmi koncentracije SO ₂ in Nox, delež stanovanj, priključenih na skupinske kotlovnice, delež stanovanj, priključenih na plinovodno omrežje.

4.3 Opredelitev mestnih naselij v Sloveniji in poselitvena območja ter usmeritve in merila za razvoj in urejanje naselij

Drozg je uporabil naslednje kazalnike in merila za opredeljevanje mestnih naselij (Drozg v Pavlin et al, 2003):

- a) urbanost:
 - raznovrstnost stavbnih tipov,
 - morfološka enota z zazidavo večjih gostot (nad 50 preb./ha),
 - vsaj dve območji centralnih dejavnosti,
 - javna zelena površina;
- b) velikost naselja:
 - velikost pozidanega prostora,
 - število prebivalcev (najmanj 3.000);
- c) ekonomska struktura:
 - razmerje med številom delovnih mest in številom aktivnega prebivalstva,
 - število delovnih mest v terciarnem in kvartarnem sektorju,
 - opremljenost z regionalnimi (npr. bolnišnica) in lokalnimi (npr. kinom) funkcijami;
- d) prebivalstvena gostota;
- e) naseljenost, zazidanost;
- f) zgodovinski razvoj.

Kot potencialna mestna naselja so obravnavana tista, ki so dosegla naslednja merila:

- naselja, v katerih so razpoznavni urbani elementi tlorisa,
- naselja, ki imajo najmanj sekundarno stopnjo opremljenosti s centralnimi funkcijami,
- naselja z več kot 3.000 prebivalci,
- naselja s statusom mesta iz preteklosti.

Kazalniki za prikazovanje poselitvenih razmer so specifični, zato je generalizacija nujna. Tako je Drozg (Drozg et al., 2001) opredelil kazalnike za spremljanje poselitvenih razmer in urejanja naselij. S kazalniki je treba zajeti vsa področja poselitve in urejanja naselij, to pa so:

- razmestitev delovnih mest, oskrbnih in storitvenih dejavnosti (omrežje centralnih krajev),

- razmestitev prebivalcev, stanovanj in intenzivnost gradbenega razvoja,
- oblikovni vidik urejanja naselij,
- infrastrukturni vidik urejanja naselij,
- kakovost bivalnega okolja in bivalni standard,
- ekološki vidik urejanja naselij.

Pomembno je tudi, katerim procesom želimo slediti oziroma jih opazovati. Predpostavljamo, da tistim, ki so za poselitvene razmere ključnega pomena (to so: razmestitev prebivalcev in delovnih mest, dostopnost do centralnih funkcij, kakovost bivalnega in naravnega okolja, oblikovanje naselij) in tistim, ki odgovarjajo razvojnim ciljem (npr. zgoščevanje poselitve, komunalno opremljanje, prenova ipd).

Izbor kazalnikov za spremljanje **poselitvenih razmer** je mogoče izpeljati iz naslednje podmene:

Poselitvene razmere se v prostoru manifestirajo kot razmestitev prebivalcev in gradnja (pretežno stanovanjskih) objektov. Seveda je ob tem pomembna še časovna dimenzija, torej spreminjanje števila prebivalcev in naraščanje števila stanovanj. Razmestitev prebivalstva in gradnja stanovanj sta povezani tudi z vprašanjem kakovosti bivalnega okolja, predvsem z opremljenostjo s komunalno infrastrukturo ter oblikovanjem bivalnega okolja. Oboje je del družbenih prizadevanj po racionalnem, ekološko neoporečnem, funkcionalnem, humanem in estetskem bivalnem okolju, kar je zajeto tudi v ciljih urejanja prostora in naselij.

Kot je bilo že omenjeno, se urejanje poselitvenih razmer kaže tudi na ravni naselja. V tem kontekstu gre za ustvarjanje kakovostnega bivalnega okolja, s čimer razumemo ustrezne, humane gostote in oblike zazidanosti, opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi, dostopnost do delovnih mest, zelenih površin in objektov družbenega standarda, funkcionalnost ureditev, estetskost oblikovanja bivališč ter ekološko neoporečnost okolja. Kazalniki stanja v **urejanju naselij** se tako nanašajo na funkcionalnost, estetiko, humanost in ekologijo. Pomembna je še obdelanost z urbanistično dokumentacijo, ki je nekakšno jamstvo za upoštevanje planskih določil v urejanju naselij.

Preglednica 19: Kazalniki za spremljanje poselitvenih razmer in urejanja naselij (Drozg et al., 2001: 99-100)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Spremljanje poselitvenih razmer	1.1	Gibanje števila prebivalcev po naseljih
	1.2	Gibanje števila delovnih mest po naseljih ali občinah, ločeno po sektorjih
	1.3	Rast števila stanovanj po naseljih ali občinah, ločeno po vrsti stanovanj (bloki, prostostoječa enodružinska hiša, vrstna hiša)
	1.4	Delež stanovanj, priključenih na kanalizacijsko, vodovodno in toplovodno omrežje, z organiziranim odvozom odpadkov po naseljih ali občinah
	1.5	Delež sredstev stanovanjskega sklada, namenjenih za prenavo objektov po občinah ali regijah
	1.6	Stanovanjska površina na prebivalca po občinah ali regijah
2. Spremljanje urejanja naselja	2.1	Delež lokacijskih dovoljenj, izdanih na podlagi PIN po naseljih ali občinah
	2.2	Število novogradenj (stanovanj) po vrsti zazidave (bloki, prostostoječe enodružinske hiše, vrstne hiše), po naseljih ali občinah in poselitvenih območjih
	2.3	Število stanovanj, zgrajenih znotraj ureditvenih območij naselij in na območjih t.i. razpršene gradnje (razpršene poselitve)
	2.4	Število novogradenj in stanovanj po centralnih krajih
	2.5	Število naselij, katerih del se ureja po veljavnem PIN-u (po občinah)

Po vzoru iz razvitejših dežel bi bilo primerno opredeliti nekaj naselij, za katera bi se sistematično zbirali podatki, ki jih je statistično težje ali nemogoče zajeti, vendar kažejo kakovost naselbinskih razmer (Siedlungsentwicklung und Siedlungspolitik, 1996, v Drozg et al., 2001). Te kazalnike lahko razdelimo v več vsebinskih sklopov, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 20: Nabor kazalnikov po Drozgu (Drozg et al., 2001: 100)

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
1. Socio-ekonomske razmere	1.1	Število prebivalcev po administrativnih enotah (mestnih četrtih)
	1.2	Starostna, izobrazbena in ekonomska struktura prebivalcev po administrativnih enotah
	1.3	Število gospodinjstev po administrativnih enotah
	1.4	Število in vrsta kriminalnih dejanj po administrativnih enotah
2. Bivanje	2.1	Površina zemljišč za določeno namembnost, posebej površina pozidanih zemljišč
	2.2	Cena zemljišč za določeno namembnost
	2.3	Cena stanovanj v središču, na robu središča in v obmestnih naseljih
	2.4	Cena poslovnih prostorov
	2.5	Najemnina za stanovanja in poslovne prostore
	2.6	Število prebivalcev na hektar, število prebivalcev na stanovanje; m ² stanovanjske površine na prebivalca, število gospodinjstev na hektar, število gospodinjstev na stanovanje po administrativnih enotah

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA KAZALNIKOV	ŠT.	KAZALNIK
2. Bivanje	2.7	Vrsta urbanistične dokumentacije in število lokacijskih dovoljenj, izdanih na podlagi PIN
	2.8	Ocena o stanovanjskem primanjkljaju (razlika med številom gospodinjstev in številom stanovanj)
3. Družbena infrastruktura	3.1	Število prebivalcev na bolniško posteljo
	3.2	Povprečno število učencev v razredih osnovnih šol
	3.3	Površina urejenih zelenih in rekreacijskih površin/prebivalca
	3.4	Površina stanovanjskih območij v radiju 5-minutne dostopnosti do postajališč javnega potniškega prometa
	3.5	Število registriranih motornih vozil
	3.6	Površina naselja, ki se ureja s PIN
4. Okolje	4.1	Delež prebivalcev, priključenih na javni vodovod
	4.2	Delež prebivalcev, priključenih na kanalizacijsko omrežje
	4.3	Delež prečiščenih odpadnih voda
	4.4	Število dni s prekoračenimi mejnimi vrednostmi koncentracije SO ₂ in NO
	4.5	Delež stanovanj, priključenih na skupinske kotlovnice
	4.6	Delež stanovanj, priključenih na plinovodno omrežje
	4.7	Delež prebivalcev, vključenih v organiziran odvoz odpadkov
	4.8	Delež stanovanj, priključenih na javno ogrevanje

Predlagano je bilo, da se tovrstni podatki zbirajo za mesta različnih velikosti in po regijskem principu; na primer: Ljubljana, Celje, Novo Mesto, Radovljica, Postojna, Velenje, Slovenj Gradec, Izola, Kočevje, Ljutomer (Drozg et al., 2001: 99-100).

4.4 Določanje mestnih naselij in naselij mestnih območij v Republiki Sloveniji za statistična izkazovanja

Dne 1.1.2003 je bilo v Registru prostorskih enot Republike Slovenije evidentiranih 5.996 naselij z odgovarjajočimi imeni, šiframi in površinami. V skladu s standardno klasifikacijo teritorialnih enot Slovenije–SKTE (UL RS, št.28/00) so naselja enote na ravni SKTE 7.

Razmejevanje urbanih in neurbanih območij vselej predstavlja strokovni izziv, kajti prehodi med njimi skoraj nikoli niso ostri, povsod se pojavljajo širša ali ožja prehodna območja. Splošno uporabna metoda za razmejevanje mestnih in nemestnih naselij ne obstaja, saj so tudi značilnosti poselitve v geografsko različnih pokrajinah različne. Metoda razmejevanja mestnih in nemestnih območij je zato najprej odvisna od namena uporabe take delitve,

upoštevati pa mora tudi konkretne pokrajinsko geografske razmere ter razpoložljive statistične podatke na ustrezni teritorialni ravni.

Namen opredeljevanja mestnih naselij na Statističnem uradu je jasen: izkazovanje vrste statističnih podatkov glede na urbani ali neurbani tip naselja. To je potrebno tako za domače uporabnike kot tudi za izpolnjevanje mednarodnih obveznosti.

Na Statističnem uradu obstaja za raven SKTE 7 vrsta statističnih podatkov, postavlja pa se vprašanje izbora bistvenih kazalnikov za opredelitev nekega naselja v urbani ali neurbani tip.

V Sloveniji obstaja pri opredeljevanju mestnih naselij vprašanje obmestij: v kolikšni meri in katera naselja iz obmestja šteti k mestu in katera ne. Odgovor ne more biti enoznačen, kajti v Sloveniji so urbana središča, ki so se prostorsko širila v okolico in z zelo različno hitrostjo in vestnostjo formalno priključevala obmestna naselja v svoj sestav. Ena od nalog na Statističnem uradu je statistično spremljanje in izkazovanje podatkov za dejansko stanje v prostoru, zato smo med mestna naselja prištevali tudi manjša obmestna naselja, ki smo jih označili kot »naselja mestnega območja«.

4.4.1 Merila za določanje urbanih območij

Pavlin je s sodelavci (2003) določil mestna naselja in naselja mestnih območij za statistična izkazovanja. Merila za določitev urbanih naselij so združeni v štiri skupine :

- formalno merilo (število prebivalcev),
Vir podatkov za analizo in postavitev meril je bil Centralni register prebivalstva oziroma njegova različica v podatkovnem središču regionalnih statističnih podatkov SURS-RDB. Vseboval je podatke o številu državljanov po posameznem naselju.
- fiziognomsko-morfološko merilo (gostota poseljenosti, sklenjenost pozidave itd.),
- funkcijsko merilo (število delovnih mest, število dnevnih migrantov, prometna povezanost, opremljenost s storitvenimi dejavnostmi),
- strukturno merilo (delež kmetij).

➤ **Naselja, ki imajo več kot 3.000 prebivalcev**

Med mestna naselja spadajo vsa naselja, ki imajo na presečni datum (31.12. 2000) 3.000 prebivalcev ali več. To merilo odgovarja tudi Zakonu o lokalni samoupravi, ki vsebuje tudi opredelitev mesta. V Republiki Sloveniji je bilo na presečni datum 66 naselij, ki je izpolnjevalo to merilo. Zraven pa je bilo uvrščeno še naselje Ankaran, ki je imelo nekaj manj prebivalcev, vendar njegovo število prebivalcev stalno narašča. Tako je bilo na presečni dan v Sloveniji 67 mestnih naselij, določenih po prvem merilu.

➤ **Naselja, ki imajo od 2.000 do 2.999 prebivalcev ter presežek delovnih mest nad številom delovno aktivnega prebivalstva**

Med mestna naselja štejemo tudi vsa naselja, ki imajo na presečni datum od 2000 do 2999 prebivalcev ter hkrati presežek delovnih mest nad številom delovno aktivnega prebivalstva, stanujočega v tem naselju. To razmerje je po tem merilu postavljeno na $\geq 1,0$.

Po tem merilu je bilo brez Ankarana na presečni dan v Republiki Sloveniji 22 takih naselij. Devet jih ni izpolnjevalo merila o presežku delovnih mest. Narejene so bile tudi tri izjeme. Naselje Muta ima 2541 državljanov, koeficient znaša 0,9 in ima več kot 1000 delovnih mest. V Šempetru v Savinjski dolini je velik presežek delovnih mest, koeficient znaša kar 1,4, in naselje Senovo, ki izpolnjuje pogoj o številu prebivalcev, drugi podatki pa so zelo blizu postavljenim merilom.

➤ **Naselja, ki so občinska središča, z najmanj 1.400 prebivalcev in hkrati s presežkom delovnih mest nad številom delovno aktivnega prebivalstva**

Pogoj s 1400 prebivalci je res spodnja meja, saj izpolnjuje še druge pogoje. Pod to mejo začne število delovnih mest namreč hitro padati, povečuje pa se delež kmetij. Koeficient med številom delovnih mest v in številom delovno aktivnega prebivalstva znaša 1,0. Na presečni datum je v RS merilo o številu prebivalcev izpolnjevalo 24 naselij, ki so hkrati sedeži občin. Od teh jih je 15 izpolnjevalo tudi merilo o številu delovnih mest. K tem moramo še prišteti 6 naselij, ki so občinska središča in imajo več kot 2.000 prebivalcev. To so naselja Beltinci, Borovnica, Brezovica pri Ljubljani, Rače, Radeče in Šenčur.

➤ **Vsa naselja mestnega območja-obmestna naselja, če izpolnjujejo še druge pogoje**

Po četrtem merilu so naselje uvrstili med mestna naselja na podlagi pripadnosti mestnemu območju. Kot izhodišče je bilo vzetih vseh 104 mestnih naselij, določenih po prvih treh

merilih. Ta so bila zatem obravnavana kot jedra mestnega območja. Na osnovi analize so bili izoblikovana merila, po katerih se določa pripadnost naselja določenemu mestnemu območju. Tako so bila vsa naselja, ki so sodila v obmestje nekega večjega mesta, obravnavana po naslednjih merilih:

- fiziognomsko-morfološko (sklenjena pozidava med mestom in obmestjem),
- funkcijsko (zaposlitvena navezanost na središčno, jedrno naselje),
- delež kmetij v skupnem številu gospodinjstev.

Fiziognomsko-morfološko merilo

Merilo temelji na sklenjenosti pozidave med mestom in obmestjem. Tako je bila analizirana sklenjenost pozidave med vsemi 104 mestnimi naselji in potencialnimi naselji, ki bi lahko tvorila mestno območje. Za analizo je bila uporabljena programska oprema IPOS (Izrisovanje prostorskih okolišev Slovenije), ki omogoča opazovanje digitalne topografske karte kot podlage, preko katere se lahko izrišejo meje naselij, potek uličnega sistema ter lokacijo hiš, ki nosijo hišno številko. Tako se ugotavlja sklenjenost pozidave med centralnim in obmestnim naseljem, pri čemer se upoštevajo naslednji pogoji:

- Največja dopustna razdalja med sklenjeno pozidanimi površinami mestnega naselja na eni strani in obmestnega naselja na drugi strani naj ne presega 300 m. Ta pogoj drži samo za območja strnjene pozidave in ne za posamezne hiše.
- Relief mora biti takšen, da naselji skupaj tvorita celoto, brez večjega ločitvenega elementa.
- Naselji morata biti povezani s cestnim omrežjem, prav tako pa tudi rečno omrežje ne sme predstavljati bistvenega ločitvenega elementa.
- Potek avtobusnih linij med mestnim in obmestnim naseljem morajo tvoriti dobro povezano urbano območje.
- Naselji morata pripadati isti administrativni občini.
- Velikost in število prebivalstva obmestnih naselij ne vplivata na (ne)priključitev. Pri priključitvi naselja v mestno območje se priključi tudi nenaseljeni del ozemlja.

Funkcijsko merilo

Kot dodatni pokazatelj povezanosti centralnega naselja z obmestnimi naselji je bila analizirana zaposlitvena privlačnost centralnega naselja za preostala naselja iz obmestja. Praviloma je zaradi presežka delovnih mest nad številom aktivnega prebivalstva zanimiv

delež zaposlenih iz posameznih mejnih naselij v centralnem, mestnem naselju. Tako so morala centralna in obmestna naselja izpolnjevati še naslednja pogoja:

- Delež tistih, ki iz obmestnega naselja odhajajo na delo v centralno naselje, naj bi bil večji od 44,6 %, kolikor znaša povprečni delež v vseh naseljih, ki so zadostila morfološkemu merilu.
- Ta delež je lahko manjši od 44,6 % samo, če v nobenem od naselij ni večjega deleža zaposlenih iz določenega obmestnega naselja kot v centralnem naselju.

Delež kmetij v skupnem številu gospodinjestev

Delež kmetij glede v skupnem številu gospodinjestev v določenem obmestnem naselju ne sme presegati 10 %. Kot osnovo za izračun so se uporabili število gospodinjestev iz Popisa 2002 ter število kmetij iz Popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2000, v katerem so zajete le evropsko primerljive kmetije. Izvajale so se tudi ankete, s katerimi so občane spraševali o njihovem mnenju, ali naselje spada v mestno območje. Po četrtem merilu je bilo tako v seznam vključenih 52 naselij.

4.4.2 Ugotovitve

Zaradi zastarelega seznama mestnih naselij iz osemdesetih let, zaradi česar se že od leta 1997 niso več objavljali statistični podatki o mestnih naseljih, je bila nujno potrebna nova določitev mestnih naselij in naselij mestnih območij. Spodbuda za pripravo seznama je bila gotovo tudi bližajoče se članstvo v Evropski uniji, saj so se s tem povečale potrebe po urbanih statistikah, hkrati pa je postalo potrebno tudi izkazovanje popisnih podatkov po mestnih naseljih.

Za statistična izkazovanja rezultatov raziskovanj po mestnih naseljih in naseljih mestnih območij so le-ta določena na podlagi štirih merilih. Prva tri merila določajo mestna naselja in s tem tudi mestna območja, katerih skupno število je 104. Zadnje merilo je kombinacija več pogojev in določa druga naselja mestnih območij, katerih število je 52. Tako je skupaj 156 mestnih naselij.

Po podatkih, ki so jih uporabili za analizo in postavitev meril (državljeni, 31. 12. 2000, Centralni register prebivalstva), je bilo v Republiki Sloveniji na presečni datum 981.000

urbanega prebivalstva od skupno 1.955.016 državljanov, kar pomeni, da je po opredeljenih merilih stopnja urbanizacije v Sloveniji znašala 50,2 %. Če pa upoštevamo podatke popisa 2002, ko je v Sloveniji živel 1.964.036 prebivalcev, od teh jih je bilo v mestnih naseljih 997.772, je stopnja urbanizacije znašala 50,8 %.

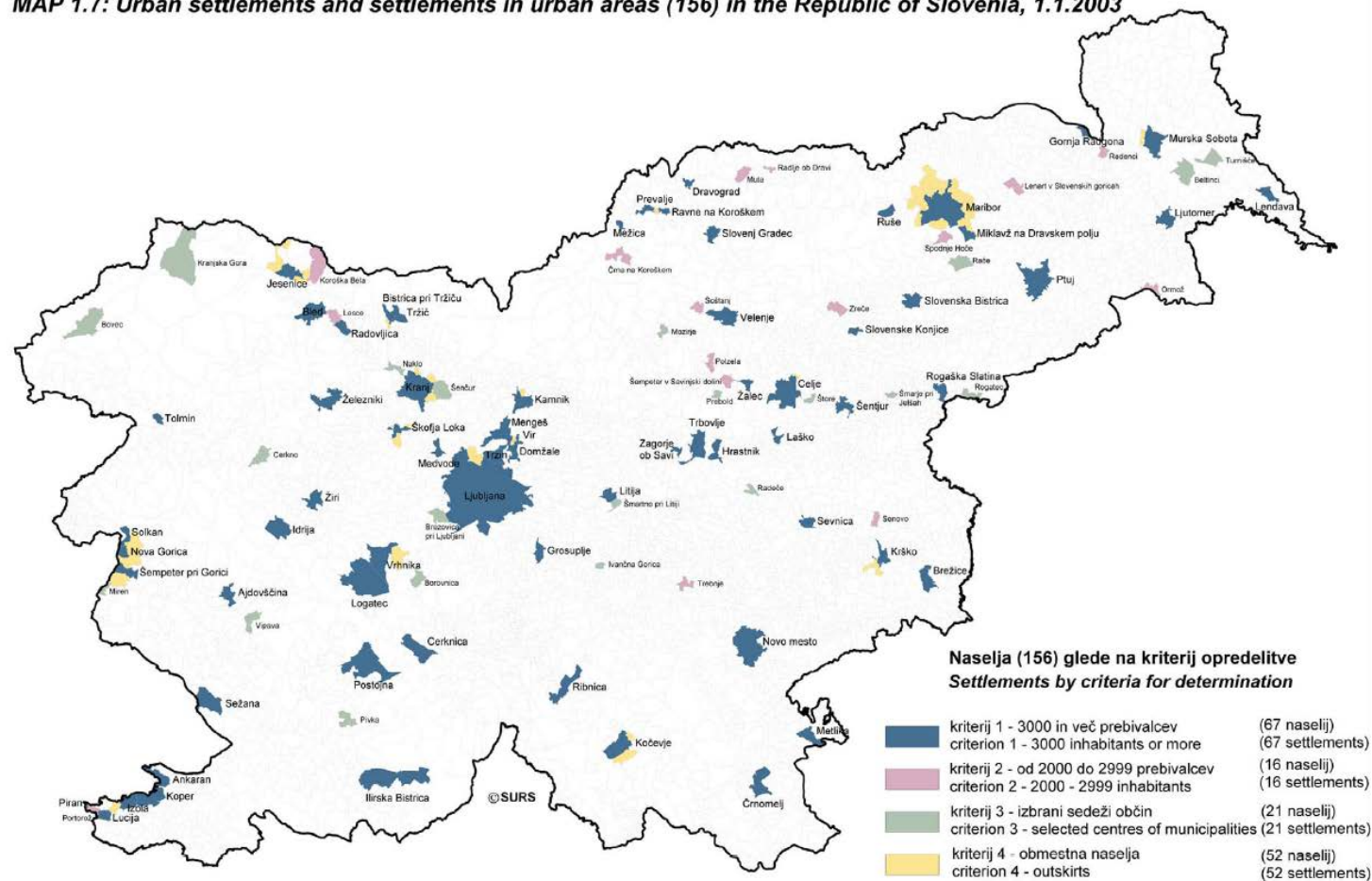
V obdobju 1991–2001 se je število prebivalcev v mestnih naseljih malo povečalo. V naših največjih mestih, Ljubljani, Mariboru in Celju, se je število urbanih prebivalcev zmanjšalo. Povečalo pa se je število prebivalcev v suburbanih območjih ter v manjših mestih, kar potrjuje povečevanje števila prebivalcev obmestnih naselij. V celoti se v teh podatkih dokaj verodostojno kaže proces suburbanizacije naših največjih mest (Pavlin et al., 2003: 19-32).

Podobne procese opazujemo tudi v razporeditvi delovnih mest, ki se postopoma prav tako razporejajo bolj enakomerno, saj ima vsaj eno delovno mesto že 70 % slovenskih naselij (Ravbar, 2002, v Ravbar, 2005: 29). Velja, da se zaradi tehnoloških sprememb in preobrazbe gospodarske in družbene strukture tudi v Sloveniji poslavljamo od demografske rasti v mestih in stopamo v obdobje »urbanega razvoja brez rasti«, ki jo v grobem označujeta prostorska širitev mestnih vplivov v obmestja, ki jo je mogoče označiti tudi kot stihijsko suburbanizacijo in notranja preobrazba mest, ali tudi kot spreminjanje dohodkovno ekstenzivejših rab v dohodkovno intenzivnejše (Ravbar, 2004, v Ravbar, 2005: 29).

Slika 5: Mestna naselja in naselja mestnih območij (156) v Republiki Sloveniji, 1.1.2003 (Pavlin et al., 2003)

KARTA 1-7: Mestna naselja in naselja mestnih območij (156) v Republiki Sloveniji, 1. 1. 2003

MAP 1.7: Urban settlements and settlements in urban areas (156) in the Republic of Slovenia, 1.1.2003

5 NABOR MOŽNIH KAZALNIKOV

5.1 Primerjava kazalnikov po programih in avtorjih

V tem poglavju je podana preglednica, v kateri je podana primerjava kazalnikov med izbranimi mednarodnimi projekti in projekti nekaterih slovenskih avtorjev. Ugotovljeno je, da je primerljivost uporabljenih kazalnikov zelo slaba.

Iz spodnje preglednice je razvidno, da so vsem projektom skupni le najosnovnejši statistični kazalniki kot so število prebivalcev in gostota prebivalcev. Malenkostno boljša je primerljivost posamezno med mednarodnimi projekti in projekti slovenskih avtorjev. Tako so mednarodnim projektom skupni število prebivalcev, št. rojstev, število emigracij, število imigracij, migracijski saldo, gostota prebivalstva, število aktivnega prebivalstva, število zaposlenih po posameznem sektorju. Projektom slovenskim avtorjem pa so skupni število prebivalcev, delež rasti prebivalstva, gostota prebivalstva, število delovnih mest, delež s srednješolsko, visokošolsko in univerzitetno izobrazbo, gostota pozidave, število prebivalcev na stanovanje, opremljenost stanovanja, omrežje naselij (zabava, kultura, poslovna, javna uprava).

Ker imata projekta CONSPACE in MARS ter avtorja Vrišer in Drozg podane zgolj kazalnike, se na njihova merila ni bilo mogoče upreti. Projekta ESPON 1.4.1 in REPUS ter avtor Ravbar imajo podana le nekatera merila, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 21: Primerjava kazalnikov po programih ter avtorjih programov

X...kazalnik ni podan

/.....merilo ni podano

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
PREBIVALSTVO	DEMOGRAFSKE STRUKTURE	Št. preb.	/	Št. preb.	> 2.000	Št. preb.	/	Št. preb.	<20.000	Št. preb.	>3.000	Št. preb.	>3.000	Št. preb.	/
		Št. rojstev	/	Št. rojstev	/	Št. rojstev	/	Št. rojstev	/	X	/	X	/	X	/
		Št. smrti	/	Št. smrti	/	Št. smrti	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Naravni p.	/	Naravni p.	/	Naravni p.	/	X	/	X	/	Naravni p.	/	Naravni p.	/
		Št.emigracij	/	Št.emigracij	/	Št.emigracij	/	Št.emigracij	/	X	/	X	/	Št.emigracij	/
		Št.imigracij	/	Št.imigracij	/	Št.imigracij	/	Št.imigracij	/	X	/	X	/	Št.imigracij	/
		Mig. saldo	/	Mig. saldo	/	Mig. saldo	/	Mig. saldo	/	X	/	Mig. saldo	>0	Mig. saldo	/
		% rasti p.	/	X	/	% rasti p.	/	X	/	% rasti p.	/	% rasti p.	0.6	% rasti p.	/
		Št. mladih	/	X	/	Št. mladih	/	Št. mladih	/	Št. mladih	/	Št. mladih	/	X	/
		Št.starejših	/	X	/	Št.starejših	/	Št.starejših	/	Št.starejših	/	Št.starejših	/	X	/
	X	/	X	/	Domačini/ priseljenci	/	X	/	X	/	Domačini/ priseljenci	/	X	/	
	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Slovenci/ tujci	/	X	/	
	Gostota p.	/	Gostota p.	>150	Gostota p.	/	Gostota p.	/	Gostota p.	/	Gostota p.	/	Gostota p.	/	
	Št.gospod.	/	Št.gospod.	/	Št.gospod.	/	X	/	Št.gospod.	/	X	/	X	/	
	Št.akt. p.	/	Št.akt. p.	/	Št.akt. p.	/	Št.akt. p.	/	Št.akt. p.	/	X	/	Št.akt. p.	/	
	Št. nezap.	/	X	/	Št. nezap.	/	Št. nezap.	/	X	/	Št. nezap.	/	Št. nezap.	/	
	SOCIALNE STRUKTURE	Nezap. moški	/	X	/	Nezap. moški	/	X	/	X	/	X	/	Nezap. moški	/
		Nezap. ženske	/	X	/	Nezap. ženske	/	X	/	X	/	X	/	Nezap. ženske	/
		Nezap.mladi	/	X	/	Nezap.mladi	/	X	/	X	/	X	/	Nezap.mladi	/
		Št. zaposl.	/	X	/	Št. zaposl.	/	Št. zaposl.	/	X	/	X	/	Št. zaposl.	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
PREBIVALSTVO	SOCIALNE STRUKTURE	X	/	Št.del.mest	/	X	/	X	/	Št.del.mest	/	Št.del.mest	>5.000	Št.del.mest	/
		X	/	X	/	X	/	% upokoj.	/	X	/	X	/	% upokoj.	/
		X	/	X	/	X	/	% prejemn. socialne p.	/	X	/	X	/	% prejemn. socialne p.	/
		X	/	X	/	X	/	Št.srednješ.	/	X	/	X	/	Št.srednješ.	/
		Št. štud.	/	X	/	X	/	Št. štud.	/	X	/	Št. štud.	/	Št. štud.	/
		Št. dipl.	/	X	/	X	/	Št. dipl.	/	X	/	X	/	Št. dipl.	/
		X	/	%št.del.m./št.akt.preb.	/	X	/	X	/	%št.del.m./št.akt.preb.	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	%srednje.i.	/	%srednje.i.	/	%srednje.i.	/	%srednje.i.	/
		% visokoš. i.	/	X	/	X	/	% visokoš.i.	/	% visokoš.i.	/	% visokoš.i.	/	% visokoš.i.	/
		% univer. i.	/	X	/	X	/	% univer. i.	/	% univer. i.	/	% univer. i.	/	% univer. i.	/
		X	/	Preb. dela izven m.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Preb. dela izven m.	/
		X	/	Preb. dela v mestu	/	X	/	X	/	X	/	Preb. dela v mestu	>1.000	Preb. dela v mestu	/
		GOSPODARSTVO	STRUKTURE	Št. zaposl. v I. s.	/	Št. zaposl. v I. s.	/	Št. zaposl. v I. s.	/	Št. zaposl. v I. s.	/	Št. zaposl. v I. s.	/	Št. zaposl. v I. s.	/
Št. zaposl. v II. s.	/			Št. zaposl. v II. s.	/	Št. zaposl. v II. s.	/	Št. zaposl. v II. s.	/	Št. zaposl. v II. s.	/	Št. zaposl. v II. s.	/	X	/
Št. zaposl. v III. s.	/			Št. zaposl. v III. s.	/	Št. zaposl. v III. s.	/	Št. zaposl. v III. s.	/	Št. zaposl. v III. s.	/	Št. zaposl. v III. s.	/	X	/
Št. zaposl. v IV. s.	/			Št. zaposl. v IV. s.	/	Št. zaposl. v IV. s.	/	Št. zaposl. v IV. s.	/	Št. zaposl. v IV. s.	/	Št. zaposl. v IV. s.	/	X	/
X	/			X	/	X	/	% samozap.	/	X	/	X	/	X	/
Št. zaposl. ženske	/			X	/	Št. zaposl. ženske	/	X	/	X	/	X	/	X	/
Št. zaposl. moški	/			X	/	Št. zaposl. moški	/	X	/	X	/	X	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
GOSPODARSTVO	STANJE NACIONALNE EKONOMIJE	BDP	/	X	/	BDP	/	BDP	/	X	/	X	/	X	/
		BDP na glavo	/	X	/	BDP na glavo	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		BDP na zaposl.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		BDP v I. sektorju	/	X	/	BDP v I. sektorju	/	BDP v I. sektorju	/	X	/	X	/	X	/
		BDP v II. sektorju	/	X	/	BDP v II. sektorju	/	BDP v II. sektorju	/	X	/	X	/	X	/
		BDP v III. sektorju	/	X	/	BDP v III. sektorju	/	BDP v III. sektorju	/	X	/	X	/	X	/
		BDP v IV. sektorju	/	X	/	BDP v IV. sektorju	/	BDP v IV. sektorju	/	X	/	X	/	X	/
		BDP v turizmu	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	FDI	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	% podjetij s tujim k.	/	X	/	X	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	Prihodek občin/preb	/	X	/	X	/	X	/	
	X	/	X	/	% prihodka preb.	/	% prihodka preb.	/	X	/	X	/	X	/	
	X	/	X	/	X	/	% podjetij	/	X	/	X	/	X	/	
	PODJETNIŠTVO	X	/	X	/	X	/	Št. podjetij v I.s.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Št. podjetij v II. s.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Št. podjetij v III.s.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/		/	X	/	X	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
GOSPODARSTVO	PODJETNIŠTVO	X	/	X	/	X	/	Št. podjetij v IV. s.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	% zap. v nekon. p.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Delovanje p.v mrežah	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	% Interneta v podjetjih	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Podjetniški inkubatorji	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	% novoust. podjetij	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Združen.p.	/	X	/
INFRASTRUKTURA	PROMET IN ZVEZE	Št. potnikov	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Št. potnikov	/	X	/
		Gostota drž. cest	/	X	/	X	/	Gostota drž. cest	/	X	/	Gostota drž. cest	/	X	/
		Gostota reg. cest	/	X	/	X	/	Gostota reg. cest	/	X	/	Gostota reg. cest	/	X	/
		Gostota lok. cest	/	X	/	X	/	Gostota lok. cest	/	X	/	Gostota lok. cest	/	X	/
		Gostota železnic	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Gostota železnic	/	X	/
		Tovorni promet	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Tovorni promet	/	X	/
		Dostop do centra	/	Dostop do centra	/	X	/	X	/	X	/	Dostop do centra	/	X	/
		Dostop do hitre c.	/	Dostop do hitre c.	/	X	/	X	/	X	/	Dostop do hitre c.	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
INFRASTRUKTURA	PROMET IN ZVEZE	Dostop do žel.	/	Dostop do žel.	/	X	/	Dostop do žel.	/	X	/	Dostop do žel.	/	X	/
		Križišče	/		/	X	/	X	/	X	/	Križišče	/	X	/
		Avtobus.p.	/	Avtobus.p.	/	X	/	X	/	X	/	Avtobus.p.	/	X	/
		Žel. p.	/	Žel. p.	/	X	/	X	/	X	/	Žel. p.	/	X	/
		JPP p.	/	JPP p.	/	X	/	X	/	X	/	JPP p.	/	X	/
		X	/	Od. center med. let.	/	X	/	Od. center med. let.	/	X	/	Od. center med. let.	/	X	/
		X	/	Od. center gl. reg. let.	/	X	/	Od. center gl. reg. let.	/	X	/	Od. center gl. reg. let.	/	X	/
		X	/	Od. center reg. let.	/	X	/	Od. center reg. let.	/	X	/	Od. center reg. let.	/	X	/
		X	/	Od. do gl. mesta	/	X	/	Od. do gl. mesta	/	X	/	Od. do gl. mesta	/	X	/
		X	/	Od. do reg. gl. mesta	/	X	/	Od. do reg. gl. mesta	/	X	/	Od. do reg. gl. mesta	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Bližina med. poti	/	X	/	Bližina med. poti	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Lokacija v Euroregiji	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Vpliv obremenit.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	Od. center	<45'	X	/	X	/	X	/	Od. center	<15'	X	/
X	/	X	/	X	/	X	/	Dost. do p. JPP	<5'	Dost. do p. JPP	<5'	X	/		
X	/	X	/	X	/	X	/	Št. reg. mot. vozil	/	Št. reg. mot. vozil	/	X	/		
		Telekom. omrežje	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/		

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR													
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
INFRASTRUKTURA	ENERGETIKA	Mobilni telefon	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Gosp. s p. na Internet	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Kabelske povezave	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Proizvod. el.energije	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Poraba el.energije	/	X	/	Poraba el.energije	/	X	/	X	/	X	/	X
		P. el. ener./zaposl.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		X	/	X	/	Primarna o. energije	/	X	/	X	/	X	/	X
		X	/	X	/	X	/	X	/	% stanov./kotlovnice	/	% stanov./kotlovnice	/	X
		X	/	X	/	X	/	X	/	% stanov./plin	/	% stanov./plin	/	X
		Potrošnja energ. I.s.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Potrošnja energ. II.s.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Potrošnja energ. III.s.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Potrošnja energ. IV.s.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Obnovljiva elektrika	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X
		Obnovljiva ener. potr.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
INFRASTRUKTURA	KOMUNALA	Energetska poraba olja	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	
		X	/	X	/	X	/	X	/	% stanov./j.ogrevanje	/	X	/	X	
		Oskrba z vodo	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	
		Poraba v.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	
		Kvant. č. naprave	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	
		Kan.sistem	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	
		Odstranjen odpad	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	
		X	/	X	/	X	/	X	/	% preb./j. vodovod	/	% preb./j. vodovod	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	% preb./kan.omrež.	/	% preb./kan.omrež.	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	% stanov./toplovod	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	%prečišč.odp. voda	/	%prečišč.odp. voda	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	% preb./odvoz odp.	/	X	/	X	/
GRADITEV		% enostan. gradenj	/	X	/	X	/	X	/	X	/	% enostan. gradenj	/	X	
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	% večstan. gradenj	/	X	
		X	/	X	/	X	/	X	/	Prostostoj. enodr. hiša	/	Prostostoj. enodr. hiša	/	X	

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
GRADITEV NASELJ	TIPOLOGIJA ZGRADB	X	/	X	/	X	/	X	/	Dvojček	/	Dvojček	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Vrstna	/	Vrstna	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Atrijaska	/	Atrijaska	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Verižna	/	Verižna	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Terasasta	/	Terasasta	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Nizki blok	/	Nizki blok	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Stolpič	/	Stolpič	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Visoki blok	/	Visoki blok	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Stolpnica	/	Stolpnica	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Večstan. vila	/	Večstan. vila	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Vila-blok	/	Vila-blok	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	St. stolp	/	St. stolp	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Vila	/	Vila	/	X	/
	GABARIT	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Horizontal	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Vertikalen	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Min.	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Max.	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Etažnost	/
	POZIDAVA	X	/	X	/	X	/	X	/	Velikost	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Strnjenost	/
		Gostota	/	X	/	X	/	X	/	Gostota	>500	Gostota	>1.000	Gostota	/
	X	/	Sklenjeno-st	<200 m	X	/	X	/	X	/	Sklenjeno-st	<200 m	X	/	

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
GRADITEV NASELJ	STANOVANJE	X	/	X	/	X	/	X	/	Stalno naseljena	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Začasno naseljena	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Nenaselj.	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Starost	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	m ² st.povr./preb.	/	m ² st.povr./preb.	/	X	/
		X	/	X	/	Št preb./stanovanje	/	Št preb./stanovanje	/	Št preb./stanovanje	/	Št preb./stanovanje	/	Št preb./stanovanje	/
		Št preb./stanovanje	/	X	/	X	/	X	/	Št.gospod./stanovanje	/	Št.gospod./stanovanje	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Št.stanov./ha površ.	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Opremljen	/	Opremljen	/	Opremljen	/
		X	/	Št. naslovov	1.500	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Št. sob	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	%parkirišč/stanovanje	/	%parkirišč/stanovanje	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	%zelenih p./stanov.	/	%zelenih p./stanov.	/	%zelenih p./stanov.	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	Površina z. za določen namem.	/	Površina z. za določen namem.	/	X	/
X	/	X	/	X	/	X	/	Cena z. za določeno namembn.	/	Cena z. za določeno namembn.	/	X	/		

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR													
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
	X	/	X	/	X	/	X	/	Cena st. v središču	/	Cena st. v središču	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Cena st. na robu	/	Cena st. na robu	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Cena posl. prostorov	/	Cena posl. prostorov	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Najemnina za stanov.	/	Najemnina za stanov.	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Najemnina za posl. p.	/	Najemnina za posl. p.	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Št.preb/ha	/	Št.preb/ha	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Št.gosp./ha	/	Št.gosp./ha	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Urb.dok.na osnovi PIN	/	Urb.dok.na osnovi PIA	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Št. LD na osnovi PIA	/	Št. LD na osnovi PIA	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Ocena o st. primanjklj.	/	Ocena o st. primanjklj.	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Št.novogr. po zazidavi	/	Št.novogr. po zazidavi	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	%sredstev za prenovo	/	%sredstev za prenovo	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Št.novogr. po c. krajih	/	Št.novogr. po c. krajih	/	X	/
	X	/	X	/	X	/	X	/	Št.stanov. po c. krajih	/	Št.stanov. po c. krajih	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
OMREŽJE NASELJIJ	ŠOLSTVO	X	/	Vrtec	/	X	/	X	/	Vrtec	/	Vrtec	/	X	/
		X	/	Osnovna š.	/	X	/	X	/	Osnovna š.	/	Osnovna š.	/	X	/
		X	/	Poklicna š.	/	X	/	X	/	Poklicna š.	/	Poklicna š.	/	X	/
		X	/	Tehnična š.	/	X	/	X	/	Tehnična š.	/	Tehnična š.	/	X	/
		X	/	Srednja str. šola	/	X	/	X	/	Srednja str. šola	/	Srednja str. šola	/	X	/
		X	/	Gimnazija	/	X	/	X	/	Gimnazija	/	Gimnazija	/	X	/
		X	/	Višja šola	/	X	/	X	/	Višja šola	/	Višja šola	/	X	/
		X	/	Posebna š.	/	X	/	X	/	Posebna š.	/	Posebna š.	/	X	/
		X	/	Visoka str. šola	/	X	/	X	/	Visoka str. šola	/	Visoka str. šola	/	X	/
	X	/	Dijaški d.	/	X	/	X	/	Dijaški d.	/	Dijaški d.	/	X	/	
	ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO	X	/	Splošna ambulanta	/	X	/	X	/	Splošna ambulanta	/	Splošna ambulanta	/	X	/
		X	/	Zobna ambulanta	/	X	/	X	/	Zobna ambulanta	/	Zobna ambulanta	/	X	/
		X	/	Zdravstveni dom	/	X	/	X	/	Zdravstveni dom	/	Zdravstveni dom	/	X	/
		X	/	Splošna bolnišnica	/	X	/	X	/	Splošna bolnišnica	/	Splošna bolnišnica	/	X	/
		X	/	Porodnišnica	/	X	/	X	/	Porodnišnica	/	Porodnišnica	/	X	/
		X	/	Lekarna	/	X	/	X	/	Lekarna	/	Lekarna	/	X	/
		X	/	Otroški dispanzer	/	X	/	X	/	Otroški dispanzer	/	Otroški dispanzer	/	X	/
		X	/	Šolski dispanzer	/	X	/	X	/	Šolski dispanzer	/	Šolski dispanzer	/	X	/
		X	/	Zavod za z. zavarovanje	/	X	/	X	/	Zavod za z. zavarovanje	/	Zavod za z. zavarovanje	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
OMREŽJE NASELJ	TRGOVINA	X	/	Kiosk	/	X	/	Kiosk	/	Kiosk	/	Kiosk	/	X	/
		X	/	Samopotr. trgovina	/	X	/	Samopotr. trgovina	/	Samopotr. trgovina	/	Samopotr. trgovina	/	X	/
		X	/	Nakupoval. center	/	X	/	Nakupoval. center	/	Nakupoval. center	/	Nakupoval. center	/	X	/
		X	/	Tržnica	/	X	/	Tržnica	/	Tržnica	/	Tržnica	/	X	/
		X	/	Trgovina na drobno	/	X	/	Trgovina na drobno	/	Trgovina na drobno	/	Trgovina na drobno	/	X	/
		X	/	Trgovina na debelo	/	X	/	Trgovina na debelo	/	Trgovina na debelo	/	Trgovina na debelo	/	X	/
		X	/	Butik	/	X	/	Butik	/	Butik	/	Butik	/	X	/
		X	/	Razstavišče	/	X	/	Razstavišče	/	Razstavišče	/	Razstavišče	/	X	/
		X	/	Sejem	/	X	/	Sejem	/	Sejem	/	Sejem	/	X	/
		Specializir. trgovina	/	Specializir. trgovina	/	X	/	Specializir. trgovina	/	Specializir. trgovina	/	Specializir. trgovina	/	X	/
	Skladišče	/	Skladišče	/	X	/	Skladišče	/	Skladišče	/	Skladišče	/	X	/	
	GOSTINJSTVO	X	/	Kavarna	/	X	/	Kavarna	/	Kavarna	/	Kavarna	/	X	/
		X	/	Bife	/	X	/	Bife	/	Bife	/	Bife	/	X	/
		X	/	Slaščičarna	/	X	/	Slaščičarna	/	Slaščičarna	/	Slaščičarna	/	X	/
		X	/	Obrat javne prehrane	/	X	/	Obrat javne prehrane	/	Obrat javne prehrane	/	Obrat javne prehrane	/	X	/
		X	/	Picerija	/	X	/	Picerija	/	Picerija	/	Picerija	/	X	/
		X	/	Gostilna	/	X	/	Gostilna	/	Gostilna	/	Gostilna	/	X	/
		X	/	Restavracija	/	X	/	Restavracija	/	Restavracija	/	Restavracija	/	X	/
		X	/	Samopos. r.	/	X	/	Samopos. r.	/	Samopos. r.	/	Samopos. r.	/	X	/
	ZABAVA	X	/	Mladinski klub	/	X	/	X	/	Mladinski klub	/	Mladinski klub	/	Mladinski klub	/
		X	/	Zabavišni park	/	X	/	X	/	Zabavišni park	/	Zabavišni Park	/	Zabavišni park	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
OMREŽJE NASELJ	ŠPORTNO REKREACIJSKA	Športni p.	/	Športni p.	/	X	/	X	/	Športni p.	/	Športni p.	/	X	/
		Rekreacijski park	/	Rekreacijski park	/	X	/	X	/	Rekreacijski park	/	Rekreacijski park	/	X	/
		X	/	Kopališče	/	X	/	X	/	Kopališče	/	Kopališče	/	X	/
		Trim steza	/	Trim steza	/	X	/	X	/	Trim steza	/	Trim steza	/	X	/
		Tekaška p.	/	Tekaška p.	/	X	/	X	/	Tekaška p.	/	Tekaška p.	/	X	/
		Športni o.	/	Športni o.	/	X	/	X	/	Športni o.	/	Športni o.	/	X	/
		Jahalna s.	/	Jahalna s.	/	X	/	X	/	Jahalna s.	/	Jahalna s.	/	X	/
		Športne n.	/	Športne n.	/	X	/	X	/	Športne n.	/	Športne n.	/	X	/
		Pokrito šp. igrišče	/	Pokrito šp. igrišče	/	X	/	X	/	Pokrito šp. igrišče	/	Pokrito šp. igrišče	/	X	/
		Športna d.	/	Športna d.	/	X	/	X	/	Športna d.	/	Športna d.	/	X	/
	Stadion	/	Stadion	/	X	/	X	/	Stadion	/	Stadion	/	X	/	
	X	/	Kino	/	X	/	X	/	Kino	/	Kino	/	X	/	
	X	/	Videoteka	/	X	/	X	/	Videoteka	/	Videoteka	/	X	/	
	X	/	Koncertna dvorana	/	X	/	X	/	Koncertna dvorana	/	Koncertna dvorana	/	X	/	
	X	/	Knjižnica	/	X	/	X	/	Knjižnica	/	Knjižnica	/	X	/	
	X	/	Muzej	/	X	/	X	/	Muzej	/	Muzej	/	X	/	
	X	/	Galerija	/	X	/	X	/	Galerija	/	Galerija	/	X	/	
	X	/	Arhiv	/	X	/	X	/	Arhiv	/	Arhiv	/	X	/	
	X	/	Kulturni c.	/	X	/	X	/	Kulturni c.	/	Kulturni c.	/	X	/	
	X	/	Banka	/	X	/	X	/	Banka	/	Banka	/	X	/	
	X	/	Pošta	/	X	/	X	/	Pošta	/	Pošta	/	X	/	
	X	/	Zavarovalnica	/	X	/	X	/	Zavarovalnica	/	Zavarovalnica	/	X	/	
	X	/	Borzna h.	/	X	/	X	/	Borzna h.	/	Borzna h.	/	X	/	
	X	/	Menjalnica	/	X	/	X	/	Menjalnica	/	Menjalnica	/	X	/	

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA	PROGRAM/AVTOR														
	CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER		
	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	
OMREŽJE NASELJ	JAVNA UPRAVA, POLICIJA, SODSTVO	X	/	Sedež kraj. skupnosti	/	X	/	Sedež kraj. skupnosti	/	Sedež kraj. skupnosti	/	Sedež kraj. skupnosti	/	Sedež kraj. skupnosti	/
		X	/	Sedež občine	/	X	/	Sedež občine	/	Sedež občine	/	Sedež občine	/	Sedež občine	/
		X	/	Sedež reg. upr. org.	/	X	/	Sedež reg. upr. org.	/	Sedež reg. upr. org.	/	Sedež reg. upr. org.	/	Sedež reg. upr. org.	/
		X	/	Sedež j. zavodov	/	X	/	Sedež j. zavodov	/	Sedež j. zavodov	/	Sedež j. zavodov	/	Sedež j. zavodov	/
		X	/	Okrajno s.	/	X	/	Okrajno s.	/	Okrajno s.	/	Okrajno s.	/	X	/
		X	/	Okrožno s.	/	X	/	Okrožno s.	/	Okrožno s.	/	Okrožno s.	/	X	/
		X	/	Zapor	/	X	/	Zapor	/	Zapor	/	Zapor	/	X	/
		X	/	Inšpek. služba	/	X	/	Inšpek. služba	/	Inšpek. služba	/	Inšpek. služba	/	X	/
		X	/	Št. razvojn. agencij	/	X	/	Št. razvojn. agencij	/	Št. razvojn. agencij	/	Št. razvojn. agencij	/	X	/
		X	/	Št. razvojn. ustanov	/	X	/	Št. razvojn. ustanov	/	Št. razvojn. ustanov	/	Št. razvojn. ustanov	/	X	/
		X	/	Pokojnin. zavod	/	X	/	Pokojnin. zavod	/	Pokojnin. zavod	/	Pokojnin. zavod	/	X	/
		X	/	Šolski z.	/	X	/	Šolski z.	/	Šolski z.	/	Šolski z.	/	X	/
		X	/	Geodetska uprava	/	X	/	Geodetska uprava	/	Geodetska uprava	/	Geodetska uprava	/	X	/
		X	/	Zemljiška knjiga	/	X	/	Zemljiška knjiga	/	Zemljiška knjiga	/	Zemljiška knjiga	/	X	/
		X	/	Policijska p.	/	X	/	Policijska p.	/	Policijska p.	/	Policijska p.	/	X	/
		X	/	Prostovolj. gasilsko d.	/	X	/	Prostovolj. gasilsko d.	/	Prostovolj. gasilsko d.	/	Prostovolj. gasilsko d.	/	X	/
X	/	Krajevni gasilski d.	/	X	/	Krajevni gasilski d.	/	Krajevni gasilski d.	/	Krajevni gasilski d.	/	X	/		

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
OMREŽJE NASELJ		X	/	Center c. zaščite	/	X	/	Center c. zaščite	/	Center c. zaščite	/	Center c. zaščite	/	X	/
		X	/	Upravna enota	/	X	/	Upravna enota	/	Upravna enota	/	Upravna enota	/	X	/
		X	/	Davčni urad	/	X	/	Davčni urad	/	Davčni urad	/	Davčni urad	/	X	/
	INDUSTRIJA	Industrija	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Industrija	/	X	/
		Obrt	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Obrt	/	X	/
		Industrijski park	/	X	/	X	/	Industrijski park	/	X	/	X	/	X	/
		Tehnološki park	/	X	/	X	/	Tehnološki park	/	X	/	X	/	X	/
		R&D park	/	X	/	X	/	R&D park	/	X	/	X	/	X	/
KRAJINA	NARAVNE KAKOVOSTI	%zaščiten. območij	/	X	/	X	/	%zaščiten. območij	/	X	/	X	/	X	/
		Zaščiteni naravni p.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Zaščiteni o. Natura2000	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Št. zaščit. naravnih z.	/	X	/	X	/	Št. zaščit. naravnih z.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	%urbanih k naravnih z.	/	X	/	X	/	X	/
		Zaščiteni vodna o.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Območja podtalnice	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	Območja v. pitne vode	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
KRAJINA	NARAVNE KAKOVOSTI	Degrad. ind. obm.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Onesnažen. tal	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Onesnažen. zraka	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Onesnažen. podzem. v.	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Hrup	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
	KULTURNE KAKOVOSTI	Območja kulture dediščine	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Št.kulturni spomeniki	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		Št.kulturni objekti	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	Turistična a.	/	X	/	Turistična a	/	X	/	Turistična a.	/	X	/
	TURIZEM	X	/	Vrsta tur. dejavnosti	/	X	/	Vrsta tur. dejavnosti	/	X	/	Vrsta tur. dejavnosti	/	X	/
		X	/	Infrastruk. za zimski t.	/	X	/	Infrastruk. za zimski t.	/	X	/	Infrastruk. za zimski t.	/	X	/
		X	/	Infrastruk. za poletni t.	/	X	/	Infrastruk. za poletni t.	/	X	/	Infrastruk. za poletni t.	/	X	/
		X	/	Hotel	/	X	/	Hotel	/	X	/	Hotel	/	X	/
		X	/	Št. sob	/	X	/	Št. sob	/	X	/	Št. sob	/	X	/
		X	/	Turistični center	/	X	/	Turistični center	/	X	/	Turistični center	/	X	/
		X	/	Turistični center	/	X	/	Turistični center	/	X	/	Turistični center	/	X	/

se nadaljuje...

...nadaljevanje

SKUPINA		PROGRAM/AVTOR													
		CONSPACE		ESPON 1.4.1		MARS		REPUS		DROZG		RAVBAR		VRIŠER	
		Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo	Kazalnik	Merilo
ZEMLJIŠKA POLITIKA	UPRAVLJANJE Z ZEMLJIŠČI	X	/	X	/	X	/	Mesto ima strategijo	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	% mestna o na osnovi plana pros.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	% finan. s. zun.virov	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Dolg. prog. inv. kapit.	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	Lokalno srečanje	/	Lokalno srečanje	/	X	/	X	/	X	/
		X	/	X	/	X	/	Mednarod. sodelovan.	/	X	/	X	/	X	/

5.2 Predlog možnih kazalnikov

Da je primerljivost uporabljenih kazalnikov po posameznih državah zelo slaba, iščemo vzroke tudi v razpoložljivosti enakih podatkov. Tako je največja primerljivost kazalnikov med kazalniki v projektih slovenskih avtorjev. Težava pa se pojavlja tudi zaradi zbiranja v različnih časovnih obdobjih.

V Sloveniji zbira največje število podatkov Statistični urad Republike Slovenije, ki obsega naslednja statistična področja: demografsko socialno področje, ekonomsko področje, okolje in naravni viri in na splošno področje, ki tudi prikazuje geografske in upravno-prostorske delitve, volilno statistiko in informacije o dejavnosti Statističnega urada Republike Slovenije.

V nadaljevanju so navedeni kazalniki, na osnovi katerih bomo naredili analizo na testnih primerih mestnih naselij Pivke in Postojne. Da je analiza ustrezna, je potrebno vključiti vse štiri skupine kazalnikov; formalne, fiziognomske-morfološke, funkcijske in strukturne.

Za spodaj podane kazalnike smo se odločili na podlagi izkušenj, pridobljenih iz tujih projektov in projektov domačih avtorjev. Kljub temu, da so kazalniki in merila med seboj slabo primerljivi, se jih da nekaj izluščiti in jih prilagoditi domačim razmeram.

Za formalna kazalnika, kot sta število prebivalcev, število priseljenih prebivalcev, smo se odločili zaradi dobre dostopnosti na ravni naselja v statističnih zbirkah.

Podatki, ki so potrebni za določitev fiziognomskih-morfoloških kazalnikov in meril, ki se nanašajo na nepremičnine, bodo ob vzpostavitvi Registra nepremičnin dostopnejši in popolnejši.

Funkcijski kazalniki so na splošno dobro uporabni, saj povezujejo kazalnike med seboj. Kazalnika, kot sta dnevne migracije na delo in opremljenost z oskrbnimi in s storitvenimi dejavnostmi, sta dobra pokazatelja pomembnosti urbanega območja. Dostopnost do kvartarnih dejavnosti z javnim potniškim prometom pa nakazuje razvitost urbane prometne mreže.

Strukturna kazalnika, kot sta delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih in delež prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo, sta dobra pokazatelja sodobnosti mesta. Število turističnih postelj pa je dober pokazatelj razvitosti mesta.

Nekateri kazalniki oz. njihova merila bodo podani zgolj opisno, a jih ne bo moč prikazati kartografsko, ampak le grafično.

Preglednica 22: Predlog kazalnikov (Prosen et al., 2007)

SKUPINA KAZALNIKOV	KAZALNIK
Formalni	1 Število prebivalcev
	2 Gostota prebivalcev
	3 Št. priseljenih prebivalcev
Fiziognomsko- morfološki	4 Gostota pozidave
	5 Št. stanovanj / stavbo
	6 Št.gospodinjstev/stanovanje
	7 stanovanjska povr./preb. (m ²)
	8 Št. preb./stanovanje
	9 Povprečno št. sob
	10 Opremljenost z javnim omrežjem
	11 Opremljenost s pomožnimi prostori
	12Površina stanovanj/št. stanovanj (m ²)
	13 Stalna naseljenost (%)
	14 Začasna naseljenost (%)
	15 Nenaseljenost (%)
	16 Enostanovanjska gradnja
	17 Večstanovanjska gradnja
	18 Št. sob
	19 Leto izgradnje stavbe
	20 Leto izgradnje stanovanja
	21 Razdalja med zgradbami (m)
Funkcijski	22 Razmerje med št. prebivalcev in št. delovnih mest v mestnem območju
	23 Delež dnevni migrantov v mestno območje (%)
	24 Dostopnost do kvartarnih dejavnosti z javnim potniškim prometom
	25 Opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi
Strukturni	26 Delež zaposlenih v storitvenih dejavnosti od vseh delovno aktivnih prebivalcev v mestnem območju
	27 Število turističnih postelj
	28 Delež prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo (%)

Za določanje mej mestnih območij se bomo osredotočili predvsem na morfološka merila, saj sta sklenjenost pozidave in tip stanovanjskih hiš zelo primerna za razmejevanje urbanih in ruralnih površin. Glede na to, da sta težko dosegljiva in ju ne najdemo v nobenih zbirkah podatkov, je bil ogled terena še toliko bolj potreben.

6 ANALIZA NA PODLAGI IZBRANIH KAZALNIKOV NA PRIMERIH MESTNIH OBMOČIJ PIVKE IN POSTOJNE

OBČINA POSTOJNA

Občina Postojna leži v jugozahodnem delu Slovenije, na stičišču primorskega in celinskega sveta, na severni strani pivške kotline. Zaradi ugodnih prometnih poti in lege med Ljubljano, Trstom, Gorico in Reko je že od nekdaj upravno in gospodarsko središče Notranjske (<http://www.postojna.si/podrocje.aspx> 26.07.2007).

Občina meri 269,91 km², šteje 14.581 prebivalcev, gostota znaša 54,02 preb./km², v Sloveniji pa 98,1 preb./km², s čimer se Slovenija uvršča med srednje gosto poseljene države Evrope. V občini Postojna je 40 naselij, kar prikazujeta preglednica in slika v nadaljevanju.

Slika 6: Občina Postojna (http://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Postojna, 11.07.2007)

Preglednica 23: Naselja v občini Postojna

(http://upravneenote.gov.si/postojna/o_upravni_enoti/, 11.07.2007)

NASELJA V OBČINI POSTOJNA					
Belsko	Hrašče	Mala Brda	Predjama	Slavinje	Velika Brda
Brezje pod Nanosom	Hrenovice	Mali Otok	Prestarneki	Stara vas	Veliki Otok
Bukovje	Hruševje	Malo Ubeljsko	Rakitnik	Strane	Veliko Ubeljsko
Dilce	Koče	Matenja vas	Rakulik	Strmca	Zagon
Gorenje	Landol	Orehek	Razdrto	Studenc	Žeje
Goriče	Liplje	Planina	Sajevče	Studeno	
Grobišče	Lohača	Postojna	Slavina	Šmihel pod Nanosom	

Slika 7: Naselja v občini Postojna

Celotna občina leži na območju kraškega sveta, je zelo bogata z naravo in kulturno dediščino, gospodarsko je prvenstveno usmerjena v turizem in turizmu kompatibilne panoge. Več kot 60 % občine pokriva gozd, kmetijska zemljišča niso izrazito kvalitetna, na možnost pridelave vpliva tudi razmeroma visoka nadmorska višina, izrazita panoga je kmetijstvo in živinoreja. Narava je razmeroma dobro ohranjena, problemov z ekološko spornimi gospodarskimi programi občina nima, velik del občine pa obsega osrednje vadbišče slovenske vojske Poček, ki pa predstavlja svojstven ekološki problem (<http://www.postojna.si/podrocje.aspx>, 26.07.2007).

Postojna je mesto v Sloveniji in upravno središče občine Postojna. Je edino mestno naselje v občini. Je večfunkcionalno naselje, katere funkcije opravlja za širše območje. Leži na položnem pobočju nad dnom vzhodnega dela Spodnje Pivke, pod južnim robom Postojnskih vrat (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Postojna>, 26.07.2007).

Slika 8: Mestno naselje Postojna

OBČINA PIVKA

Občina Pivka leži v jugozahodnem delu Slovenije. Na zamljevidu se nam kaže kot velik metulj s široko razprtimi krili. Glava je Pivka, vzhodno krilo je Zgornja Pivka, obrobljena z gozdnatim hribovjem, ki se na jugovzhodu postopoma vzpenja proti 1796 m visokem Snežniku, zahodno krilo je Košanska dolina z obrobji v brkinskem hribovju in Vremščici (1027 m). Krili hkrati ločuje in jima daje oporo Taborski greben (751 m), ki je tudi razvodje med porečjema reke Pivke in reke Reke in stem tudi med bližnjim Jadranskim in zelo daljnim Črnim morjem. Tu sta tudi znamenita presihajoča kraška jezera, med katerima sta največji Petelinjsko in Palško (<http://www.pivka.si/podrocje.aspx>, 24.07.2007).

Občina meri 223,25 km², šteje 5.926 prebivalcev, gostota znaša 26,54 preb./km², v Sloveniji pa 98,1 preb./km². V občini Pivka je 29 naselij, kar prikazujeta spodnji preglednica in slika (<http://www.answers.com/topic/pivka>, 26.07.2007).

Slika 9: Občina Pivka (<http://www.answers.com/topic/pivka>, 11.07.2007)

Preglednica 24: Naselja v občini Pivka (http://upravneenote.gov.si/postojna/o_upravni_enoti/, 11.07.2007)

NASELJA V OBČINI PIVKA					
Buje	Gradec	Nadanje selo	Parje	Slovenska vas	Trnje
Čepno	Jurišče	Narin	Petelinje	Stara Sušica	Velika Pristava
Dolnja Košana	Kal	Neverke	Pivka	Suhorje	Volče
Drskovče	Klenik	Nova Sušica	Ribnica	Šmihel	Zagorje
Gornja Košana	Mala Pristava	Palčje	Selce	Šilentabor	

Slika 10: Naselja v občini Pivka

Slika 11: Mestno naselje Pivka

Pivka je majhno mesto v Sloveniji in je upravno središče občine Pivka. V primerjavi s Postojno je manjše večfunkcionalno mestno naselje, ki oskrbuje ruralno okolico z neagrarnimi funkcijami.

V analizo za določitev meje mestnega območja sta vključeni mestni naselji Postojna in Pivka. Analizo smo naredili na osnovi števila prebivalcev po naseljih in spolu, števila prebivalcev po naseljih po starostnih skupinah, po tipu selitve, po izobrazbi, starega 15 let ali več, delovno aktivno in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela po naseljih, delovno aktivno in dnevni migranti po kraju dela in kraju prebivališča po naseljih, dolžine cest po kategoriji, stanovanja po napeljavah in pomožnih prostorih, število ležišč, stanovanja glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob, stanovanja in stanovanjska površina po uporabi, stanovanja po letu zgraditve stavbe, stavbe s stanovanji po letu zgraditve, število gospodinjstev, enostanovanjske in večstanovanjske zgradbe, razdalja med zgradbami.

In prav slednji morfološki merili (tip stanovanjskih hiš in sklenjenost pozidave) se zdita najprimernejši za razmejevanje urbanih in ruralnih površin in ju bomo prikazali tudi kartografsko.

6.1 Rezultati analize na podlagi izbranih kazalnikov na primerih mestnega območja Postojna

6.1.1 Prebivalstvo

Občina Postojna je imela ob popisu marca 2002. leta 14.581 prebivalcev, od tega 7.158 moškega spola in 7.423 ženskega spola, kar prikazuje tudi spodnja preglednica.

Preglednica 25: Število prebivalcev po naseljih in spolu v občini Postojna (SURs, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002)

NASELJE	PREBIVALSTVO			NASELJE	PREBIVALSTVO		
	Skupaj	Ženske	Moški		Skupaj	Ženske	Moški
Belsko	168	79	89	Postojna	8.548	4.419	4.129
Brezje pod Nanosom	31	18	13	Predjama	85	45	40
Bukovje	151	79	72	Prestranek	724	372	352

se nadaljuje...

...nadaljevanje

NASELJE	PREBIVALSTVO			NASELJE	PREBIVALSTVO		
	Skupaj	Ženske	Moški		Skupaj	Ženske	Moški
Dilce	131	65	66	Rakitnik	159	88	71
Gorenje	108	56	52	Rakulik	12	6	6
Goriče	73	39	34	Razdrto	168	87	81
Grobišče	60	21	39	Sajevče	38	20	18
Hrašče	351	172	179	Slavina	206	98	108
Hrenovice	185	85	100	Slavinje	64	35	29
Hruševje	233	113	120	Stara vas	98	49	49
Koče	235	120	115	Strane	72	34	38
Landol	148	72	76	Strmca	80	39	41
Liplje	29	16	13	Studenc	75	37	38
Lohača	25	15	10	Studeno	297	141	156
Mala Brda	44	22	22	Šmihel pod Nanosom	171	83	88
Mali Otok	81	31	50	Velika Brda	38	23	15
Malo Ubeljsko	55	26	29	Veliki Otok	148	78	70
Matenja vas	329	162	167	Veliko Ubeljsko	90	52	38
Orehek	189	93	96	Zagon	177	85	92
Planina	647	310	337	Žeje	58	26	32

Občina Postojna je imela ob popisu marca leta 2002 14.581 prebivalcev, od tega 2.153 mlajših od 15 let, 10.326 v letih med 15-64 ter 2.102 starejših nad 65 let.

Preglednica 26: Število prebivalcev po starostnih skupinah v mestu Postojna (SURs, Popis prebivalstva po starostnih skupinah in spolu skupaj 2002)

SKUPAJ	STAROSTNE SKUPINE (LETA)		
	0 - 14	15-64	65+
8.548	1.293	6.151	1.104

Preglednica 27: Prebivalstvo po tipu selitve v mestu Postojna (SURs, Popis prebivalstva po tipu selitve 2002)

SKUPAJ	OD ROJSTVA ŽIVIJO V NASELJU PREBIVALIŠČA	PRISELJENI				
		skupaj	iz drugega naselja iste občine	iz druge občine iste statistične regije	iz druge statistične regije	iz tujine
8.548	3.267	5.281	1.131	1.122	1.583	1.445

V mestu Postojna je 38,2 % domačinov, 61,8 % je priseljenega prebivalstva.

V mestu Postojna ima 6,1 % prebivalcev nepopolno osnovno izobrazbo, 24,1 % osnovno, 24,6 % nižjo in srednjo poklicno, 30,1 % srednjo strokovno in splošno ter 15,1 % višjo in visoko izobrazbo.

Preglednica 28: Izobrazba prebivalstva, starega 15 let ali več v mestu Postojna (SURS, Popis prebivalstva, staro 15 let ali več, po izobrazbi 2002)

SKUPAJ	IZOBRAZBA				
	nepopolna osnovna	osnovna	nižja in srednja poklicna	srednja strokovna in splošna	višja in visoka
7.255	442	1.746	1.784	2.187	1.096

Občina Postojna ima 6.381 delovno aktivnega prebivalstva; od tega jih je 4.347 v sami občini, 2.034 pa jih je v drugih občinah.

Podatki o migraciji zaposlenih kažejo, da se največ aktivnega prebivalstva zaposluje v domači občini, skoraj polovica pa zaposlitev poišče v Ljubljani (SURS, 2007).

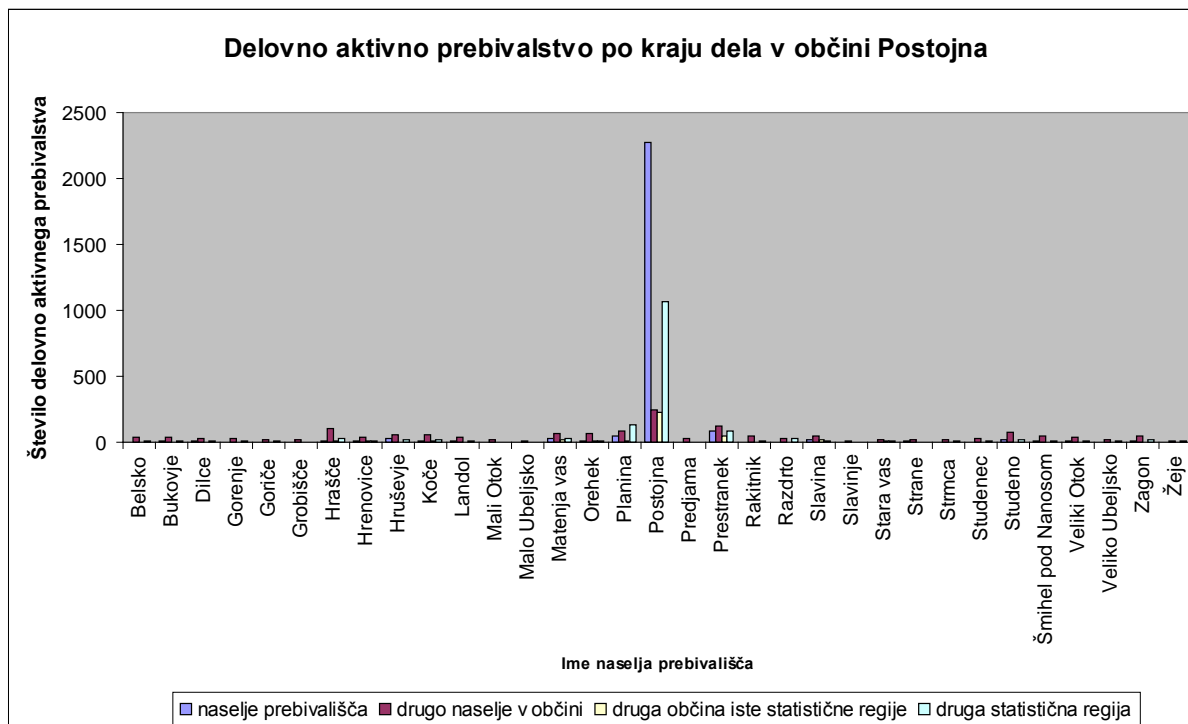
Preglednica 29: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji po naseljih v občini Postojna (SURS, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji 2002)

IME NASELJA PREBIVALIŠČA	SKUPAJ	DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO PO KRAJU DELA V SLOVENIJI				DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO - DNEVNI MIGRANTI	DNEVNI MIGRANTI PO KRAJU DELA V SLOVENIJI		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija
	6.381	2.721	1.626	389	1.645	3.498	1.611	377	1.510
Belsko	82	z	37	z	14	49	36	z	z
Bukovje	59	9	41	3	6	50	41	3	6
Dilce	55	8	31	3	13	46	30	3	13
Gorenje	40	4	25	3	8	36	25	3	8
Goriče	32	z	17	z	6	23	17	z	z
Grobišče	z	z	15	z	4	21	z	z	4
Hrašče	152	12	107	6	27	134	105	5	24
Hrenovice	71	14	39	6	12	57	39	6	12

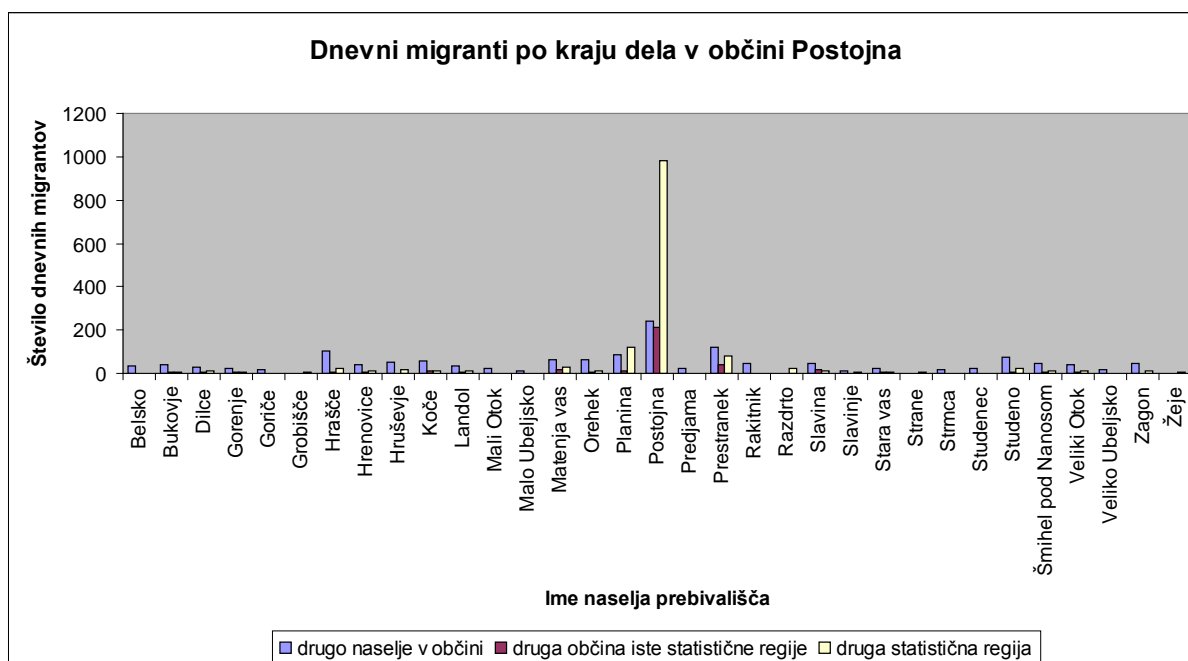
se nadaljuje...

...nadaljevanje

IME NASELJA PREBIVALIŠČA	SKUPAJ	DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO PO KRAJU DELA V SLOVENIJI				DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO - DNEVNI MIGRANTI	DNEVNI MIGRANTI PO KRAJU DELA V SLOVENIJI		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija
Koče	102	13	60	14	15	88	60	14	14
Landol	59	6	37	3	13	53	37	3	13
Mali Otok	34	z	22	z	3	27	22	z	z
Malo Ubeljsko	z	4	10	-	z	z	10	-	z
Matenja vas	148	31	66	18	33	113	66	17	30
Orehek	88	6	65	6	11	80	65	6	9
Planina	275	44	88	9	134	218	88	9	121
Postojna	3.815	2.278	246	223	1.068	1.441	242	215	984
Predjama	34	z	24	z	4	29	24	z	z
Prestranek	337	82	123	43	89	243	120	42	81
Rakitnik	60	z	46	z	7	54	45	z	z
Razdrto	72	z	33	z	24	57	z	z	22
Slavina	88	15	44	17	12	70	44	17	9
Slavinje	z	z	14	-	4	16	13	-	3
Stara vas	38	4	22	6	6	33	22	5	6
Strane	z	10	15	z	3	19	z	z	3
Strmca	35	z	19	z	5	25	19	z	z
Studenc	40	z	25	z	6	31	25	z	z
Studeno	120	18	77	3	22	101	77	3	21
Šmihel pod Nanosom	75	14	46	4	11	60	45	4	11
Veliki Otok	58	6	40	3	9	52	40	3	9
Veliko Ubeljsko	35	z	19	z	7	27	19	z	z
Zagon	74	12	46	-	16	60	46	-	14
Žeje	z	z	11	z	8	19	z	z	7

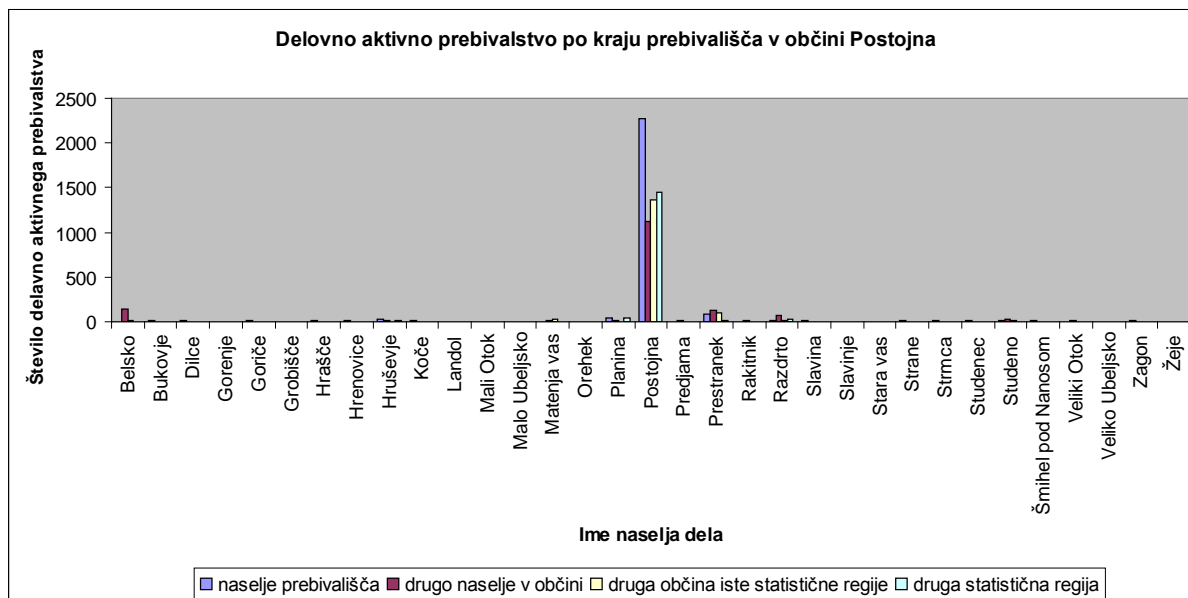
Grafikon 1: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela v občini Postojna (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji 2002)

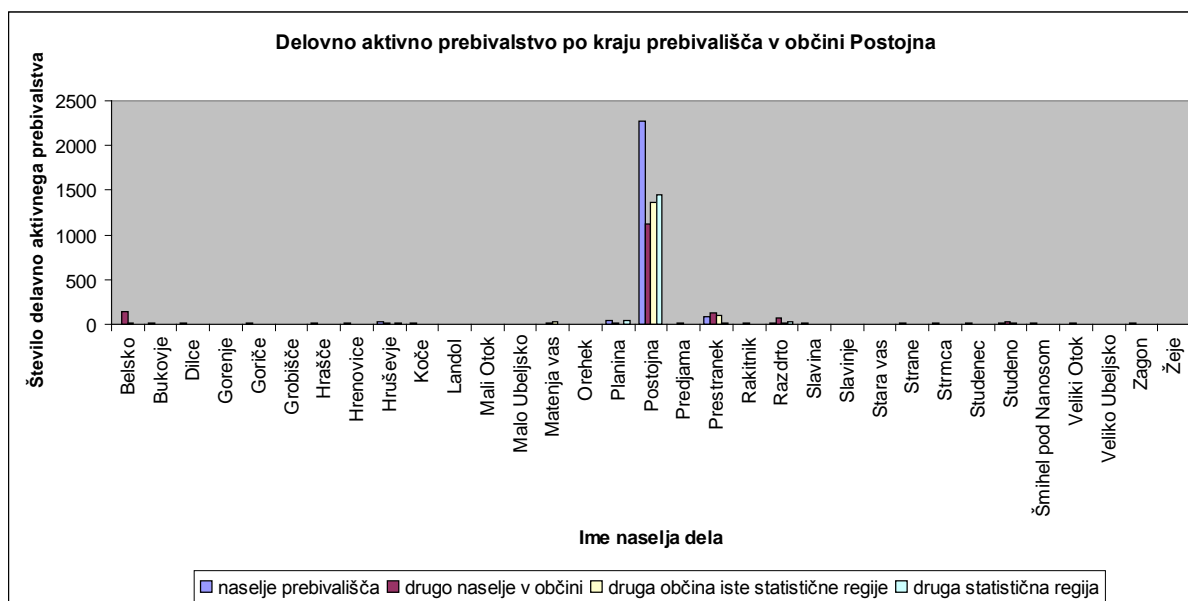
Grafikon 2: Dnevni migranti po kraju dela v občini Postojna (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji 2002)

Preglednica 30: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji po naseljih v občini Postojna (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji 2002)

IME NASELJA DELA	SKUPAJ	DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO PO KRAJU PREBIVALIŠČA V SLOVENIJI				DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO - DNEVNI MIGRANTI	DNEVNI MIGRANTI PO KRAJU PREBIVALIŠČA V SLOVENIJI		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statističn e regije	druga statistična regija
	7.470	2.721	1.626	1.557	1.566	4.267	1.611	1.507	1.149
Belsko	193	z	142	19	z	161	142	z	z
Bukovje	21	9	3	3	6	12	3	3	6
Dilce	z	8	z	z	-	z	z	z	-
Gorenje	4	4	-	-	-	-	-	-	-
Goriče	14	8	z	z	z	6	z	z	z
Grobišče	z	z	-	-	-	-	-	-	-
Hrašče	z	12	7	z	z	z	5	z	z
Hrenovice	z	14	5	z	-	z	5	z	-
Hruševje	54	24	16	5	9	27	15	5	7
Koče	z	13	z	-	-	z	z	-	-
Landol	z	6	z	-	-	z	z	-	-
Mali Otok	17	7	6	4	-	10	6	4	-
Malo Ubeljsko	z	4	z	z	-	z	z	z	-
Matenja vas	70	z	16	22	z	38	z	22	z
Orehek	z	6	z	-	-	z	z	-	-
Planina	105	44	19	6	36	53	18	5	30
Postojna	6.218	2.278	1.117	1.369	1.454	3.477	1.109	1.322	1.046
Predjama	z	5	8	z	-	z	8	z	-
Prestranek	317	82	130	94	11	235	130	94	11
Rakitnik	14	5	9	-	-	9	9	-	-
Razdrto	126	13	73	11	29	111	71	11	29
Slavina	z	15	z	-	z	z	z	-	z
Slavinje	z	z	z	-	-	z	z	-	-
Stara vas	z	4	z	-	-	z	z	-	-
Strane	z	10	z	-	-	z	z	-	-
Strmca	z	9	z	z	-	z	z	z	-
Studenc	z	8	z	-	z	z	z	-	z
Studeno	64	18	31	8	7	46	31	8	7
Šmihel pod Nanosom	z	14	4	-	z	z	4	-	z
Veliki Otok	z	6	18	3	z	23	18	z	z
Veliko Ubeljsko	z	7	3	z	-	z	3	z	-
Zagon	z	12	3	z	-	z	3	z	-
Žeje	z	z	-	-	-	-	-	-	-

Grafikon 3: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju prebivališča v občini Postojna (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji 2002)

Grafikon 4: Dnevni migranti po kraju prebivališča v občini Postojna (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji 2002)

6.1.2 Infrastruktura

Promet

Pod južnim delom Postojnskih vrat je najzložnejši prehod iz notranjosti Slovenije proti morju. Tod vodijo stara cesta, avtocesta in železnica iz smeri Ljubljane, ki je oddaljena 48 km (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Postojna>, 26.07.2007).

V spodnji preglednici je podana dolžina cest po kategorijah. Dolžine javnih cest znašajo skupaj 255,2 km. Državne ceste zajemajo 72,8 km, občinske ceste pa 182,3 km.

Preglednica 31: Dolžine cest po kategorijah v občini Postojna (Ministrstvo za promet - Direkcija Republike Slovenije za ceste)

KATEGORIJE CEST		DOLŽINA CEST (KM)
Državne-	avtoceste – AC	23,4
	hitre ceste (z deljenim cestiščem) - HC	-
	hitre ceste (brez deljenega cestišča) – H1HC	-
	glavne ceste I – G1	8
	glavne ceste II – G2	-
	regionalne ceste I – R1	-
	regionalne ceste II – R2	29,1
	regionalne ceste III– R3	-
	regionalne turistične ceste – RT	12,4
Občinske	lokalne ceste – LC	89,2
	glavne mestne ceste - LG	-
	zbirne mestne ceste - LZ	7,7
	mestne (krajevne) ceste - LK	25,7
	javne poti - JP	59,7
	javne poti za kolesarje - KJ	-

Dostop do kvartarnih dejavnosti je z javnim potniškim prometom omogočen.

Občina Postojna ima 18,470 km dvotirnih prog. Na tem območju sta 2 železniški postaji: Postojna in Prestranek.

Komunala, energetika

Preglednica 32: Stanovanja po napeljavah in pomožnih prostorih v mestu Postojna (SURs, Popis stanovanj po napeljavah v mestu 2002)

SKUPAJ	CENTRALNO OGREVANJE		KANALIZACIJA		VODOVOD		ELEKTRIKA		KOPALNICA		KUHINJA		STRANIŠČE NA IZPIRANJE	
	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne
3.264	2.877	387	z	z	z	z	z	z	3.195	69	3.237	27	3.216	48

Od vseh stanovanj je s centralnim ogrevanjem opremljenih 88,1 % stanovanj, s kanalizacijo, z vodovodom in z elektriko ni podatka. Stanovanja so v večini opremljena s kopalnico, straniščem in kuhinjo (SURs, Popis stanovanj po napeljavah in pomožnih prostorih 2002).

6.1.3 Gospodarstvo

Ker je na območju veliko gozdov, se je razvila lesna, pozneje pa tudi strojna in živilska industrija. Pomembna panoga je turizem. Na severnih pobočjih Javornikov je vzhodno od mesta smučarsko središče Kalič.

Preglednica 33: Število ležišč na 1.000 prebivalcev v občini Postojna (SURs, 2007)

LETO	ŠT. LEŽIŠČ	ŠT. LEŽIŠČ NA 1.000 PREB.
1995	1.765	129,9
2003	1.285	88,1
2004	1.265	86,8

V občini je registriranih 224 družb, od tega je 216 malih, 6 srednje velikih in 2 veliki. Med velike družbe v občini Postojna se razvrščata LIV Postojna d.d. in Gozdno gospodarstvo Postojna. Med srednje velike pa Sawal d.o.o., Postojnska jama turizem d.d., Liv kolesa d.o.o., Liv hidravlika d.o.o., Vopex d.o.o. Postojna, Epic d.o.o.

Čisti dobiček, ki ga je ustvarilo 156 družb v občini Postojna v letu 2005, je tako znašal 2.449.000.000 SIT (<http://www.postojna.si/dokument.aspx?id=2682>, 26.07.2007).

6.1.4 Omrežje naselij

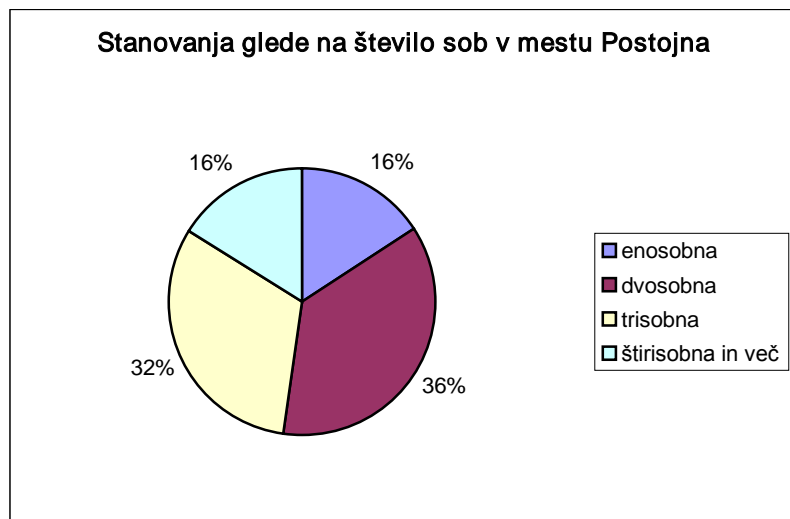
Od javne uprave so v Postojni enote Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstva za finance, Ministrstva za gospodarstvo, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za obrambo, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za zdravje ter sedež občine. Tu je tudi okrajno sodišče. Od drugih javnih inštitucij se tu nahaja Javni sklad RS za kulturno dejavnost, Zavod za zaposlovanje Koper, AJPES in Center za socialno delo (TIS, Telekom 2007).

V Postojni je Upravna enota, dve osnovni šoli s podružničnimi šolami, srednja šola z gimnazijskim, z ekonomskim, s strojniškim, z lesarskim in s kovinarskim programom ter samostojna Srednja gozdarska in lesarska šola, Ljudska Univerza, Višja strokovna šola ter dodatni programi višješolskega študija v okviru Primorske univerze. Tudi zdravstveni dom, posebno pa bolnišnica za ženske bolezni in porodništvo zadovoljujeta potrebe tudi ljudem izven občine, predvsem za občane in občanke občine Pivka in Ilirska Bistrica. Prav tako je tu tudi Železničarski zdravstveni dom. V Postojni imajo sedež tudi Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU, Notranjski muzej in območna enota Zavoda za gozdove Slovenije (<http://www.postojna.si/podrocje.aspx?id=2519>, 24.07.2007).

6.1.5 Graditev naselij

Preglednica 34: Stanovanja glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob v mestu Postojna (SURs, Popis stanovanj glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob 2002)

Površina						Število sob					Povprečna površina stanovanj (m ²)	Povprečno število sob
Skupaj	do 40	41-60	61-80	81-100	več kot 100 m ²	1	2	3	4	5		
3.264	413	1.107	1.065	374	305	518	1.184	1.035	353	174	68,2	2,6

V mestu Postojna je 3.264 stanovanj. Prevladujejo dvosobna, sledijo trisosobna, enosobna (tudi garsonjere in posebne sobe) in štirisobna stanovanja. V Postojni je najmanj petsobnih stanovanj. Povprečno število sob znaša 2,6.

Grafikon 5: Stanovanja glede na število sob v mestu Postojna (SURs, Popis stanovanj glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob 2002)

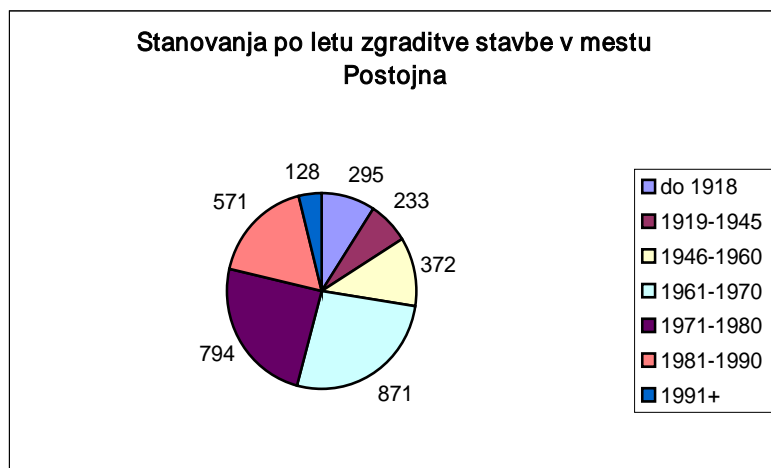
Preglednica 35: Stanovanja in stanovanjska površina po uporabi v mestu Postojna (SURs, Popis stanovanj in stanovanjske površine po uporabi 2002)

STANOVANJA							
Skupaj		Za stalno stanovanje				Za občasno uporabo	
število	površina	naseljena		nenaseljena		število	površina
		število	površina	število	površina		
3.264	222.633	2.872	199.421	381	22.390	11	822

Od 3.264 stanovanj jih je 3.253 za stalno uporabo (od tega jih je 88,3 % naseljenih, 11,7 % nenaseljenih), 11 za občasno uporabo. Površina vseh stanovanj znaša 222.633 m². Povprečna površina stanovanj znaša 68,2 m².

Preglednica 36: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Postojna (SURs, Popis stanovanj po letu zgraditve stavbe 2002)

SKUPAJ	DO 1918	1919 - 1945	1946-1960	1961-1970	1971 - 1980	1981 - 1990	1991+
3.264	295	233	372	871	794	571	128

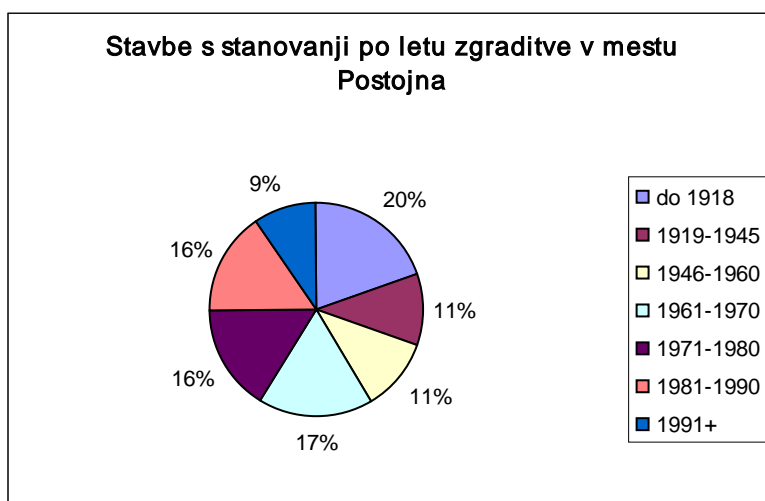

Največ stanovanj je bilo zgrajenih v obdobju 1961-1970, najmanj pa po letu 1991, kamor uvrščamo tudi nedokončana stanovanja.

Grafikon 6: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Postojna (SURS, Popis stanovanj po letu zgraditve stavbe 2002)

Preglednica 37: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Postojna (SURS, Popis stavb s stanovanji po letu zgraditve 2002)

SKUPAJ	DO 1918	1919 - 1945	1946 - 1960	1961 - 1970	1971 - 1980	1981 - 1990	1991+
900	178	96	98	156	144	144	84

Največ stavb je bilo zgrajenih v obdobju do 1918, najmanj pa po letu 1991, kamor uvrščamo tudi nedokončane stavbe.

Grafikon 7: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Postojna (SURS, Popis stavb s stanovanji po letu zgraditve 2002)

Preglednica 38: Gospodinjstva, družine, stavbe in stanovanja v mestu Postojna (SURs, Popis gospodinjstev, družin, stavb in stanovanj 2002)

GOSPODINJSTVA				STANOVANJA	
skupaj	Povprečna velikost	Družine	Stavbe s stanovanji	skupaj	Povprečno na stavbo s stanovanji
2.998	2,7	2.319	900	3.264	3,6

V mestu Postojna je skupaj 2.998 gospodinjstev. Povprečna velikost gospodinjstva znaša 2,7.

V Postojni je 2319 družin.

Število stavb s stanovanji za stalno ali občasno bivanje znaša 900. Povprečno število stanovanj na stavbo znaša 3,6.

Stopnja gostote prebivalcev glede na stanovanje znaša 2,6 preb./stanovanje in glede na gospodinjstvo 2,9 preb./gospodinjstvo. Povprečna m² stanovanjska površina na prebivalca znaša 26,0 m².

Morfološka analiza

V mestu Postojna imamo območja enostanovanjskih zgradb; prevladujejo prosto stoječe enodružinske hiše, nekaj je tudi vrstnih hiš ali dvojčkov. Območja enostanovanjskih zgradb imajo enotne morfološke značilnosti (tlorisni gabarit, višina, namensko rabo objekta, nakloni strešin, odmiki, parcelacija). Materialna nosilna konstrukcije stavbe je opečna, prav tako pa je tudi strešna kritina opečna. Glede na višino so pretežno pritlične, nekaj pa je tudi enonadstropnih. Gre za območja enostanovanjskih območij, ki so bila zgrajena pred kratkim, po letu 1991. Pojavljajo se na obrobjih mestnega območja.

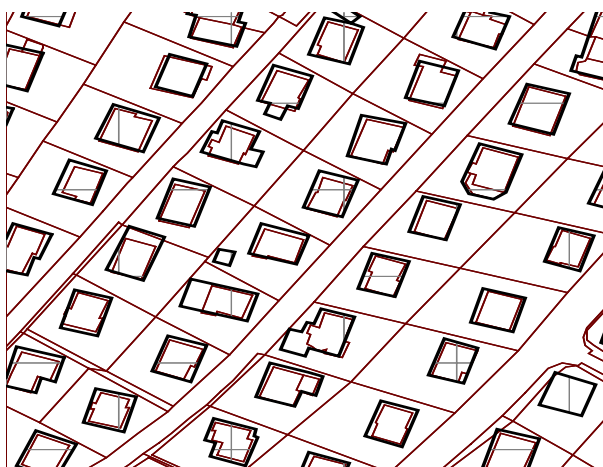
Slika 12: Območje enostanovanjskih zgradb v mestu Postojna

V mestu Postojna imamo tudi območja večstanovanjskih zgradb. Tu najdemo večstanovanjske hiše, ki se nahajajo v bližini proizvodnih obratov, saj so tu prebivali delavci z družinami. V Postojni so urbani bloki z večstanovanjskimi hišami nastali do približno leta 1930.

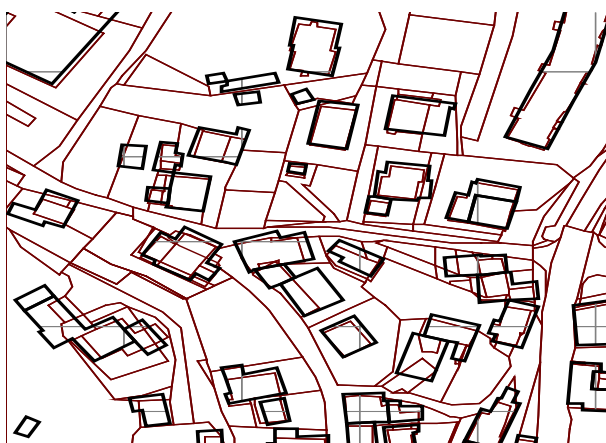
Materialna nosilna konstrukcije stavbe je pretežno beton, strešna kritina pa je azbestno-cementna. Tukaj zasledimo tudi nizke bloke do 5 etaž (P+4), kakor tudi visoke bloke nad 5 etaž. Tako so na tem območju P+2, P+3, P+4, P+5 in P+6. Prav slednji (P+5 in P+6) tvorijo strnjeno robno zazidavo. Postavljeni so paralelno glede na glavno cesto.

Slika 13: Območje večstanovanjskih zgradb v mestu Postojna

Slika 14 prikazuje območja enodružinskih zgradb, ki so v večini pozidana.

Slika 14: Urbanistična postavitev enostanovanjskih zgradb (Urbanistična zasnova Postojne-scenariji razvoja (<http://www.postojna.si/dokument.aspx>, 30.07.2007))

Slika 15 prikazuje območja enodružinske gradnje, s posameznimi večstanovanjskimi objekti in dejavnostmi v objektu.

Slika 15: Urbanistična postavitev enostanovanjskih in večstanovanjskih zgradb (Urbanistična zasnova Postojne-scenariji razvoja (<http://www.postojna.si/dokument.aspx>, 30.07.2007))

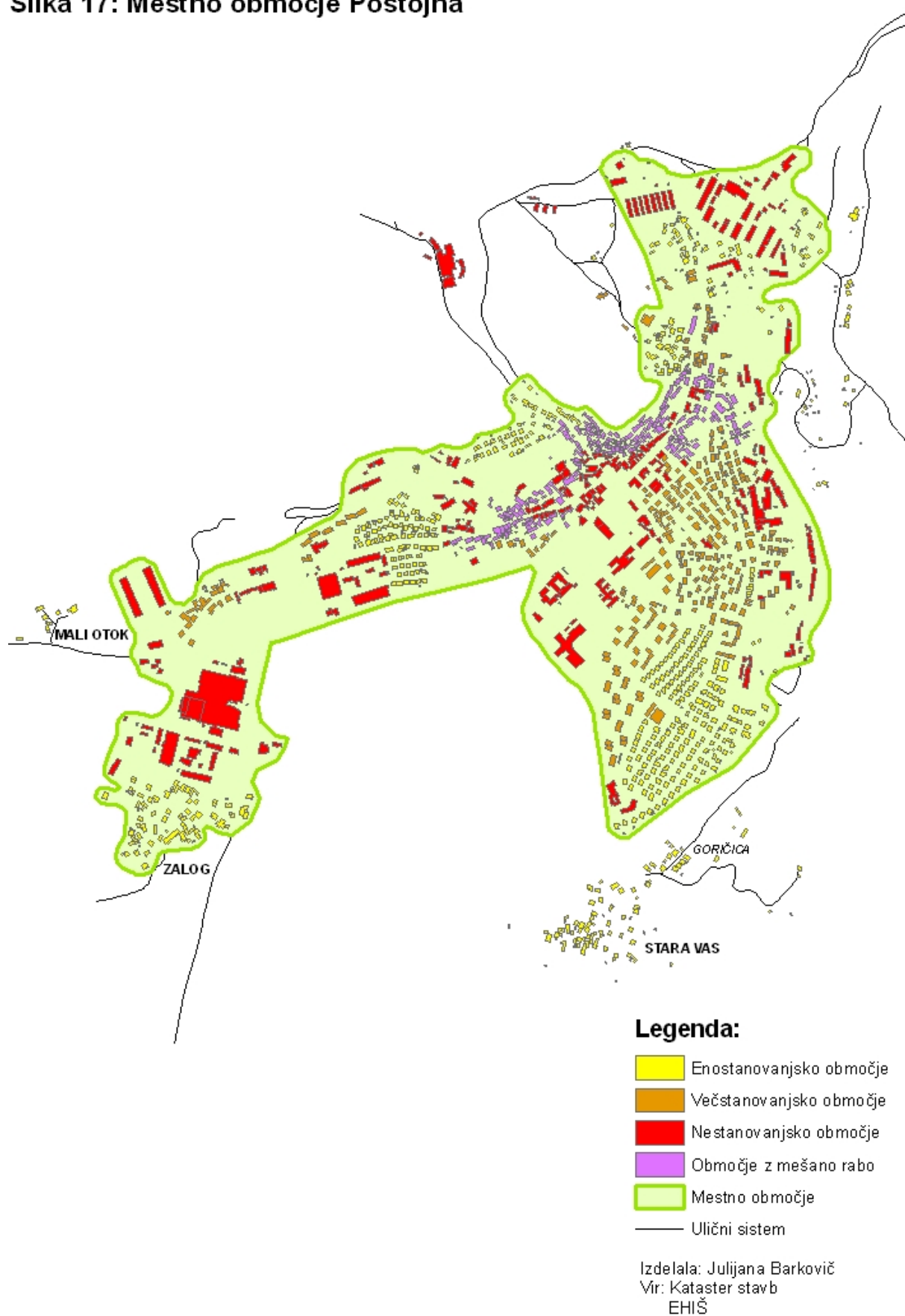
V mestnem naselju Postojna se nahajajo tudi večstanovanjskimi objekti z mešano rabo, ki poleg stanovanjske funkcije opravljajo tudi storitveno funkcijo. Tlorisni in višinski gabariti so neenotni, a ne izstopajo po višini ali velikosti tlorisa, nakloni strešin in barve kritine so različni, odmiki od dostopne ceste so različni. Ti se nahajajo proti središču ali v samem središču mesta.

Slika 16: Območje večstanovanjskih zgradb z mešano namensko rabo v mestu Postojna

V nadaljevanju je podana slika, na kateri so določene meje mestnega območja Postojna na osnovi morfološkega merila, da razdalja med zgradbami v mestnih območij ne sme presegati 150 m.

Slika 17: Mestno območje Postojna

6.2 Rezultati analize na podlagi izbranih kazalnikov na primerih mestnega območja Pivka

6.2.1 Prebivalstvo

Občina Pivka je imela ob popisu marca 2002. leta 5.926 prebivalcev, od tega 2.944 moškega spola in 2.982 ženskega spola.

Preglednica 39: Število prebivalcev po naseljih in spolu v občini Pivka (SURs, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002)

NASELJE	PREBIVALSTVO			NASELJE	PREBIVALSTVO		
	skupaj	ženske	moški		skupaj	ženske	moški
Buje	49	22	27	Parje	108	52	56
Čepno	40	25	15	Petelinje	281	138	143
Dolnja Košana	384	186	198	Pivka	2.059	1.057	1.002
Drskovče	94	47	47	Ribnica	14	7	7
Gornja Košana	144	67	77	Selce	216	111	105
Gradec	52	26	26	Slovenska vas	46	24	22
Jurišče	168	83	85	Stara Sušica	60	32	28
Kal	313	146	167	Suhorje	64	39	25
Klenik	188	100	88	Šmihel	117	62	55
Mala Pristava	74	40	34	Šilentabor	9	3	6
Nadanje selo	104	53	51	Trnje	243	115	128
Narin	220	106	114	Velika Pristava	51	24	27
Neverke	102	53	49	Volče	59	32	27
Nova Sušica	101	50	51	Zagorje	358	180	178
Palčje	208	102	106				

Občina Pivka je imela ob popisu marca leta 2002 5.926 prebivalcev, od tega 897 mlajših od 15 let, 4.135 v letih med 15-64 ter 894 starejših nad 65 let.

Preglednica 40: Število prebivalcev po starostnih skupinah v mestu Pivka (SURs, Popis prebivalstva po starostnih skupinah in spolu skupaj 2002)

SKUPAJ	STAROSTNE SKUPINE (LETA)		
	0 - 14	15-64	65+
2.059	365	1.435	259

V mestu Pivka je 40,3 % domačinov, 59,7 % je priseljenega prebivalstva.

Preglednica 41: Prebivalstvo po tipu selitve v mestu Pivka (SURS, Popis prebivalstva po tipu selitve 2002)

SKUPAJ	OD ROJSTVA ŽIVIMO V NASELJU PREBIVALIŠČA	PRISELJENI				
		skupaj	iz drugega naselja iste občine	iz druge občine iste statistične regije	iz druge statistične regije	iz tujine
2.059	829	1.230	341	397	229	263

V mestu Pivka ima 7,5 % nepopolno osnovno izobrazbo, 34,1 % prebivalcev osnovno, 22,3% nižjo in srednjo poklicno, 27,4 % srednjo strokovno in splošno ter 8,7 % višjo in visoko izobrazbo.

Preglednica 42: Izobrazba prebivalstva, starega 15 let ali več v mestu Pivka (SURS, Popis prebivalstva, staro 15 let ali več, po izobrazbi 2002)

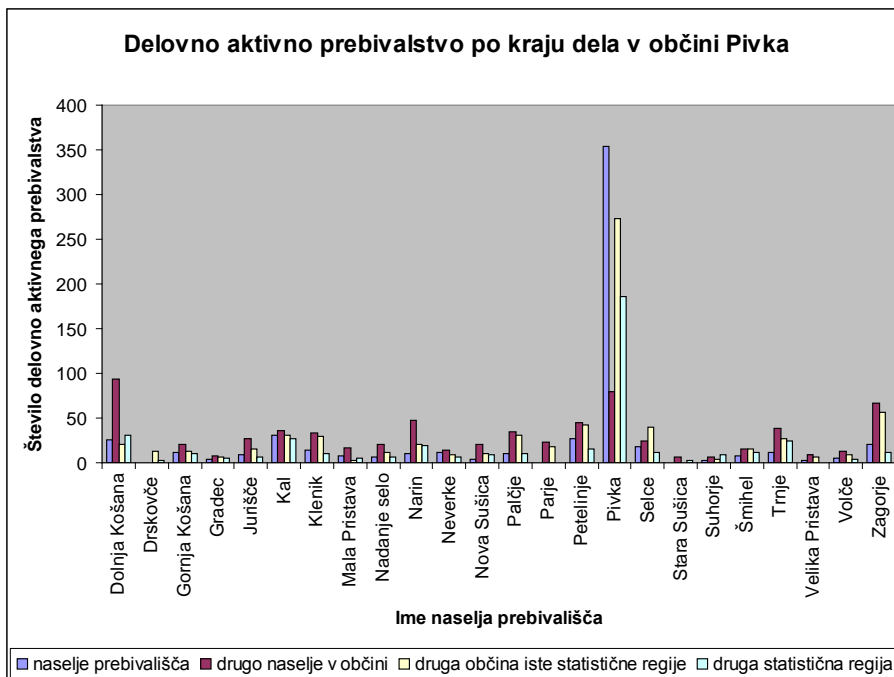
SKUPAJ	IZOBRAZBA				
	nepopolna osnovna	osnovna	nižja in srednja poklicna	srednja strokovna in splošna	višja in visoka
1.694	127	578	377	464	148

Občina Pivka ima 2.533 delovno aktivnega prebivalstva. V občini je zaposlenih 1.360, v drugih občinah pa 1.173 delovno aktivnega prebivalstva.

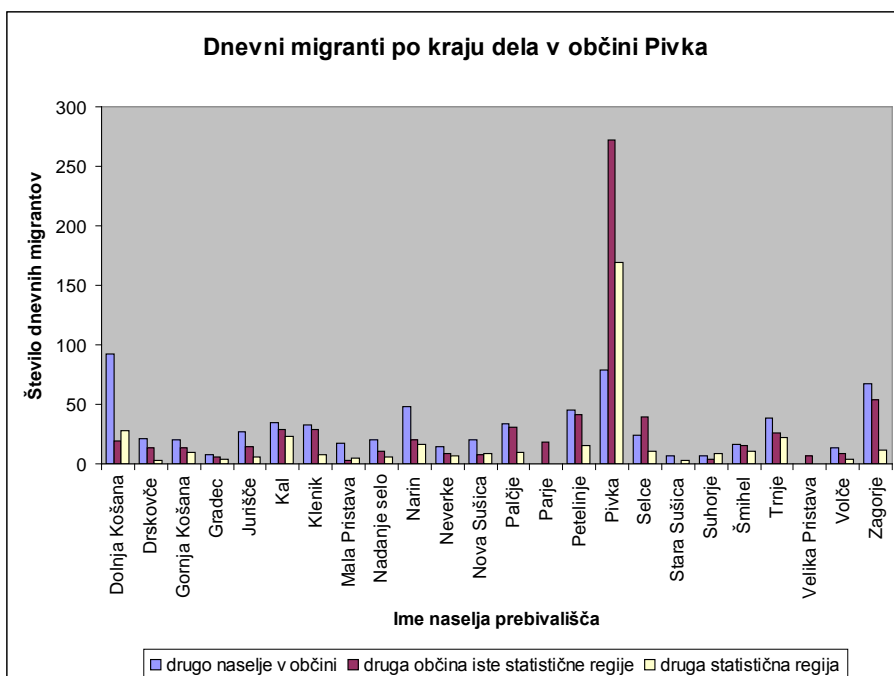
V podjetjih, ki so registrirana v občini Pivka, dela skupaj 1.889 ljudi, torej jih prihaja 529 iz drugih okoliških občin. Občina je tako „neto izvoznik“ delovne sile (644 ljudi) (<http://www.pivka.si/podrocje.aspx?id=3>, 26.7.2007).

Preglednica 43: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji po naseljih v občini Pivka (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji 2002)

IME NASELJA PREBIVALIŠČA	SKUPAJ	DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO PO KRAJU DELA V SLOVENIJI				DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTV O - DNEVNI MIGRANTI	DNEVNI MIGRANTI PO KRAJU DELA V SLOVENIJI		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statisti čna regija
	2.533	617	743	719	454	1858	737	703	418
Dolnja Košana	171	26	94	20	31	139	92	19	28
Drskovče	39	z	z	13	3	37	21	13	3
Gornja Košana	55	11	21	13	10	43	20	13	10
Gradec	23	4	8	6	5	18	8	6	4
Jurišče	59	9	27	16	7	47	27	14	6
Kal	125	31	36	31	27	87	35	29	23
Klenik	87	14	33	30	10	70	33	29	8
Mala Pristava	33	8	17	3	5	25	17	3	5
Nadanje selo	43	6	20	11	6	37	20	11	6
Narin	98	10	48	21	19	84	48	20	16
Neverke	42	12	14	9	7	30	14	9	7
Nova Sušica	43	4	20	10	9	37	20	8	9
Palčje	86	10	35	31	10	75	34	31	10
Parje	48	z	23	18	z	43	z	18	z
Petelinje	130	27	45	42	16	101	45	41	15
Pivka	892	354	79	273	186	520	79	272	169
Selce	94	18	24	40	12	74	24	39	11
Stara Sušica	14	z	7	z	3	z	7	z	3
Suhorje	23	3	7	4	9	20	7	4	9
Šmihel	51	8	16	15	12	42	16	15	11
Trnje	101	11	39	27	24	86	38	26	22
Velika Pristava	z	3	9	7	z	18	z	7	z
Volče	31	5	13	9	4	26	13	9	4
Zagorje	156	20	67	57	12	133	67	54	12

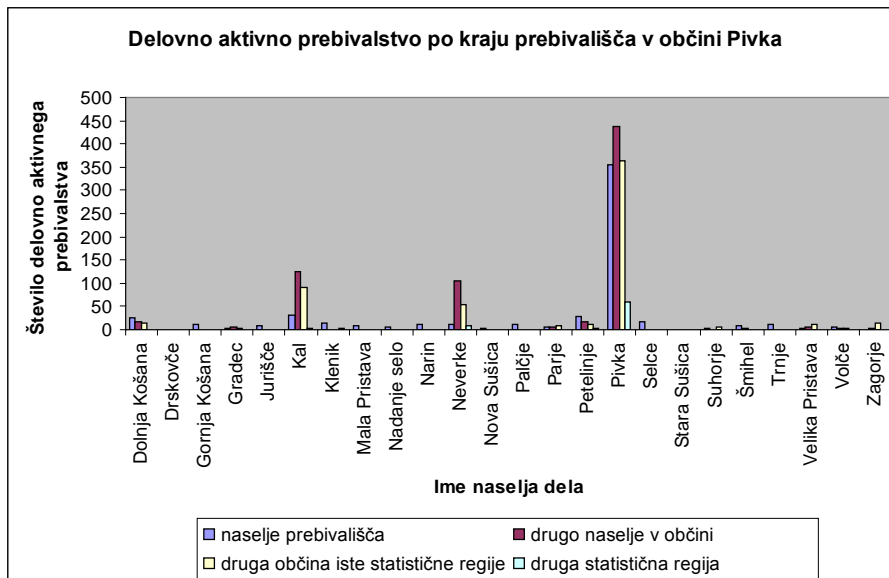
Grafikon 8: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela v občini Pivka (SURS, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji 2002)

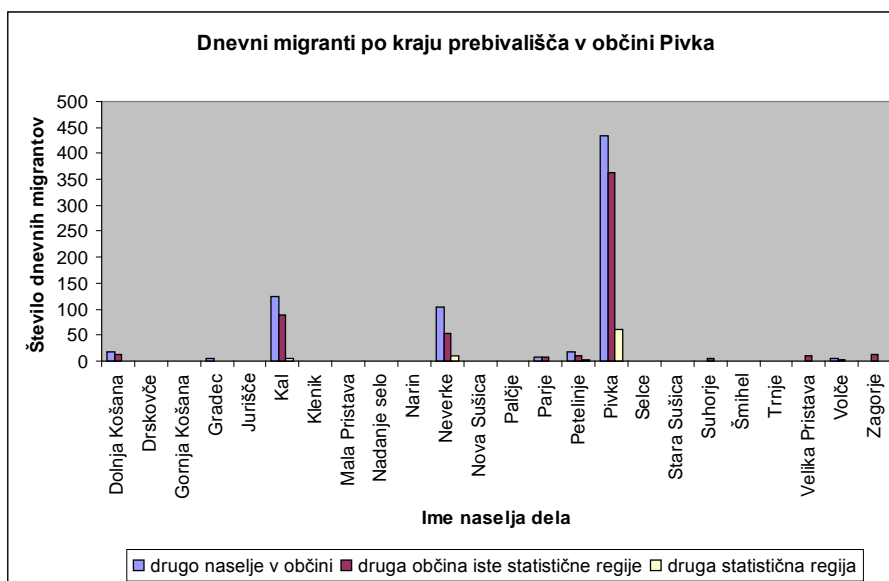
Grafikon 9: Dnevni migranti po kraju dela v občini Pivka (SURS, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela v Sloveniji 2002)

Preglednica 44: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji po naseljih v občini Pivka (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji 2002)

IME NASELJA DELA	SKUPAJ	DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO PO KRAJU PREBIVALIŠČA				DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO - DNEVNI MIGRANTI	DNEVNI MIGRANTI PO KRAJU PREBIVALIŠČA		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija
	2.035	617	743	589	86	1404	737	585	82
Dolnja Košana	56	26	17	13	-	30	17	13	-
Drskovče	6	z	z	z	-	4	z	z	-
Gornja Košana	11	11	-	-	-	-	-	-	-
Gradec	z	4	5	3	z	z	5	z	z
Jurišče	z	9	-	z	-	z	-	z	-
Kal	251	31	126	90	4	219	125	90	4
Klenik	z	14	z	-	3	z	z	-	-
Mala Pristava	z	8	-	z	-	z	-	z	-
Nadanje selo	6	6	-	-	-	-	-	-	-
Narin	z	10	z	z	-	z	z	z	-
Neverke	180	12	105	54	9	166	103	54	9
Nova Sušica	4	4	-	-	-	-	-	-	-
Palčje	10	10	-	-	-	-	-	-	-
Parje	z	5	7	8	z	z	7	8	z
Petelinje	58	27	18	10	3	31	18	10	3
Pivka	1216	354	437	365	60	857	435	362	60
Selce	z	18	-	z	-	z	-	z	-
Stara Sušica	z	z	z	-	-	z	z	-	-
Suhorje	z	3	z	6	-	z	z	6	-
Šmihel	z	8	3	z	-	z	z	z	-
Trnje	15	11	z	z	-	4	z	z	-
Velika Pristava	z	3	7	10	z	18	z	10	z
Volče	z	5	4	3	z	z	4	3	z
Zagorje	38	z	4	13	z	18	z	13	z

Grafikon 10: Delovno aktivno prebivalstvo po kraju prebivališča v občini Pivka (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji 2002)

Grafikon 11: Dnevni migranti po kraju prebivališča v občini Pivka (SURs, Popis delovno aktivnega prebivalstva in dnevnih migrantov po kraju dela in kraju prebivališča v Sloveniji 2002)

6.2.2 Infrastruktura

Promet

V spodnji preglednici je podana dolžina cest po kategorijah. Dolžine javnih cest znašajo skupaj 134,9 km. Državne ceste zajemajo 37,4 km, občinske ceste pa 97, 5 km.

Preglednica 45: Dolžine cest po kategorijah v občini Pivka (Ministrstvo za promet - Direkcija Republike Slovenije za ceste)

KATEGORIJE CEST		DOLŽINA CEST (KM)
Državne	avtoceste – AC	-
	hitre ceste (z deljenim cestiščem) - HC	-
	hitre ceste (brez deljenega cestišča) – H1HC	-
	glavne ceste I – G1	14,7
	glavne ceste II – G2	-
	regionalne ceste I – R1	-
	regionalne ceste II – R2	13,8
	regionalne ceste III– R3	8,9
	regionalne turistične ceste – RT	-
Občinske	lokalne ceste – LC	32,8
	glavne mestne ceste - LG	-
	zbirne mestne ceste - LZ	1,9
	mestne (krajevne) ceste - LK	7,7
	javne poti - JP	55,1
	javne poti za kolesarje - KJ	-

Dostop do kvartarnih dejavnosti je z javnim potniškim prometom omogočen.

Na tem območju so 3 železniške postaje: Pivka, Narin in Gornja Košana.

Energetika, komunala

Preglednica 46: Stanovanja po napeljavah in pomožnih prostorih v mestu Pivka (SURs, Popis stanovanj po napeljavah v mestu 2002)

SKUPAJ	CENTRALNO OGREVANJE		KANALIZACIJA		VODOVOD		ELEKTRIKA		KOPALNICA		KUHINJA		STRANIŠČE NA IZPIRANJE	
	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne	da	ne
823	600	223	818	5	816	7	z	z	774	49	800	23	787	36

Od vseh stanovanj je s centralnim ogrevanjem opremljenih 72,9 % stanovanj, s kanalizacijo 99,4 %, z vodovodom 99,1 % in z elektriko ni podatka. Stanovanja so v večini opremljena s kopalnico, straniščem in kuhinjo (SURS, Popis stanovanj po napeljavah in pomožnih prostorih 2002).

6.2.3 Gospodarstvo

Pivčani in okoličani so se v preteklosti ukvarjali s poljedelstvom, ovčerejo, gozdarjenjem, imeli so številne žage in mline. Do prihoda železnice je cvetelo furmanstvo. Prihod južne železnice 1857. leta, ki je povezovala Dunaj in Trst, je kraju prinesel nov razvoj. Z zgraditvijo odcepa železniške proge proti Reki je takratni Šempeter na Krasu postal pomembno železniško križišče v Srednji Evropi.

Po drugi svetovni vojni se je v občini uveljavilo perutninarstvo, predvsem v Košanski dolini, kjer je pomembno podjetje Pivka d.d. V zadnjem času se spet obnavlja ovčereja na Pivškem. Razvijata se tudi obrt in podjetništvo ter storitvena dejavnost. Ljudje se čedalje bolj zavedajo prednosti neokrnjene narave in tudi v turizmu je nekaj uspešnih poskusov, kljub temu, da je število ležišč upadalo v primerjavi s prejšnjimi leti, kar prikazuje tudi preglednica v nadaljevanju.

V občini je registriranih 73 družb, od tega je 70 malih, 1 srednje velika in 2 veliki. Družbe, ki so registrirane v občini, imajo poslovne enote tudi v drugih občinah (Javor na Baču, Prestranku in Belskem, Pivka d.d. v Cerknici) in obratno (GG Postojna enoto v Pivki).

V občini deluje tudi 202 samostojnih podjetnikov, od katerih je 158 samozaposlenih, ostali pa imajo tudi zaposlene.

Družbe in samostojni podjetniki so skupaj v letu 2004 poslovali z minimalnim dobičkom 36.000.000 SIT (<http://www.pivka.si/podrocje.aspx?id=155>, 26.7.2007).

Preglednica 47: Število ležišč na 1.000 prebivalcev v občini Pivka (SURS, 2007)

LETO	ŠT. LEŽIŠČ	ŠT. LEŽIŠČ NA 1.000 PREB.
1995	8	1,4
2003	6	1,0
2004	0	0

6.2.4 Omrežje naselij

Največji delež v gospodarstvu imajo tradicionalne panoge, predvsem lesna industrija, kjer lahko omenimo največje podjetje Javor d.d. in kovinska industrija.

Finančnih institucij, trgovskih družb, državnih ustanov in visoko tehnoloških razvitih družb v občini ni.

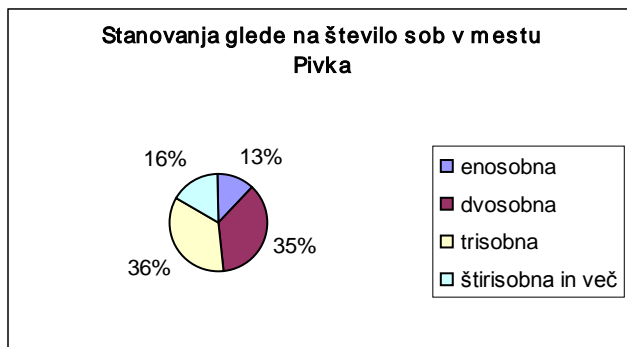
Ker se je občina Pivka zavedala sorazmerno slabih gospodarskih kazalnikov že od samega začetka, si je aktivno prizadevala za razvoj občine. Tako je sedež Regionalne razvojne agencije Notranjsko-kraške regije v Pivki (<http://www.pivka.si/podrocje.aspx?id=3>, 26.7.2007).

Od javne uprave so v Pivki enota Ministrstva za notranje zadeve, enota Ministrstva za obrambo, sedež občine in upravna enota krajevne skupnosti. Druge javne institucije, ki se nahajajo na tem območju, so Zavod za gozdove, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS ter Železničarski zdravstveni dom (TIS, Telekom 2007).

6.2.5 Graditev naselij

Preglednica 48: Stanovanja glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob v mestu Pivka (SUR5, Popis stanovanj glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob 2002)

Površina						Število sob					Povprečna površina stanovanj (m ²)	Povprečno število sob
Skupaj	do 40	41-60	61-80	81-100	več kot 100 m ²	1	2	3	4	5		
823	84	223	286	131	99	103	291	295	103	131	73,1	2,6

V mestu Pivka je 823 stanovanj. Prevladujejo trisobna, sledijo dvosobna, enosobna (tudi garsonjere in posebne sobe) in štirisobna stanovanja. Najmanj je petsobnih stanovanj. Povprečno število sob znaša 2,6.

Grafikon 12: Stanovanja glede na število sob v mestu Pivka (SURS, Popis stanovanj glede na površino in število sob, povprečna površina stanovanj in povprečno število sob 2002)

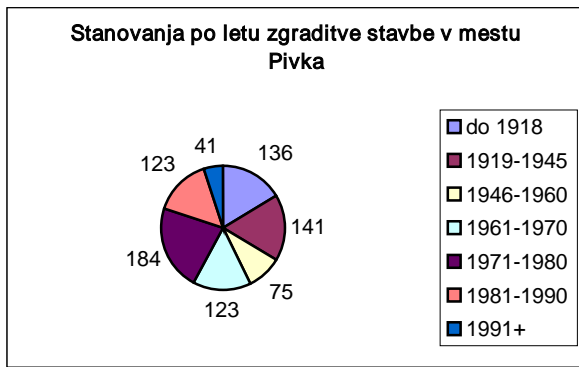
Preglednica 49: Stanovanja in stanovanjska površina po uporabi v mestu Pivka (SURS, Popis stanovanj in stanovanjske površine po uporabi 2002)

STANOVANJA							
Skupaj		Za stalno stanovanje				Za občasno uporabo	
število	površina	naseljena		nenaseljena		število	površina
		število	površina	število	površina		
823	60.158	710	53.120	107	6.701	6	337

Od 823 stanovanj jih je 817 za stalno uporabo (od tega je 86,9 % naseljenih, 13,1 % pa nenaseljenih), 6 za občasno uporabo. Površina vseh stanovanj znaša 60.158 m². Povprečna površina stanovanj znaša 73,1 m².

Preglednica 50: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Pivka (SURS, Popis stanovanj po letu zgraditve stavbe 2002)

SKUPAJ	DO 1918	1919 - 1945	1946 - 1960	1961 - 1970	1971 - 1980	1981 - 1990	1991+
823	136	141	75	123	184	123	41

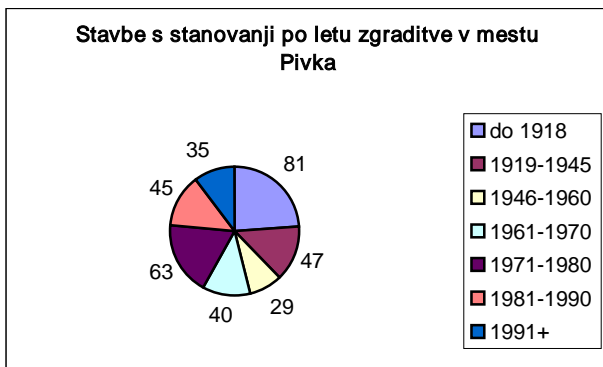

Največ stanovanj je bilo zgrajenih v obdobju 1971-1980, najmanj pa po letu 1991, kamor uvrščamo tudi nedokončana stanovanja.

Grafikon 13: Stanovanja po letu zgraditve stavbe v mestu Pivka (SURs, Popis stanovanj po letu zgraditve stavbe 2002)

Preglednica 51: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Pivka (SURs, Popis stavb s stanovanji po letu zgraditve 2002)

SKUPAJ	DO 1918	1919 - 1945	1946 - 1960	1961 - 1970	1971 - 1980	1981 - 1990	1991+
340	81	47	29	40	63	45	35

Največ stavb je bilo zgrajenih v obdobju do leta 1918, najmanj pa v obdobju 1946-1960, kamor uvrščamo tudi nedokončane stavbe.

Grafikon 14: Stavbe s stanovanji po letu zgraditve v mestu Pivka (SURs, Popis stavb s stanovanji po letu zgraditve 2002)

Preglednica 52: Gospodinjstva, družine, stavbe in stanovanja v mestu Pivka (SURs, Popis gospodinjstev, družin, stavb in stanovanj 2002)

GOSPODINJSTVA		STANOVANJA			
skupaj	Povprečna velikost	Družine	Stavbe s stanovanji	Skupaj	Povprečno na stavbo s stanovanji
727	2,8	552	340	823	2,4

V mestu Pivka je skupaj 727 gospodinjstev. Povprečna velikost gospodinjstva znaša 2,8.

V Pivki je 552 družin.

Število stavb s stanovanji za stalno ali občasno bivanje znaša 340. Povprečno število stanovanj na stavbo znaša 2,4.

Stopnja gostote prebivalcev glede na stanovanje znaša 2,5 preb./stanovanje in glede na gospodinjstvo 2,8 preb./gospodinjstvo. Povprečna m² stanovanjska površina na prebivalca znaša 29,2 m².

Morfološka analiza

V mestu Pivka imamo območja enostanovanjskih zgradb; prevladujejo prosto stoječe enodružinske hiše. Območja enostanovanjskih zgradb imajo enotne morfološke značilnosti (tlorisni gabarit, višina, namensko rabo objekta, nakloni strešin, odmiki, parcelacija).

Materialna nosilna konstrukcije stavbe je opečna, prav tako pa je tudi strešna kritina opečna. Območja enostanovanjskih zgradb, ki se nahajajo ob vstopu v mestu na severni strani, so bila zgrajena pred kratkim, po letu 1991, na južni strani pa so starejša. Na severni strani prevladujejo pritlične, na južni pa pretežno enonadstropne.

Slika 18: Območje enostanovanjskih zgradb v mestu Pivka

V mestu Pivka imamo tudi območja večstanovanjskih zgradb. Tu najdemo večstanovanjske hiše. Materialna nosilna konstrukcije stavbe je preženo beton, strešna kritina pa je azbestno-cementna. Zgrajeni so bili nekje do leta 1930. V Pivki zasledimo nizke bloke do 5 etaž (P+4) in visoke bloke nad 5 etaž. Na tem območju so P+4 in P+5.

Slika 19: Območje večstanovanjskih zgradb v mestu Pivka

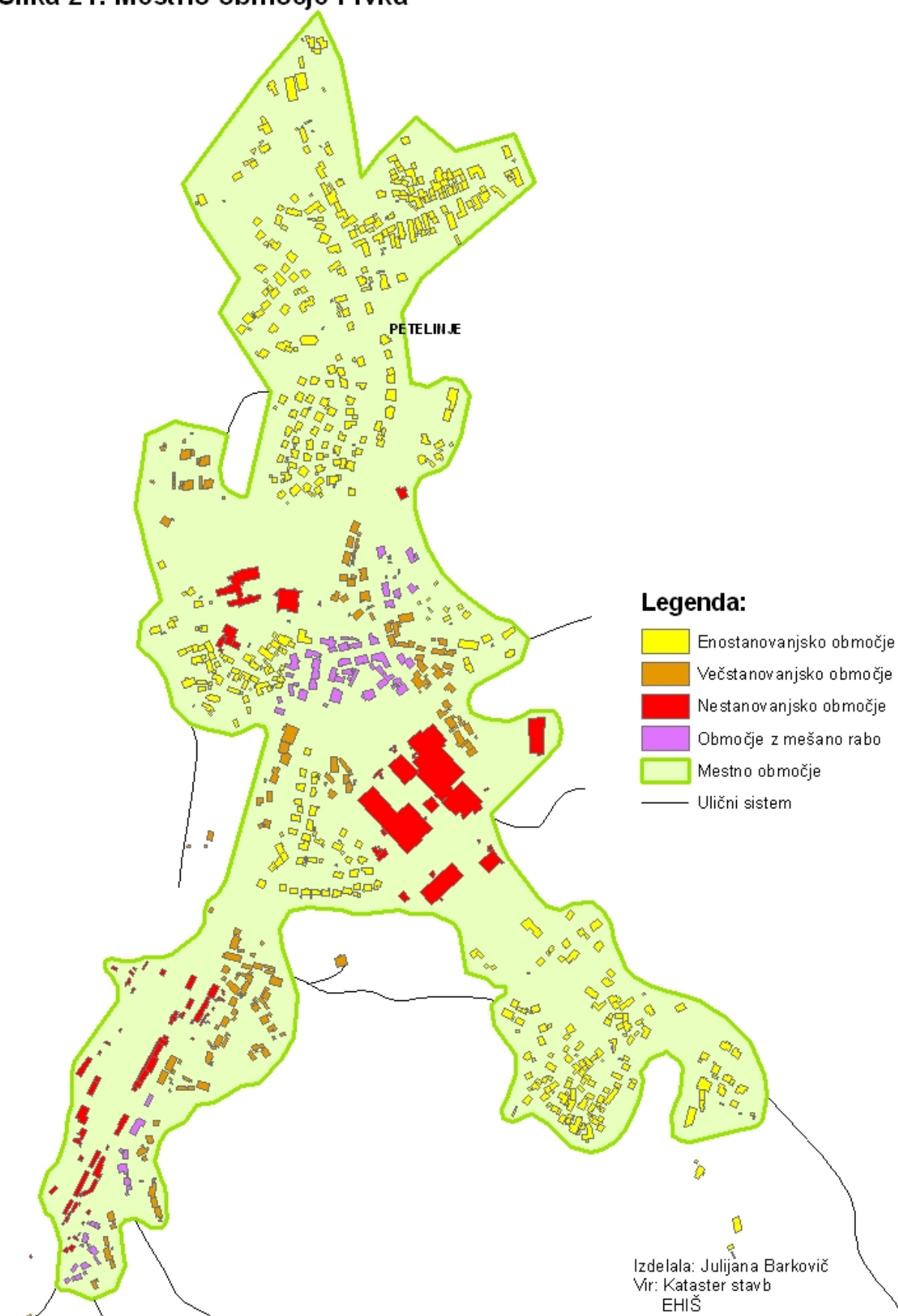

V Pivki se nahajajo tudi večstanovanjskimi objekti, ki poleg stanovanjske funkcije opravljajo tudi dejavnostno funkcijo. Tlorisni in višinski gabariti so neenotni, a ne izstopajo po višini ali velikosti tlorisa, nakloni strešin in barve kritine so različni, odmiki od dostopne ceste so različni. Ti se nahajajo proti središču ali v samem središču mesta.

Slika 20: Območje večstanovanjskih zgradb z mešano namensko rabo v mestu Pivka

V nadaljevanju je podana slika, na kateri so določene meje mestnega območja Pivka na osnovi morfološkega merila, da razdalja med zgradbami v mestnih območij ne sme presegati 150 m.

Slika 21: Mestno območje Pivka

6.3 Izbira meril za določanje meje mestnih območij

Prišli smo do ugotovitev, da so v večini kvantitativni kazalniki bolj relevantni za primerjavo po npr. regijah, občinah, mestih, naseljih kot pa za določitev meje mestnega območja.

Tudi gostota pozidave, ki je sicer dober pokazatelj tipa stavbe, se nam ne zdi primerna za določanje meje mestnega območja, saj območja poslovnih funkcij prav tako tvorijo mestno območje, je pa gostota na tem območju majhna ali celo enaka 0 preb./m².

Izbira morfoloških meril sklenjenosti pozidave in tipa stanovanjskih hiš se nam zdita zelo relevantna za razmejevanje urbanih in ruralnih območij.

Mestno naselje Postojna

Na osnovi sklenjenosti pozidave, ki določa, da razdalja med zgradbami v mestnih območij **ne sme presegati 150 m**, smo na primeru mestnega območja Postojna prišli do zaključka, da leto ne obsega ruralnega naselja Stara vas, prav tako pa tudi ne območja Goričica (glej: Slika 17).

Slika 22 prikazuje zgoraj navedeni primer, kjer je razvidno, da sta mestno naselje Postojna in omenjeni naselji povezani z mostom, pod katerim poteka avtocesta Postojna-Koper.

Slika 22: Pogled proti Stari vasi

Območje Zalog sodi k mestnemu naselju Postojni, kar je dokazano na osnovi merila sklenjenosti pozidave.

Slika 23: Območje Zaloga

Slika 24: Zahodni del, kjer se konča Postojna

Mestno naselje Pivka

Slika 25: Prehod iz Pivke v Petelinje

Na osnovi sklenjenosti pozidave, ki določa, da razdalja med zgradbami v mestnih območjih ne sme presegati 150 m, smo na primeru mestnega območja Pivka prišli do zaključka, da le-to obsega celotno naselje Petelinje (glej: Slika 21).

Iz slike 26 je razvidno, da se mestno območje konča pred oznako za mejo, ki je določena na osnovi Registra prostorskih enot, ki označuje konec mestnega območja Pivka.

Slika 26: Konec mesta Pivka

Torej, zgoraj navedeni primeri (Slika: 22-26) so samo še podkrepili merilo sklenjenosti pozidave, da razdalja med zgradbami v mestnih območij **ne sme presegati 150 m**, ki je prikazano na slikah 17 in 21.

7 ZAKLJUČEK

V Sloveniji meja mestnega območja ni določena. Za določitev meje mestnih območij je bilo potrebno določiti merila. Tako smo najprej na osnovi domačih in tujih projektov naredili primerjavo kazalnikov in meril med posameznimi projekti, izbrali nabor najprimernejših kazalnikov, s katerimi smo naredili analizo na testnih primerih mestnih območij Pivke in Postojne ter določili merila za določanje meje mestnega območja.

Na prvo težavo smo naleteli pri primerjavi kazalnikov po posameznih projektih, saj se je izkazalo, da so kazalniki in merila med seboj slabo primerljivi. Kljub temu smo lahko izluščili nekaj kazalnikov, ki smo jih prilagodili slovenskim razmeram, da smo naredili analizo na omenjenih dveh testnih primerih.

Rezultati analize so pokazali, da so podatki sicer ustrezni za primerjavo oz. razvrstitev med posameznimi naselji, ne pa tudi za določanje meje naselij. Iz naštetih kazalnikov smo izračunali vrednosti, toda ta merila lahko zgolj uporabimo npr. pri opredelitvi nekega naselja kot urbanega ali ruralnega območja, ne pa za določanje notranjih in zunanjih mej mesta. Tako so podatki, ki so na razpolago na Statističnem uradu Republike Slovenije, zgolj na ravni naselja, ki je določen na osnovi Registra prostorskih enot (GURS).

Za določitev meje mestnih območij smo se zato osredotočili predvsem na morfološka merila, saj sta sklenjenost pozidave in tip stanovanjskih hiš zelo primerna za razmejevanje urbanih in ruralnih površin.

Na osnovi sklenjenosti pozidave smo kot ustrezno merilo določili, da razdalja med zgradbami v mestnih območij ne sme presegati 150 m. Potrditev, da je izbira merila ustrezna za obravnavana testna primera., je pridobljena tudi na terenu.

Urbano jedro, notranji in zunanji obroč tvorijo zaokroženo celoto. Dopolnjujejo oz. sledijo si v obliki kocentričnih krogov (glej: Podpoglavje 3.1).

Jedro predstavlja tisti osrednji del, ki oskrbuje okolico z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi. Kvartarne dejavnosti morajo biti dostopne z javnim potniškim prometom. Ta osrednji del tako predstavlja za delovno dejavno prebivalstvo delovna mesta, hkrati pa omogoča prebivalstvu, staremu 15 let ali več, pridobitev izobrazbe. Urbano jedro je zaokroženo s sklenjeno pozidanimi površinami.

Temu sledi notranji obroč. Le-ta vsebuje enostanovanjske in večstanovanjske zgradbe, kjer je naseljeno (stalno) prebivalstvo. Ker so za to območje značilne večstanovanjske zgradbe, je bistveno višja gostota prebivalcev, visoko število stanovanj/stavbo, povprečno število sob. Tako je v notranjem obroču tudi visoko št. gospodinjstev/stanovanje, stanovanjska površina/prebivalca. To območje ima gosto zazidavo. Prebivalstvo, ki prebiva na tem območju, dnevno »migrira« v urbano jedro. Zgoraj omenjeni kazalniki opisujejo notranji obroč.

Zunanji obroč predstavlja mejo med urbanim in ruralnim območjem. To je tisti pas, ki ga definira kazalnik razdalja med zgradbami. Torej, zunanji obroč obsega območje do 150 m v oddaljenosti od notranjega obroča.

Glede na to, da si morfološke enote sledijo v obliki kocentričnih krogov in le tako tvorijo celoto, ni že v osnovi moč določiti notranjega in zunanjega obroča.

Določitev notranjega in zunanjega obroča smo želeli preizkusiti na testnih primerih mestnih območij Pivke in Postojne.

V Postojni je večino delovnih mest lociranih na obrobje mesta (glej: Slika 17), saj sta največji družbi na tem območju, kjer je zaposlenih največ prebivalcev. Enako velja tudi za Pivko, kjer so delovna mesta razkropljena na celotnem območju (glej: Slika 21). Kakor za Postojno je tudi za Pivko značilno, da na osnovi uporabljenih kazalnikov, ne izpolnjujejo pogoje za določitev notranjega in zunanjega obroča.

Težava nastopi z določitvijo notranjega območja v obeh primerih. Tudi če bi jedro ustrezalo uporabljenim kazalnikom, ne bi bilo mogoče določiti notranjega obroča, kjer so dejavnosti razporejene znotraj tega območja, da tako zmanjšajo gostoto na tem območju.

Tako zaradi neustrezne razporeditve morfoloških enot ni mogoče določiti tudi zunanjšega obroča, ker je na določena obrobja urbanega območja Postojne in Pivke locirano proizvodno ali storitveno območje.

Pivka in Postojna sta lepo razmejeni mestni naselji, ki v svoji neposredni okolici nimata suburbaniziranih območij. Da bi oblikovana merila lahko dokončno potrdili, bi jih bilo potrebno preiskusiti še na drugih testnih primerih. Kot primer bi lahko vzeli neko veliko mesto, ki ima v svoji neposredni okolici obmestna naselja, s katerimi so funkcionalno tesno povezana (Pogačnik, 1999: 4). Takšna mesta so toliko bolj podvržena nenehnim spremembam, tako rasti stanovanjskih območij, kakor tudi nestanovanjskih območij, ki so namenjena sekundarni, terciarni in kvartarni dejavnosti. Mejo takšnih območij pa je toliko težje določiti.

VIRI

1. Adamski, J., Goras, E., Gorczyca, K. et al. 2006. Outline of Methodology. Strategy for a Regional Polycentric Urban System in Central-Eastern Europe. Interreg IIIB. Krakow. Institute of Urban Development in Kraków: str. 20-28.
2. Application Form 3rd Call. Version 1.0. Strategy for a Regional Polycentric Urban System in Central-Eastern Europe Economic Integrating Zone. Interreg IIIB. 2006. Italy, Institute Emilia Romagna Region: str.1-6.
3. CONSPACE Report. 2006. Common network for Spatial Planning and Implementation. Klagenfurt, Office of the State Government of Carinthia.
http://www.conspace.info/CONSPACE_report_web.pdf (17.02-2007)
4. Černe A. 2005. CONSPACE. Poročila. Dela 23, 275-286: str. 280.
http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_23/014_porocila.pdf
(23.2.2007)
5. Černe A., Kušar S. 2006. Regional, spatial and environmental indicators for an assessment of regional development, structure and potentials. Razprave. Dela 26, 27-41: str. 34-41.
http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/dela_26.htm (5.5.2007)
6. Černe, A, Gulič, P., Kušar, S. et al. 2006. WP2: Harmonisation of tools, data and procedures and monitoring of spatial development. Ljubljana, Ministry of the Environment and Spatial Planning.
http://www.conspace.info/html/wp2_-_regional_monitoring.html (17.02.2007)
7. Drozg, V., Deu, Ž., Konečnik-Kunst, M., Lobnik, U., Premzl, V. 2001. Poselitvena območja ter usmeritve in merila za razvoj in urejanje naselij. Maribor.
http://www.sigov.si/upr/doc/Prostor2020/Zbirka2020/02_SistemPoselitve/2_3_poselitvena-območja/2_3_poselitvena.pdf (1.3.2007)

8. ESPON 1.4.1. Small and Medium Sized Towns (SMESTO). 2006. Final project Report.
http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/261/410/file_2225/fr-1.4.1_revised_full.pdf (16.2.2007)
9. Evidenca hišnih števil. 2007. Geodetska uprava Republike Slovenije.
10. Hall, P., Hay, D. 1980: Growth centres in the European urban system. London: Heinemann Educational Books.
11. Indicators for the Empirical analysis. Sheme Work Package 3. Phase 1. Interreg IIIB. Repus. Steering Committee and CM. Budapest, 27. – 28. september 2006: str. 4-5.
12. INTERREG III B projekti v Sloveniji. 2005. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: str.12, 44.
http://www.alpinspace.org/uploads/media/INTERREGIIIB_Projekti_v_SLO.pdf
(07.06.2007)
13. Kataster stavb. 2007. Geodetska uprava Republike Slovenije.
14. Klement, B. 2006. Vloga majhnih in srednje velikih mest za uresničevanje policentričnega razvoja Slovenije. Diplomski naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Oddelek za geodezijo, Prostorska smer: str. 2.
15. MARS, Monitoring the Alpine Regions' Sustainability. 2005. MARS Report 2005: str. 3-6.
<http://www.alpinspace.org/temp-results127.html> (17.02.2007)
16. Naselja v Sloveniji. 2007. Geodetska uprava Republike Slovenije.
17. Občina Pivka.
<http://www.pivka.si/podrocje.aspx> (26.07.2007)

18. Občina Postojna.
<http://www.postojna.si/podrocje.aspx> (26.07.2007)
19. Občina Postojna. Wikipedija, prosta enciklopedija.
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Postojna> (26.07.2007)
20. Pavlin, B., Milenkovič, A., Klasinc, S., et al. 2003. Mestna naselja v Republiki Sloveniji. Statistični urad Republike Slovenije: str. 15-32.
http://www.stat.si/doc/pub/mestna_naselja_slo_03.pdf (17.2.2007)
21. Pivka.
<http://www.answers.com/topic/pivka> (26.07.2007)
22. Pogačnik, A. 1999. Urbanistično planiranje. Ljubljana, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: str. 4.
23. Popis 2002. Statistični urad Republike Slovenije.
<http://www.stat.si/popis2002/si/default.htm> (13.07.2007)
24. Prosen, A., Pichler Milovanovič, N., Sitar, M., Zavodnik Lamovšek, A., Žaucer, T., et al. 2007. Pomen majhnih in srednje velikih mest za razvoj urbanih območij. CRP program: Konkurenčnost Slovenije 2006-2013. Drugo vmesno poročilo. Ljubljana, Maribor: str. 67.
25. Ravbar, M. 1993. Kriteriji za opredeljevanje mest v Sloveniji. Ljubljana, Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani: str. 9, 13, 23, 35, 36, 52.
26. Ravbar, M. 1995. Zasnova poselitve v Sloveniji. Ljubljana, Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani: str. 15.
27. Ravbar, M. 1997. Slovene Cities and suburbs in transformation (Slovenska mesta in njihova obmestja v preobrazbi). Geografski zbornik XXXVIII: str. 107-108.
http://www.zrc-sazu.si/giam/zbornik/Ravbar_37.pdf (2.2.2007)

28. Ravbar, M., Droz, V., Koželj, J., Lobnik, U., Mušič, V. 2001. Poselitev in prostorski razvoj Slovenije. Ljubljana, Inštitut za geografijo: str. 12-13, 44-45.
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/prostor_slo2020/2_1_dokument.pdf (1.3.2007)
29. Ravbar, M. 2005. Geografski vestnik 77-1, 27-36: str 29.
<http://www.zrc-sazu.si/zgds/gv77-1-ravbar.pdf> (1.2.2007)
30. Ravbar, M. 2006. Slovensko podeželje na preizkušnji-kdo bo nadomestil kmetijstvo? Razprave. Dela 25, 207-221: str. 210.
http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/dela_25.htm (7.5.2007)
31. Seidenberger, C., Putzl, J., Opl., R. et al. 2006. CONSPACE report. Klagenfurt, Office of the State Government of Carinthia: str. 27-29.
http://www.kaerntner-landtag.ktn.gv.at/cgi-bin/evoweb.dll/web/akl/26734_DE-Berichte-CONSPACE_report_web.pdf (17.2.2007)
32. Upravna enota Postojna.
http://upravneenote.gov.si/postojna/o_upravni_enoti/ (11.07.2007).
33. Urbanistična zasnova Postojne-scenariji razvoja, ZUP Urbanizem in projektiranje d.o.o.
<http://www.postojna.si/dokument.aspx?id=3013> (30.07.2007)
34. Vrišer, I. 1965. Geografska izhodišča pri omejevanju mest in njihovih vplivnih območij. Geografski vestnik XXXVII: str. 143-160.
35. Vrišer, I. 1995. Problemi z opredeljevanjem mest in mestnih občin v Sloveniji. V: Geografska problematika slovenskega alpskega sveta in slovenskih mest. Černe, A.(ur.), Gosar, A.(ur.), M. Klemenčič, M. (ur.) et al. DELA 11: str. 77-108.
36. Zasnova urbanizacije 1.-5. faze. Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Ljubljana, 1996: str. 6.